

INFORMATOR OŚWIATOWY

BIULETYN OŚRODKA DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W SŁUPSKU

Kalendarz 2018

<p>Styczeń</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2 3 4 5 6 7</p> <p>8 9 10 11 12 13 14</p> <p>15 16 17 18 19 20 21</p> <p>22 23 24 25 26 27 28</p> <p>29 30 31</p>	<p>Luty</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2 3 4</p> <p>5 6 7 8 9 10 11</p> <p>12 13 14 15 16 17 18</p> <p>19 20 21 22 23 24 25</p> <p>26 27 28</p>	<p>Marzec</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2 3 4</p> <p>5 6 7 8 9 10 11</p> <p>12 13 14 15 16 17 18</p> <p>19 20 21 22 23 24 25</p> <p>26 27 28 29 30 31</p>
<p>Kwiecień</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1</p> <p>2 3 4 5 6 7 8</p> <p>9 10 11 12 13 14 15</p> <p>16 17 18 19 20 21 22</p> <p>23 24 25 26 27 28 29</p> <p>30</p>	<p>Maj</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2 3 4 5 6</p> <p>7 8 9 10 11 12 13</p> <p>14 15 16 17 18 19 20</p> <p>21 22 23 24 25 26 27</p> <p>28 29 30 31</p>	<p>Czerwiec</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2 3</p> <p>4 5 6 7 8 9 10</p> <p>11 12 13 14 15 16 17</p> <p>18 19 20 21 22 23 24</p> <p>25 26 27 28 29 30</p>
<p>Lipiec</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1</p> <p>2 3 4 5 6 7 8</p> <p>9 10 11 12 13 14 15</p> <p>16 17 18 19 20 21 22</p> <p>23 24 25 26 27 28 29</p> <p>30 31</p>	<p>Sierpień</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2 3 4 5</p> <p>6 7 8 9 10 11 12</p> <p>13 14 15 16 17 18 19</p> <p>20 21 22 23 24 25 26</p> <p>27 28 29 30 31</p>	<p>Wrzesień</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2</p> <p>3 4 5 6 7 8 9</p> <p>10 11 12 13 14 15 16</p> <p>17 18 19 20 21 22 23</p> <p>24 25 26 27 28 29 30</p>
<p>Październik</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2 3 4 5 6 7</p> <p>8 9 10 11 12 13 14</p> <p>15 16 17 18 19 20 21</p> <p>22 23 24 25 26 27 28</p> <p>29 30 31</p>	<p>Listopad</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2 3 4</p> <p>5 6 7 8 9 10 11</p> <p>12 13 14 15 16 17 18</p> <p>19 20 21 22 23 24 25</p> <p>26 27 28 29 30</p>	<p>Grudzień</p> <p>Pn Wt Śr Cz Pt Sb Nd</p> <p>1 2</p> <p>3 4 5 6 7 8 9</p> <p>10 11 12 13 14 15 16</p> <p>17 18 19 20 21 22 23</p> <p>24 25 26 27 28 29 30</p> <p>31</p>

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA

KSZTAŁCENIE ZAWODOWE

W biuletynie m.in.:

- Przepisy prawne, decyzje, zalecenia i wyjaśnienia...
- Informacje o placówkach oświatowych
- Innowacje i poszukiwania w nauczaniu i wychowaniu
- Propozycje doskonalenia nauczycieli
- Informacje o konkursach i olimpiadach dla uczniów
- Recenzje, nowości wydawnicze
- Komunikaty

ODN
S Ł U P S K
www.odn.slupsk.pl

INFORMATOR OŚWIATOWY

• Nr 4/17 (180) • Rok XXVII • PAŹDZIERNIK – GRUDZIEŃ 2017 • ISSN 1505-0904

Bożena Żuk: *Wszystkie edukacyjne drogi prowadzą do Ucznia*..... 3

PRZEPISY, ZALECENIA, WYJAŚNIENIA

Jerzy Byczkowski: *Polecamy... ustawy, rozporządzenia, zarządzenia* 4

Komunikaty..... 5

INFORMACJE, OPINIE, PROPOZYCJE

Władysława Hanuszewicz: *Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w krajach Unii Europejskiej*..... 6

Agnieszka Najman: *Niewidomy uczeń w szkole. Spotkania z Teresą Ławecką*..... 10

Małgorzata Woźniak: *Regionalia. Upowszechnianie kultury Kaszub i integracja*..... 11

Elżbieta Polenceusz: *Zawód kucharz. Świadomy wybór ścieżki zawodowej*..... 13

Grażyna Pawłowicz: *Europejski Tydzień Świadomości Dysleksji*..... 15

Dariusz Klokowski, Iwona Poźniak: *Pikniki żeglarskie na sucho. Atrakcyjna forma pracy z dziećmi z niepełnosprawnością*..... 18

Katarzyna Mathea: *Jak pomóc uczniom efektywnie kreować własną ścieżkę edukacji i kariery zawodowej*..... 20

Agnieszka Sobczuk-Skok: *Innowacja pedagogiczna – zajęcia praktyczne z edukacją zawodową*..... 22

Anna Kubik i Danuta Kocimska: *Droga do sukcesu. Ścieżki kariery absolwentów* 23

Marzena Tybora: *Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego* 24

DOSKONALENIE NAUCZYCIELI

Jerzy Paczkowski: *Diagnoza umiejętności praktycznych*..... 27

Władysława Hanuszewicz: *Skutki pomagania – ochrona nauczyciela*..... 29

Irena Czyż: *5. Konferencja z cyklu Zdrowy Pomorzanie „E-uzależnienia, czyli uwięzieni w sieci...”* 31

Jerzy Paczkowski: *O kompetencjach kluczowych – czyli jak to się robi?*..... 33

OLIMPIADY, KONKURSY, IMPREZY

Anna Kreft: <i>Pomorska Liga Zadaniowa 2017/2018</i>	36
Iwona Poźniak: <i>Nauczyciel Pomorza 2017</i>	37
Maria Gajewska: <i>Nauczycielu! Chcesz mieć efekty, stwarzaj więzi</i>	38
Agnieszka Predygier: <i>Nie próbuję zmienić świata. Chcę wskazać inną drogę do celu</i>	39
Dagmara Grajczak: <i>60-lecie słupskiej Dziewiątki</i>	42
Anna Bielecka: <i>Marina 2017. IV Pomorski Festiwal Piosenki Marynistycznej</i>	43

KSIĄŻKI, CZASOPISMA, MULTIMEDIA

Grażyna Wieczorek: <i>Biblioteka ODN poleca</i>	44
Agata Szklarkowska: <i>Przedział litera(t)cki. Podróż muzycznych i literackich wzruszeń</i>	45
Mariusz Domański: <i>Literacki Słupsk. Czołowi przedstawiciele życia literackiego w Słupsku w latach 2000-2015</i>	48
Dorota Czapiewska: <i>PBW w Słupsku poleca. Wybór nowości książkowych</i>	50
<i>Tematyczne zestawienie bibliograficzne na podstawie kartoteki zagadnieniowej PBW w Słupsku:</i>	
Jolanta Janonis: <i>Pokonywanie barier edukacyjnych</i>	51
Anna Żuk: <i>Doradztwo zawodowe, preorientacja zawodowa</i>	52

Wszystkie edukacyjne drogi prowadzą do Ucznia

Drodzy Czytelnicy,

zapraszam do zapoznania się z najnowszymi artykułami zamieszczonymi w papierowej i cyfrowej edycji *Informatora Oświatowego* – kwartalnika, który otwarty jest na wypowiedzi obejmujące różne perspektywy edukacyjne. Znajdziemy w nim wypowiedzi nauczycieli – praktyków, pracujących w pomorskich szkołach i placówkach oświatowych, konsultantów Ośrodka oraz osób zaangażowanych w proces edukacji formalnej i nieformalnej, współdziałających dla dobra uczących się dzieci i młodzieży. Autorzy – przedstawiciele szeroko rozumianego środowiska edukacyjnego – nadesłali teksty m.in. z: Czerska, Damnicy, Kobylnicy, Kościerzyny, Malborka, Słupska, Sztumu, Tczewa, Ustki i Wejherowa. Wielu spośród nich od lat publikuje na łamach naszego czasopisma.

A o czym przeczytamy w bieżącym wydaniu kwartalnika?

Znaczną część obecnego numeru zajmują artykuły dotyczące edukacji włączającej, umożliwiającej uczniom z niepełnosprawnościami kształcenie razem z rówieśnikami w szkołach i przedszkolach najbliższych ich miejscu zamieszkania. Problematykę tę kontynuują artykuły promujące atrakcyjne formy pracy z dziećmi z niepełnosprawnością oraz przybliżające specjalistyczne sposoby wspomagania uczniów z problemami rozwojowymi na kolejnych etapach edukacyjnych. Wśród nich znajdują się niezwykle cenne przykłady rozwiązań systemowych w zakresie profilaktyki, wczesnego wspomagania i pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

O tym, jak pomóc uczniom efektywnie kreować własną ścieżkę edukacji i kariery zawodowej piszą praktycy – pedagodzy i doradcy edukacyjno-zawodowi. Wskazując na potrzebę tworzenia systemowych działań, proponują niekonwencjonalne sposoby realizacji zajęć z preorientacji zawodowej. Należą do nich teksty dotyczące innowacji pedagogicznych pt.: „Zajęcia praktyczne z edukacją zawodową” oraz „Droga do sukcesu – czyli ścieżki kariery naszych absolwentów”.

Z przyjemnością prezentujemy wyniki tegorocznej edycji konkursu Nauczyciel Pomorza. Zachęcam do lektury tekstów autorstwa Pań wyróżnionych w konkursie. Wszystkim Czytelnikom *Informatora Oświatowego* powierzam refleksje zawarte w słowach Marvy Collins, przywołanych przez laureatkę Marię Gajewską: *Jestem nauczycielem. Nauczyciel to ktoś, kto prowadzi. Nie ma w tym żadnej magii. Nie chodzę po wodzie. Nie każe rozstępować się morzu. Po prostu kocham dzieci.*

Bożena Żuk

dyrektor

*Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
w Słupsku*

Polecamy...

- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U z dnia 14 września 2017 r. poz. 1743).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 października 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kryteriów i trybu dokonywania oceny pracy nauczyciela, trybu postępowania odwoławczego oraz składu i sposobu powoływania zespołu oceniającego (Dz. U. z dnia 6 listopada 2017 r., poz. 2043).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 listopada 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz. U. z dnia 15 listopada 2017 r., poz. 2112).
- ➔ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z dnia 23 listopada 2017 r. poz. 2159).
- ➔ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dziennik Ustaw z dnia 29 listopada 2017 r., poz. 2198).
- ➔ Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dziennik Ustaw z dnia 29 listopada 2017 poz. 2203). Zmiany w Karcie Nauczyciela wprowadzone wyżej cyt. ustawą tj. o finansowaniu zadań oświatowych dotyczą przede wszystkim:

1. Oceny pracy nauczycieli. Ocena pracy nauczyciela zyskuje jeszcze większą rangę. Od oceny tej będzie zależała m.in. możliwość szybszego zdobycia stopni awansu zawodowego czy uzyskania lepszego wynagrodzenia. Dodatkowo praca nauczycieli będzie dokonywana cyklicznie – co 3 lata – niezależnie od tego, czy nauczyciele realizują staż lub chcą ubiegać się o stanowisko kierownicze. Dyrektorzy będą też mieli nowy obowiązek stworzenia regulaminu oceny pracy nauczycieli.

2. Awansu zawodowego. Zmiany w Karcie Nauczyciela obejmą m.in. wydłużenie stażu na stopień nauczyciela kontraktowego oraz okresu przerwy pomiędzy uzyskaniem jednego stopnia a rozpoczęciem stażu na kolejny stopień awansu zawodowego, a także wprowadzenie do komisji na stopień nauczyciela kontraktowego także osób spoza szkoły.

3. Zatrudniania i zwalniania nauczycieli. Nauczyciele, którzy obecnie świadczą pracę na podstawie umów cywilnoprawnych lub w ramach prowadzonej działalności gospodarczej doczekali się unormowania ich sytuacji. Nowelizacja Karty Nauczyciela zakłada obowiązek zatrud-

niania wszystkich nauczycieli na podstawie umowy o pracę.

4. Wynagradzania nauczycieli, w tym likwidacji dodatków socjalnych. Przepisy o wynagradzaniu nauczycieli mają zmienić się na korzyść tych, którzy pracują w szkole najdłużej. Prawo do nowego dodatku za wyróżniającą pracę będą mieli bowiem tylko nauczyciele dyplomowani. Jednocześnie nauczyciele kontraktowi tracą zasiłek na zagospodarowanie.

5. Pensum nauczycieli. Od 1 września 2018 r. organy prowadzące utracą kompetencje do określania pensum specjalistów oraz zasad liczenia tzw. pensum łączonego. Kwestie te zostały ujednoczone i wnikają wprost z ustawy – Karta Nauczyciela. Pensum specjalistów – 22 godziny tygodniowo.

6. Urlopów wypoczynkowych i uprawnień rodzicielskich w szkołach: 35 dni (roboczych) urlopu dla dyrektora szkoły i pozostałej kadry kierowniczej, urlop uzupełniający po urlopie zdrowotnym oraz koniec z dniami opieki nad dzieckiem wykorzystywanymi na godziny – m.in. tak zmieniają się zasady wypoczynku nauczycieli już od 1 stycznia 2018 r.

7. Urlopu dla poratowania zdrowia. Od 1 stycznia 2018 r. urlop zdrowotny będzie przysługiwać po 7 latach pracy (w wymiarze co najmniej pół etatu), ale tylko w związku z chorobą zawodową lub leczeniem uzdrowiskowym.

Inne istotne zmiany z zakresu spraw kadrowych w szkołach, które wprowadza ustawa o finansowaniu zadań oświatowych to:

1. Likwidacja stanowiska asystenta nauczyciela i asystenta wychowawcy świetlicy. Z dniem 1 września 2018 r. z ustawy – Prawo oświatowe znikną regulacje dotyczące zatrudniania asystentów nauczycieli. Zgodnie z art. 143 ustawy o finansowaniu zadań oświatowych, osoby zatrudnione w dniu 1 września 2018 r. na stanowisku asystenta mogą dalej je zajmować do dnia 31 sierpnia 2020 r.
2. Możliwość zwiększenia wynagrodzenia osobie zatrudnionej na podstawie ustawy – Prawo oświatowe.

Zmianie ulegają także przepisy dotyczące wynagradzania osób niebędących nauczycielami, które są zatrudniane do prowadzenia zajęć za zgodą kuratora oświaty na podstawie art. 15 ustawy – Prawo oświatowe. Ich wynagrodzenie ma być nie wyższe niż 184% kwoty bazowej. Organy prowadzące zyskały nową kompetencję do upoważnienia dyrektora szkoły do przyznania wynagrodzenia w wyższej wysokości. Upoważnienie to będzie wydawane w indywidualnych przypadkach.

Opracował:

Jerzy Byczkowski

*ekspert w zakresie prawa oświatowego
Technikum Leśne w Warcinie*

Komunikaty

⇨ **Podstawa programowa. Materiały dla nauczycieli**
MEN zachęca do zapoznania się z materiałami dla nauczycieli na temat wprowadzania nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. Informacje zostały opracowane przy współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji. Składają się na nie: preambuła podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, treść podstawy programowej, komentarz opisujący ogólne założenia zmian, porównanie dotychczasowej i nowej podstawy programowej, uzasadnienie zmian oraz wnioski i rekomendacje dla nauczycieli.

Na stronie MEN dostępne są następujące publikacje, opracowane przez ekspertów tworzących podstawę programową:

- treść podstawy programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej wraz z komentarzem,
- treść podstawy programowej poszczególnych 19 przedmiotów w szkole podstawowej wraz z komentarzami,
- treść podstawy programowej kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, wraz z komentarzem.

Materiały są dostępne również na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji (Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla przedszkoli i szkół podstawowych).

Ze strony: <https://men.gov.pl/zycie-szkoly/ksztalcenie-ogolne/podstawa-programowa/podstawa-programowa-materialy-dla-nauczycieli.html>

⇨ **Program „Szkolny Klub Sportowy” na rok 2018**

Ministerstwo Sportu i Turystyki ogłosiło program „Szkolny Klub Sportowy” na rok 2018 i opracowało model systemowego wsparcia organizacji zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży szkolnej. Program „Szkolny Klub Sportowy” jest skierowany do uczniów szkół bez względu na wiek, płeć oraz sprawność fizyczną. Umożliwia on podjęcie dodatkowej aktywności fizycznej realizowanej w formie zajęć sportowych i rekreacyjnych pod opieką nauczyciela prowadzącego lekcje wychowania fizycznego w danej szkole. Szczegółowe informacje znajdują się na BIP MSiT.

Więcej na: <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/program-szkolny-klub-sportowy-na-rok-2018-ogloszony.html>

⇨ **Egzamin ósmoklasisty – przykładowe arkusze egzaminacyjne**

Centralna Komisja Egzaminacyjna opublikowała przykładowe arkusze egzaminacyjne egzaminu ósmoklasisty (E8) przeprowadzanego od roku szkolnego 2018/2019 z: • języka polskiego, • matematyki, • języków obcych nowożytnych (angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, rosyjskiego, ukraińskiego, włoskiego). Arkusze opublikowane są na stronie internetowej CKE. Zadania w przykładowych arkuszach egzaminacyjnych będą sprawdzały stopień opanowania wszystkich wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. Siódmoklasiści mogą zatem jeszcze nie potrafić rozwiązać części zadań – przed nimi jeszcze prawie półtora roku na realizację wszystkich wymagań określonych w podstawie programowej i – tym samym – pełne przygotowanie do egzaminu. Przykładowe arkusze egzaminacyjne mają służyć przede wszystkim zapoznaniu uczniów z formułą arkusza egzaminacyjnego, który będzie obowiązywał na egzaminie ósmoklasisty od 2019 r. Stanowią niejako zbiór dodatkowych zadań, uzupełniających zadania opublikowane w informatorach.

Na stronie Centralna Komisja Egzaminacyjna opublikowane są arkusze egzaminacyjne służące do przeprowadzenia próbnego egzaminu ósmoklasisty.

Ze strony: <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/33544.html>

⇨ **Poradniki wolontariatu**

5 grudnia obchodziliśmy Międzynarodowy Dzień Wolontariusza. Z tej okazji przygotowane zostały dwa poradniki wolontariatu, opracowane na zlecenie MEN przez CARITAS Polska. „Poradnik wolontariat szkolny” przeznaczony jest dla uczniów. Ma charakter przewodnika, który prowadzi ucznia po zagadnieniach wolontariatu. Tłumaczy, czym jest, jakie są jego zalety i przedstawia zadania ucznia angażującego się w wolontariat. „Wolontariat szkolny. Poradnik – dla nauczycieli, dyrektorów i rodziców” przybliży zasady organizacji szkolnego wolontariatu zgodnie z zapisami prawa oświatowego. W poradniku znalazły się informacje m.in. o: Radzie wolontariatu, obowiązkach dyrektora i opiekuna wolontariatu czy współpracy szkoły z organizacjami pozarządowymi. Broszura zawiera także przykładowy scenariusz zajęć oraz ćwiczenia dla uczniów różnych grup wiekowych. Poradnik ma zachęcić młodych ludzi do aktywności wolontariackiej i przedstawia korzyści płynące z angażowania się w tę formę pomocy innym.

Więcej na: <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/zaangazuj-sie-w-pomoc-innym-poradniki-wolontariatu-men.html>

I.P.

Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w krajach Unii Europejskiej

W szybko zmieniającej się rzeczywistości polskiej szkoły przed pracownikami oświaty stają nowe wyzwania. Jednym z nich jest wciąż jeszcze nowe spojrzenie na kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ważną rolę w procesie organizowania im edukacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej mają pedagodzy i psychologowie poradni, których jednym z istotnych zadań jest diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży. Aby diagnoza psychologiczna była trafna i rzetelna oraz aby stanowiła odpowiedź na współczesne potrzeby rodziców trzeba, nauczycieli, wychowawców i specjalistów szkolnych, psychologów poradni wyposażyć w zestaw nowoczesnych narzędzi i udostępnić im kanon dobrych praktyk, stanowiących mocne i trwałe wsparcie w prowadzeniu procesu diagnozy.

MEN rozpoczęło właśnie proces zmian w kierunku budowania nowego modelu systemu poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego i wypracowania standardów pracy poradni psychologiczno-pedagogicznych. Czekamy z niecierpliwością na to, co nowego przyniosą te działania. Tymczasem postanowiłam przybliżyć sobie i Państwu formułę edukacji ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi u naszych bliźszych i dalszych sąsiadów.

Wytyczne w sprawie specjalnych potrzeb edukacyjnych zostały przyjęte przez Światową Konferencję, zorganizowaną przez rząd Hiszpanii we współpracy z UNESCO, w dniach 7-10 czerwca 1994 roku w Salamance. W myśl tych ustaleń, dzieci i młodzież dotknięte niepełnosprawnością powinny mieć zapewnioną pomoc w przewyższaniu trudności w uczeniu się oraz nabywania kompetencji niezbędnych w dorosłym życiu. Potrzebują więc tym samym różnorodnych form pomocy, dostosowanych do stopnia i rodzaju niepełnosprawności. Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych dzieci z różnymi niepełnosprawnościami i ich włączenie w powszechny system kształcenia stało się istotnym wyzwaniem, stojącym przed reformującymi się systemami edukacji szkolnej.

Polityka Unii Europejskiej wobec osób z niepełnosprawnością zakłada, że te osoby muszą być aktywne. Każda z nich ma pełne prawo do zdobywania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Prawo niepeł-

nosprawnych do nauki z pełnosprawnymi rówieśnikami stało się jedną z głównych zasad edukacji. W krajach Unii Europejskiej od kilkunastu lat zmierza się systematycznie do integracji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) w szkołach ogólnodostępnych.

Państwa UE można w tym obszarze podzielić na trzy główne modele. Model „jednej ścieżki” funkcjonuje w Grecji, Hiszpanii, Włoszech, Portugalii, Szwecji, Norwegii i na Cyprze. W tych krajach polityka państwa oraz praktyczne rozwiązania ukierunkowane są na integrację większości dzieci w głównym nurcie edukacji. Model „dwóch ścieżek”, w którym na podstawie odmiennych przepisów dla szkolnictwa podstawowego i szkolnictwa specjalnego istnieją dwa odrębne systemy edukacji, działa w Belgii, Holandii, w Bułgarii, Rumunii i na Łotwie. Model „wielu ścieżek”, oferujący różne koncepcje, łączące elementy obydwu wymienionych systemów, realizowany jest przez kraje takie jak: Dania, Niemcy, Francja, Irlandia, Luksemburg, Austria, Finlandia, Wielka Brytania, Islandia i Lichtenstein oraz Czechy, Estonia, Litwa, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry.

W **Wielkiej Brytanii** dzieci mające specjalne potrzeby edukacyjne lub wymagające dodatkowej pomocy, jak nazywa się je w Szkocji, kształcą się w miarę możliwości w szkołach ogólnodostępnych, przy zapewnieniu ukierunkowanego wsparcia, jeżeli ta formuła najlepiej służy interesom dziecka. Uczniowie wymagający szczególnego wsparcia, mogą skorzystać z wielu form kształcenia, m.in. szkół dziennych lub szkół/oddziałów specjalnych z internatem lub klas specjalnych. Decyzje dotyczące rodzaju kształcenia specjalnego, jakie należy zapewnić uczniom w szkołach na danym terenie, podejmują władze lokalne, a koordynacja tego typu kształcenia jest prowadzona przez nauczycieli-specjalistów w dziedzinie pedagogiki specjalnej. Około 99% uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych kształci się w szkołach ogólnodostępnych.

W **Belgii** prowadzone są również internaty dla dzieci niepełnosprawnych fizycznie lub umysłowo. Tam pod okiem pedagogów i terapeutów, uczniowie pracują w małych grupach.

W **Finlandii** każdy uczeń w wieku objętym obowiązkiem szkolnym, jeśli jest taka potrzeba, może uczestniczyć w zajęciach wyrównawczych oraz zajęciach dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zajęcia takie prowadzone są również na poziomie edukacji przedszkolnej i szkoły średniej II stopnia. Celem tych zajęć jest zapewnienie pomocy uczniom w taki sposób, aby mogli w miarę swoich możliwości ukończyć kształcenie jednocześnie z rówieśnikami. Uczniowie z mniejszymi trudnościami w uczeniu się, równoległe z uczęszczaniem do szkoły ogólnodostępnej, podlegają kształceniu specjalnemu w niepełnym wymiarze, a zajęcia są prowadzone przez odpowiednio przygotowanego nauczyciela. Jeżeli z powodu niepełnosprawności, choroby, opóźnionego rozwoju, zaburzeń emocjonalnych lub z innych przyczyn uczeń nie może kształcić się w klasie/szkole ogólnodostępnej, zostaje przeniesiony do klasy/placówki, oferującej kształcenie dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dla każdego ucznia, przyjętego lub przeniesionego do klasy lub placówki kształcenia specjalnego, opracowuje się indywidualny program nauczania. Zajęcia prowadzi nauczyciel nauczania specjalnego. Jednakże najczęstszym rozwiązaniem jest włączenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi do klas ogólnodostępnych i tylko w niektórych przypadkach zajęcia dla tych uczniów prowadzone są w małych grupach lub w klasach specjalnych organizowanych w ramach placówki ogólnodostępnej lub w szkole specjalnej.

W **Hiszpanii** uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych to ci, którzy potrzebują, w pewnym okresie lub permanentnie, specjalnego wsparcia i szczególnej uwagi w zakresie kształcenia na skutek niepełnosprawności, bądź ciężkich zaburzeń rozwojowych. Czynności mające na celu diagnozę i opiekę nad uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi są określane niezależnie przez każdą Wspólnotę Autonomiczną. Powszechnym trendem jest kształcenie tych uczniów razem z rówieśnikami w szkołach głównego nurtu, zgodnie z zasadą integracji. Tylko uczniowie, których potrzeby nie mogą zostać spełnione w odpowiedni sposób w szkołach ogólnodostępnych, uczęszczają do placówek lub klas oferujących kształcenie specjalne.

W **Portugalii** idea kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dotyczy każdego dziecka czy nastolatka wykazującego ciągłe trudności na różnych płaszczyznach: komunikacji, uczenia się, mobilności, autonomii, stosunków interpersonalnych i uczestnictwa społecznego. Kształcenie specjalne ma przeciwdziałać wykluczeniu edukacyjnemu i społecznemu, równość szans w dostępie do wiedzy i możliwości edukacyjnych, autonomię ucznia oraz jego równowagę emocjonalną,

jak również ma przygotować do dalszej nauki i przyszłego życia zawodowego. Aby przystosować proces dydaktyczny do potrzeb takich uczniów, możliwe jest podejmowanie różnych działań wspierających, takich jak: spersonalizowana pomoc pedagogiczna, dostosowywanie programów nauczania do indywidualnych potrzeb, odpowiednie procedury przyjmowania i oceniania ucznia, indywidualny program nauczania, technologie wspierające. Dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi opracowuje się indywidualny program nauczania, który zawiera: raport na temat ich dotychczasowych wyników w nauce, zakres niezbędnych modyfikacji w programie nauczania, procedurę oceniania, wsparcie specjalistów oraz specjalistyczne wyposażenie. Szkoły mogą zawiązywać partnerstwa z prywatnymi instytucjami pomocowymi czy ośrodkami edukacyjnymi, aby dzięki wspólnemu wysiłkowi, metodom i zasobom, dążyć do skutecznego rozwiązywania różnego rodzaju problemów.

We **Francji** uczniowie mający specjalne potrzeby edukacyjne uczęszczają zwykle do szkół ogólnodostępnych. W szkołach podstawowych istnieją klasy integracyjne dla uczniów, którzy mają problemy psychiczne lub problemy ze słuchem, wzrokiem czy motoryką ciała, ale są w stanie korzystać w normalnym środowisku szkolnym z programu kształcenia dostosowanego do ich wieku, zdolności oraz charakteru i skali ich niepełnosprawności. W szkołach średnich funkcjonują tzw. sekcje, realizujące specjalnie dostosowane programy kształcenia ogólnego i zawodowego, przewidziane dla uczniów, którzy mieli poważne problemy z nauką w szkole podstawowej. Ponadto w ciągu ostatnich kilku lat w niektórych kolegiach utworzono sekcje kształcenia integracyjnego. Sekcje te są przeznaczone specjalnie dla uczniów, mających trudności w nauce, a ich celem jest zapewnienie dzieciom łatwego przejścia ze szkoły podstawowej do średniej. Dzięki temu uczniowie ci mogą kontynuować naukę zgodnie ze specjalnie opracowanym programem w normalnym środowisku szkolnym.

Kształcenie specjalne w **Holandii** składa się z edukacji przedszkolnej, czyli wczesnej edukacji dla dzieci od dwóch do pięciu lat zagrożonych defaworyzacją edukacyjną, mających podjąć kształcenie w ogólnodostępnej szkole podstawowej oraz specjalnych szkół podstawowych dla dzieci, mających trudności w nauce i problemy behawioralne lub trudności w nauce i problemy rozwojowe.

Polityka państwa jest ukierunkowana na integrację dzieci ze specjalnymi potrzebami w ogólnodostępnych szkołach podstawowych. Cele tej polityki są dwojakie: umożliwienie dzieciom ze specjalnymi potrzebami uczęszczania do ogólnodostępnych szkół podstawowych

oraz kontrolowanie kosztów w taki sposób, że zespołom ogólnodostępnych i specjalnych szkół podstawowych przyznaje się określony budżet, z którego są finansowane szkoły specjalne oraz specjalna baza i pomoc dydaktyczna w ogólnodostępnych szkołach podstawowych. Tam, gdzie to możliwe, uczniowie umieszczani są w ogólnodostępnych szkołach i objęci dodatkowym wsparciem. Część z nich umieszcza się w szkołach specjalnych – najlepiej tymczasowo – tylko jeśli jest to niezbędne. Szkoły prowadzą kształcenie specjalne dla dzieci niepełnosprawnych (dzieci niedowidzące i niedosłyszące, a także fizycznie lub umysłowo niepełnosprawne) i dzieci, których kształcenie wymaga specjalnego podejścia (dzieci z zaburzeniami psychiatrycznymi lub behawioralnymi), w grupie wiekowej obejmującej szkołę podstawową i średnią.

Niepełnosprawni w **Szwecji** kształcą się w szkołach zwykłych i przygotowawczych. W zwykłych szkołach uczą się w klasach wyrównawczych i korzystają z pomocy osobistego asystenta. Działają tu również szkoły dla dzieci z zaburzeniami wzroku, słuchu i mowy. Upośledzeni umysłowo uczęszczają do szkół specjalnych. Szwedzki system edukacji stawia sobie za cel walkę z dyskryminacją niepełnosprawnych w społeczeństwie. Każdy niepełnosprawny, który nie może uczęszczać do szkoły ze względów zdrowotnych, ma zapewnione nauczanie w domu lub na oddziałach szpitalnych. Od czasu do czasu uczniowie szkół dla dzieci z upośledzeniem umysłowym (*sarskolan*) odbywają zajęcia wspólnie z uczniami szkół podstawowych czy średnich. Kształcenie na poziomie podstawowym i średnim możliwe jest również w państwowych szkołach specjalnych dla dzieci z upośledzeniem wzroku, słuchu, wrodzonymi niepełnosprawnościami sprzężonymi (*congenital deafblindness*), czy poważnym upośledzeniem mowy. Większość dzieci z tego typu niepełnosprawnością uczęszcza jednak do szkół ogólnodostępnych.

W **Danii** uczniowie mający specjalne potrzeby edukacyjne kształcą się na ogół w szkołach ogólnodostępnych, zgodnie z zasadą zróżnicowanego nauczania. W związku z tym integracja jest tu głównym kryterium organizacyjnym. Jeśli przypuszcza się, że uczeń nie jest w stanie korzystać z kształcenia w szkole ogólnodostępnej, rekomendowana jest ocena pedagogiczno-psychologiczna. Na podstawie tej oceny szkoła, władze lokalne i rodzice ucznia decydują, jaki rodzaj wsparcia edukacyjnego jest mu potrzebny.

W **Austrii** w 1993 r. parlament uchwalił „Ustawę dla szkół podstawowych” pierwszego szczebla (*Volkschule*), a w 1996 dla szkół podstawowych drugiego szczebla (tzw. *Sekundarstufe*). Przyjęte ustawy dały

rodzicom dzieci niepełnosprawnych – niezależnie od rodzaju i stopnia niepełnosprawności – prawo do wyboru szkoły.

We **Włoszech** uczniowie mający specjalne potrzeby edukacyjne kształcą się obecnie w szkołach ogólnodostępnych i korzystają ze specjalistycznej pomocy. Szkoły specjalne w Belgii pełnią dziś funkcję instytucji szkolnowychowawczych dla dzieci i młodzieży, które ze względu na różne upośledzenia i zaburzenia osobowości nie mogą kształcić się w szkołach powszechnych. Edukacja w tych placówkach obejmuje: wychowanie, przygotowanie do zawodu, nauczanie z takim samym programem nauczania jak w szkołach zwykłych, zorganizowane specjalnie dla dzieci, które ze względu na stan zdrowia przebywają w sanatoriach lub innych placówkach zdrowotno-wychowawczych.

Szkoły specjalne w **Czechach** istnieją na poziomach od przedszkolnego do szkoły średniej II stopnia. Program nauczania i kwalifikacje uzyskiwane w tych szkołach są maksymalnie zbliżone do programów i kwalifikacji w szkolnictwie ogólnodostępnym, zaś metody nauczania są dobierane odpowiednio dla konkretnych, zdiagnozowanych problemów edukacyjnych (w większości są to upośledzenia umysłowe, fizyczne, wzrokowe lub słuchowe). Na poziomie kształcenia obowiązkowego *szkoła specjalna* może być utworzona dla uczniów ze średnim lub ciężkim upośledzeniem oraz złożonym upośledzeniem umysłowym, zaś *základní škola praktická* dla uczniów z umiarkowanym upośledzeniem umysłowym. Uczniowie ci mogą kontynuować naukę w *praktická škola* lub *odborné učiliště* – dwóch rodzajach szkół średnich utworzonych dla uczniów z ograniczoną zdolnością nauki – lub w innych cyklach zawodowych na poziomie średnim II stopnia dla uczniów z umiarkowanym upośledzeniem umysłowym oraz dla tych, którzy nie ukończyli kształcenia średniego I stopnia. Uczęszczanie do szkoły specjalnej wymaga rekomendacji specjalisty oraz zgody rodziców. Obowiązująca *Ustawa o edukacji* kładzie nacisk na jak najpełniejszą integrację.

W **Niemczech** kształcenie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością prowadzi się głównie w szkołach specjalnych, ale wprowadzono również programy służące integracji uczniów ze specjalnymi potrzebami w szkolnictwie ogólnodostępnym. Nauczanie wspólne przybiera różne rozmiary w poszczególnych landach niemieckich. W procesie specjalnego wspierania pedagogicznego prowadzonego na terenie szkół powszechnych, nauczyciele szkoły specjalnej są wprowadzani jako przemieszczający się doradcy: mobilna specjalna służba pedagogiczna – tak nazywa się ich na przykład w Bawarii. Osiągnięta forma kompromisu – przede wszystkim w południowych lan-

dach niemieckich – umożliwia współpracę na określonych warunkach w duchu integracji między szkołami specjalnymi i powszechnymi, na przykład poszczególne szkoły organizują ścisłą współpracę i przeprowadzają wspólne zajęcia – w określone dni tygodnia w klasie szkoły podstawowej i klasie szkoły specjalnej prowadzi się wspólne nauczanie. W Niemczech nie istnieją klasy specjalne funkcjonujące na terenie szkół powszechnych, istnieją natomiast tzw. klasy zewnętrzne. Są one wprowadzone w lokalach szkoły powszechnej, prowadzone są wspólne lekcje, ale administracyjnie podlegają szkole specjalnej.

Na **Węgrzech** *Ustawa o Edukacji Publicznej* wprowadza rozróżnienie między dziećmi/uczniemi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, którym przysługuje specjalna opieka, oraz dziećmi przejawiającymi problemy z adaptacją, uczeniem się i zachowaniem, którym przysługuje kształcenie wspomagające rozwój. Na prośbę poradni pedagogiczno-psychologicznej Komisja ds. Rehabilitacji rozstrzyga, czy dziecko wykazuje specjalne potrzeby edukacyjne, czy też problemy z adaptacją, uczeniem się i zachowaniem. Komisje mogą zalecić uczęszczanie przez ucznia do specjalnej klasy/placówki lub proponują kształcenie integrujące. Zgodnie z ustawą o równości szans, rodzice uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mają prawo wyboru placówki oraz wpływ na decyzję o umieszczeniu dziecka w placówce. Od roku szkolnego 2008/09, *Ustawa o Edukacji Publicznej* zobowiązuje rodziców do korzystania ze specjalnej opieki pedagogicznej na prośbę nauczycieli. Kształcenie dzieci/uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi może się odbywać w terapeutycznych placówkach edukacyjnych, specjalnych placówkach edukacyjnych, a także w grupach przedszkolnych i klasach szkolnych o specyficznym programie nauczania, lub w grupach przedszkolnych i klasach szkolnych wraz z rówieśnikami niewykazującymi specjalnych potrzeb edukacyjnych.

W części krajów UE nastąpiła już transformacja szkół specjalnych w centra pomocy bądź centra zasobów edukacyjnych, wspierających szkolnictwo ogólnodostępne. Szkoły specjalne pełnią tam rolę placówek konsultacyjnych, dokonują oceny trudnych przypadków dzieci włączonych do szkół masowych. Aktywnie wspierają szkoły i rodziców, udzielają pomocy dla indywidualnych uczniów, opracowują dla nich niezbędne bądź zalecane metody i materiały metodyczne, organizują specjalistyczne szkolenia dla nauczycieli i specjalistów, wspierają niepełnosprawnych przy wejściu na rynek pracy. System ten doskonale funkcjonuje w: Austrii, Norwegii, Danii, Szwecji, Finlandii, a państwa takie jak: Cypr, Holandia, Niemcy, Portugalia, Czechy są

w trakcie jego wprowadzania. W Hiszpanii szkoły specjalne zobligowane są do współpracy ze szkołami powszechnymi.

Bariery, utrudniające rozwój edukacji włączającej w Polsce, to wciąż zbyt duża liczba uczniów w klasach szkół ogólnodostępnych, brak odpowiedniego przygotowania nauczycieli tych szkół, mało elastyczny system finansowania, duża liczba szkół specjalnych nie współpracujących ze szkołami masowymi oraz obawy nauczycieli szkół specjalnych przed utratą pracy.

Władysława Hanuszewicz

*konsultant ds. wspomagania nauczycieli
w zakresie pracy z dziećmi młodszymi
i uczniami niepełnosprawnymi
i z zaburzeniami rozwoju
w ODN w Słupsku*

BIBLIOGRAFIA:

- E. Wapiennik, R. Piotrowicz, „Niepełnosprawny obywatel Europy” Warszawa (2002), VKIE, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji.
- O. Speck, „Zmiany uwarunkowań rozwoju pedagogiki specjalnej w Niemczech” w: „Rozwój i funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. Konteksty edukacyjne i prawne”. T.3, Kraków (2007) Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- „Osoby Niepełnosprawne w Unii Europejskiej” red. A. Sobieraj, Warszawa (1996), VKIE, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji.
- https://www.studentnews.pl/s/3296/68616-Kształcenie-specjalne-w-Europie.htm?c1_1=20087
- <http://www.zespoldowna.info/edukacja-osb-niepelnosprawnych-w-unii-europejskiej.html>
- http://www.cmppp.edu.pl/files/Uczen_o_specjalnych_potrzebach.rtf
- <http://slideplayer.pl/slide/435001/>

NIEWIDOMY UCZEŃ W SZKOLE

Spotkania z Teresą Ławecką

Gość Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 4 w Słupsku, Teresa Ławecka, to przykład osoby, która pomimo swojej niepełnosprawności nie poddaje się kaprysom losu, ale aktywnie uczestniczy w życiu społecznym, rozwija swoje pasje i zainteresowania oraz w pełni realizuje marzenia.

Nasza bohaterka wzrok straciła w wieku 34 lat. Jednakże swoją energią, uśmiechem i pogodą ducha mogłaby zarazić niejedną zdrową osobę. Niepełnosprawność nie wyłączyła jej z życia, ale dała bodziec do poszukiwania nowych dróg rozwoju osobistego. Pani Tereska pracuje w Miejskiej, Społecznej Radzie ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Słupska, działa w Zarządzie Powiatowego Koła PZN w Słupsku, jest wiceprezesem Stowarzyszenia Arcus, a od 2015 r. współpracuje z Fundacją Lex Humana i Fundacją Radius. Pasja do dziennikarstwa zaowocowała prowadzeniem programów w TV Vectra i pracą w Gazecie Mówionej. Za swoje serce i bezinteresowną działalność na rzecz osób niepełnosprawnych w 2012 roku Teresa Ławecka została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi. Zamiłowanie Pani Teresy do literatury zaowocowało wydaniem trzech tomików wierszy – „Oddaj moją twarz”, „Ogród niezapominajek” oraz „Lalki nie płaczą”. W 2009 i 2011 roku otrzymała Główną Nagrodę Prezydenta Miasta Słupska za udział w Konkursie Literackim „Zobacz mój świat”, a w 2015 roku Główną Nagrodę

Okręgu Pomorskiego w konkursie „Lady D.” im. Krystyny Bochenek w kategorii kultura i sztuka.

Życie Pani Teresy to suma wielu doświadczeń na różnych płaszczyznach, którymi chętnie dzieli się z dziećmi i młodzieżą. Uczy, jak pomagać osobom niepełnosprawnym, jak traktować je w sposób naturalny, by czuły się społecznie potrzebne i akceptowane.

Pani Tereska uwielbia czytać, a pomagają jej w tym specjalne programy i urządzenia. Na spotkania z uczniami Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 4 w Słupsku przychodzi z torbami pełnymi akcesoriów, ułatwiających codzienne funkcjonowanie osobie niedowidzącej i niewidomej. Prelekcja, a w zasadzie rozmowa z dziećmi przebiega w atmosferze życzliwego i szczerzego zainteresowania obu stron. Dzieci zadają pytania, Pani Teresa cierpliwie wprowadza uczniów w tajniki życia osoby niepełnosprawnej. Opowiada, jak prowadzić niewidomego, pamiętając, żeby służyć pomocą dyskretnie i nienachalnie. Przedstawia Lalkę Zuzię z sześcioma guziczkami do nauki alfabetu Braille’a. Omawia zasady i przydatność czytnika, dzięki któremu świat książek jest dla niej dostępny. Prezentuje wagę głośnomówiącą, by wreszcie zaskoczyć rozmówców tajemniczym urządzeniem zwanym colorino, które bez problemu rozpoznaje kolory. To dlatego strój pani Teresy jest tak barwny i pięknie skomponowany. Pokazuje shoppa – przenośny powiększalnik elektroniczny, lupy powiększające, liniki i zeszyty dla osób niedowidzących. Opowiada o swojej przygodzie z komputerem, gdzie pracę ułatwia jej specjalny program głośnomówiący. To dzięki niemu odczytuje i odpowiada na maile, korzysta ze stron internetowych i robi wszystko to, co każdy widzujący użytkownik tego urządzenia.

Na zakończenie magiczna sztuczka – nawlekanie igły. Jak to możliwe, gdy brak wzroku utrudnia zadanie? A jednak, bezbłędnie, szybko i skutecznie, za sprawą zręcznych rąk Pani Teresy, nitka tkwi w igle i jest gotowa do użycia.

Czas szybko mija i czterodniowe spotkania z uczniami dobiegają końca. To nie pierwsze i nie ostatnie takie wspólne rozmowy. Szkoła cyklicznie gości Panią Teresę w ramach akcji „Niewidomy uczeń w szkole,” wzbogacając wiedzę uczniów o doświadczenie i mądrość życiową naszej bohaterki.

Agnieszka Najman
nauczyciel

w Szkole Podstawowej

z Oddziałami Integracyjnymi nr 4 w Słupsku

REGIONALIA

Upowszechnianie kultury Kaszub i integracja

Powiat wejherowski jest najludniejszym powiatem w województwie pomorskim, w większości zamieszkanym przez ludność kaszubską. Powiatowy Zespół Kształcenia Specjalnego w Wejherowie jest placówką, do której uczęszczają uczniowie i wychowankowie z terenu całego powiatu wejherowskiego. Dla części naszych uczniów język kaszubski jest tym, którym posługują się ich bliscy. Przeprowadzona przed laty wśród rodziców naszych uczniów ankieta wyraźnie pokazała, iż oczekują od szkoły podejmowania wszelkich działań na rzecz kaszubszczyzny. Początkowo propagowaliśmy kulturę Kaszub jedynie na terenie placówki. W klasach pojawiły się kąciki regionalne, szkolny zespół wokalnie-taneczny „Perelki” włączył do repertuaru piosenki kaszubskie, a na zajęciach plastycznych i technicznych pojawiły się prace związane tematycznie z regionem.

W 2000 r., z inicjatywy Joanny Kandzory – wicedyrektora ośrodka, doszło do spotkania grupy nauczycieli, zainteresowanych szerzeniem kultury Kaszub wśród dzieci i młodzieży z placówek specjalnych województwa pomorskiego. Mieliśmy dużo szczęścia, że wśród nas byli nauczyciele, którym ten temat był bliski. Przede wszystkim Pani Celina Szachowska (oligofrenopedagog, z zamiłowania artystka malarka, uczestniczka wielu plenerów malarских związanych z tematyką Kaszub), córka naszej emerytki Teresy Szczodrowskiej – uznanej regionalistki. Dzięki ich rodzinnej pasji mieliśmy ułatwiony kontakt z wieloma artystami ludowymi.

Przez pierwsze lata *Regionalia* były jedynie dla uczniów i wychowanków szkół oraz placówek specjalnych województwa pomorskiego. W kolejnych latach przybrały formę spotkań integracyjnych. W chwili obecnej *Regionalia* są objęte patronatem Starosty Powiatu Wejherowskiego, a uczestnikami są przede wszystkim

uczniowie i wychowankowie placówek specjalnych, uczestnicy Warsztatów Terapii Zajęciowej, uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych z Wejherowa i okolic.

Od początku organizacji imprezy przyświecają nam określone cele:

- rozbudzenie u uczniów z niepełnosprawnością intelektualną zainteresowań kulturą Kaszub,
- integracja uczniów z niepełnosprawnością z uczniami szkół ogólnodostępnych,
- w warsztatach prowadzonych przez twórców kaszubskich i instruktorów,
- prezentacja pomysłów działań w zakresie twórczości regionalnej na zajęciach techniki,
- zapewnienie uczestnikom pozytywnych przeżyć: radości i satysfakcji z własnej pracy.

W ciągu siedemnastu lat w *Regionaliach* udział wzięło blisko dwa tysiące uczestników z różnych miejscowości województwa pomorskiego: Bytowa, Damnicy, Chojnic, Czerska, Gdańska, Gdyni, Kartuz, Kołozębia, Kwidzyna, Malborka, Słupska, Starogardu Gdańskiego, Turska i Wejherowa. W każdej edycji bierze udział około stu pięćdziesięciu uczestników, podzielonych na trzyosobowe zespoły. Co roku przygotowujemy dla nich niespodziankę w postaci występów muzyczno-tanecznych zespołów regionalnych. Na scenie występowały już: „Luzińskie Dzwoneczki”, „Jantar” z Gdańska, „Jôrci” z Krokowej, „Tuchlińskie Skrzaty”, „Skowronczki” z Dobrzewina-Karczemek, „Mali Hopowianie”, „Dąbngórszczi kwiótczi”, „Dżibasy”, „Kaszëbskô Rodzëzna” z Lini.

Jeżeli wnikliwie prześledzimy historię kolejnych spotkań, to okaże się, że uczestnicy *Regionaliów* poznali ponad czterdzieści różnych technik warsztatowych. Przez te wszystkie lata pomagali nam nieodpłatnie wspaniali instruktorzy, twórcy ludowi, dla których spotkania z młodymi ludźmi były okazją do zaszczepienia w nich miłości do naszego regionu. Niektórzy z nich pozostają ciepło w naszej pamięci, tak jak nieżyjąca już pani Anna Konkel, znana kaszubska hafciarka.

Pierwsze i niezapomniane *Regionalia* odbyły się w 2000 roku, wybraliśmy trzy techniki warsztatowe:

1. Kaszubskie kwiaty z papieru (pod kierunkiem Haliny Krajnik-Kostki).
2. Haft kaszubski (pod kierunkiem Anny Konkel i Teresy Demptowskiej).
3. Wyplatanie szmaciaków – tkactwo (pod kierunkiem Witolda Bobrowskiego i Teresy Szczodrowskiej).

Inscenizację baśni „*O rybaku i złotej rybce*” w języku kaszubskim przedstawili nasi uczniowie, a gościnnie wystąpił zespół taneczno-muzyczny ze SP nr 9 w Wejherowie. Uczestnicy *Regionaliów* przywieźli z sobą prace i rękodzieła ludowe, z których została przygotowana wystawa.

W kolejnych latach uczestnicy korzystali z warsztatów praktycznych:

- Na szkle malowane – kaszubskie Madonny (Edmund Zieliński, Halina Krajnik, Teresa Szczodrowska),
- W kaszubskiej kuchni. Tematami przewodnimi w ciągu tych lat były: ryby, pierniki i pierniczki, pieczenie chleba, plince, drożdżówka, kaszubskie zaprawy na zimę, zupa z żółtých wręków na gęsinie, kruche ciastka, kopytka ze skwarkami, kaszubskie ciasta, dynia w roli głównej (nauczyciele przedmiotów gastronomicznych SOSW nr 1),
- Konkurs „Gôdki kaszubskie” (jury w składzie: Edmund Lewańczyk, Tomasz Fopke, Andrzej Arendt, Radosław Kamiński),
- Rzeźba w drewnie (Zygmunt Leśniowski, Edmund Zieliński),
- Plecionkarstwo (Czesław Hinc, Augustyn Baranowski, Halinę Krajnik),
- Konkurs na najciekawszą Kanię
- Wyroby z gliny – garncarstwo (Karol Elas-Necel, Teresa Szczodrowska),
- Diabelskie skrzypce (Edmund Zieliński),
- Malowanie wyrobów z gliny (Karol Elas-Necel, Teresa Szczodrowska),
- Wyplatanie sieci (Herbert Muża z Jastarni),
- Palmy Wielkanocne (Danuta Afeltowicz – Machalińska, Sabina Domaros, Witold Bobrowski),
- Malowanie jajek (Teresa Szczodrowska, Edmund Zieliński),
- Ozdoby choinkowe ze słomy (Elżbieta Malewska),
- Maski dla Gwiazdek,
- Wieńce dożynkowe (Ewa Kowalewska, Teresa Szczodrowska, Witold Bobrowski),
- Taniec kaszubski (Teresa Czerwińska),
- Bursztyn (Piotr Dawid),
- Rzeźba – anioły (Zygmunt Leśniowski, Edmund Zieliński),
- Wykonywanie serwetników z drewna i ich malowanie (nauczyciele techniki),
- Malarstwo olejne na płótnie: scenki do bajki (malarze artyści działający przy Bałtyckim Stowrzeniu Marynistów Mare Nostrum im. Antoniego Suchanka: Brygida Śniatecka, Ludwika Szeffe, Urszula Zimorska, Natasza Sobczak, Bronisław Melcer i Maciej Tamkun, Celina Szachowska, Teresa Marzec, Alfons Zwara, Edmund Zieliński, Zygmunt Leśniowski, Andrzej Arendt),
- Warsztaty teatralne (Jaromir Szroeder, Marek Czoska),
- Warsztat czerpania papieru (nauczyciele SOSW nr 1),
- Warsztat decoupage z wykorzystaniem wzorów kaszubskich (nauczyciele SOSW nr 1),
- Zajęcia komputerowe zapoznanie z programem edukacyjnym o tematyce kaszubskiej (nauczyciele SOSW nr 1),
- Rzeźba w mydle – anioły (Aleksandra Mazurkiewicz-Tiesler),
- Ceramika (nauczyciele SOSW nr 1),
- Projektowanie na wyrobach papierniczych z wykorzystaniem wzorów kaszubskich, projektowanie tapet, opakowań ozdobnych (Teresa Szczodrowska, Maciej Tamkun, Celina Szachowska).

Każde *Regionalia* zaczynamy przygotowywać z rocznym wyprzedzeniem, po wnikliwej analizie ankiet, które wypełniają uczestnicy spotkań i ich opiekunowie. W kolejnych edycjach uwzględniamy uwagi i propozycje w nich zawarte. Wszyscy uczestnicy wyjeżdżają od nas z nowymi umiejętnościami, pracami wykonanymi podczas *Regionaliów*, drobnymi upominkami, nagrodami, słodyczkami, dyplomami i podziękowaniami. Od uczniów i opiekunów słyszymy wiele słów uznania za organizację, pomysłowość i kaszubską gościnność.

Przy organizacji *Regionaliów* współpracujemy ze Starostą Powiatu Wejherowskiego oraz Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, którzy są fundatorami nagród i upominków dla uczestników.

Utrzymanie wysokiego poziomu imprezy przez tyle lat jest możliwe dzięki ogromnemu zaangażowaniu zespołu nauczycieli z naszej placówki. Mamy świadomość, jak wiele jeszcze dobrych rzeczy możemy zrobić dla propagowania kultury Kaszub, wciąż mając w pamięci słowa Jana Pawła II z sopockiego hipodromu 5 czerwca 1999r.: „... *Pragnę Was jeszcze zachęcić, abyście nadal strzegli swojej tożsamości pielęgnując więzi rodzinne, pogłębiając znajomość swojego języka i starając się przekazywać swą bogatą tradycję młodemu pokoleniu...*”

Serdecznie podziękuję pani wicedyrektor Joannie Kandzorze i Celinie Szachowskiej za pomoc w zebraniu materiału do artykułu.

Małgorzata Woźniak
dyrektor

Powiatowego Zespołu Kształcenia Specjalnego
w Wejherowie

Zawód kucharz

ŚWIADOMY WYBÓR ŚCIEŻKI ZAWODOWEJ

W ostatnim czasie wzrasta zainteresowanie modą na gotowanie i zdrowe odżywianie. Branża gastronomiczna rozwija się nieustannie, powstają nowe restauracje, bary, a także firmy cateringowe. W związku z tym rośnie zapotrzebowanie na kucharzy. Doskonali kucharze znani są zarówno w swoim środowisku, jak i w mediach. Świadczy o tym chociażby rosnąca liczba kulinarnych programów telewizyjnych. Treści w nich przekazywane powodują wzrost świadomości społeczeństwa na temat tego, jak ważne jest zdrowe odżywianie.

Praca kucharza polega nie tylko na przygotowaniu dań, ale także na eksperymentowaniu, niekonwencjonalnej dekoracji potraw, układaniu menu. Osoba wykonująca ten zawód powinna mieć dobrze rozwinięty zmysł smaku, zdolności artystyczne i poczucie elegancji.

Zawód kucharza zdobyć może również młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, uczęszczająca do Branżowej Szkoły Specjalnej I Stopnia, stanowiącej integralną część Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. UNICEF w Słupsku.

W tym miejscu warto podkreślić, że nasi niepełnosprawni umysłowo uczniowie, realizują tę samą podstawę programową, co uczniowie w normie intelektualnej i zdają takie same – jak wspomniana młodzież – egzaminy, potwierdzające kwalifikacje zawodowe.

Program nauczania tego zawodu w 3-letniej Specjalnej Szkole Branżowej I Stopnia przewiduje następujące przedmioty zawodowe:

- język obcy zawodowy,
- technologia gastronomiczna z towaroznawstwem,
- podstawy żywienia człowieka,
- wyposażenie techniczne zakładów gastronomicznych,
- podstawy rachunkowości gastronomicznej,
- organizacja,
- bezpieczeństwo i higiena pracy,
- zajęcia praktyczne,
- pracownia gastronomiczna.

Uczniowie, kształcący się w tym zawodzie, zdobywają umiejętności związane z techniką sporządzania potraw i napojów w różnorodnych obiektach gastronomicznych. Uczą się opracowywania menu, przyrządzania posiłków według określonych receptur, opanowują podstawowe wiadomości z zakresu zasad żywienia i obsługi konsumenta. Posługują się urządzeniami, stanowiącymi wyposażenie zakładów gastronomicznych, aparaturą grzejną, chłodniczą oraz sprzętem AGD. Praktyczna nauka zawodu odbywa się na terenie szkoły w profesjonalnej pracowni technologii gastronomicznej.

Spełniają one wymogi określone przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną. To w niej – pod czujnym okiem nauczycieli praktycznej nauki zawodu – zdobywają wiedzę, sprawności i umiejętności niezbędne w przyszłej pracy zawodowej. Tutaj również począwszy od roku szkolnego 2014/2015 odbywają się teoretyczne i praktyczne egzaminy zawodowe (Ośrodek Egzaminacyjny przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Słupsku)¹.

Nauczyciele praktycznej nauki zawodu zatrudnieni w Branżowej Szkole Specjalnej I Stopnia przy SOSW w Słupsku to specjaliści, którzy oprócz kwalifikacji niezbędnych do nauczania² w zawodzie kucharz, posiadają wiedzę z zakresu oligofrenopedagogiki i bogate doświadczenie zawodowe. Fakt ten, co zauważa wicedyrektor SOSW w Słupsku dr Iwona Wrycz, przekłada się na sukcesy dydaktyczne, a potem na losy zawodowe absolwentów: zatrudnienie na chronionym, a co najbardziej cieszy, i na otwartym rynku pracy.

Absolwenci mogą podjąć pracę w różnego typu zakładach gastronomicznych (barach, restauracjach, domach wczasowych itp.). W trzyletnim procesie kształcenia uczniowie:

- nabywają umiejętności związane z organizowaniem stanowiska pracy oraz przygotowaniem typowych potraw i napojów w różnych zakładach gastronomicznych,

- stosują receptury gastronomiczne,
- poznają zasady prawidłowego przechowywania artykułów spożywczych, półproduktów i wyrobów gotowych,
- zaznajamiają się z zasadami racjonalnego żywienia,
- zapoznają się z wyposażeniem zakładów gastronomicznych oraz obsługą sprzętu i urządzeń wykorzystywanych podczas procesów technologicznych,
- organizują stanowisko pracy do sporządzania i ekspedycji potraw i napojów zgodnie z zasadami ergonomii,
- przestrzegają przepisów BHP,
- pozyskują umiejętności prowadzenia uproszczonej rachunkowości i szukania atrakcyjnego zatrudnienia.

Po zakończeniu nauki w szkole zawodowej na kierunku kucharz, absolwenci uzyskują możliwość zatrudnienia: w punktach małej gastronomii, w przedsiębiorstwach, zajmujących się produkcją wyrobów spożywczych, w restauracjach³.

W ramach zajęć praktycznych uczniowie kształcący się w zawodzie kucharz obsługują uroczystości i imprezy szkolne i pozaszkolne. Do najbardziej popularnych zaliczyć można zawody sportowe, festyny rodzinne, konferencje, spotkania integracyjne, jubileusze i inne. Ponadto biorą udział w ważnych wydarzeniach z życia miasta i regionu. Rokrocznie m.in. wspierają organizację poczęstunku dla bezdomnych w Wigilię Świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkiej Soboty, przygotowywanej przez słupecki Caritas, Dnia Godności Osób Niepełnosprawnych, obchody rocznicowe z okazji odzyskania przez Polskę niepodległości w dniu 11 listopada.

W tym roku szkolnym nasi uczniowie aktywnie włączyli się w organizację i przebieg Rodzinnego Pikniku Mobilnego, zorganizowanego przez Miejski Zakład Komunikacji i Słupecki Instytut ds. Młodzieży na skwerze u zbiegu ulic Sienkiewicza i Kopernika, zaprezentowali swoje umiejętności kulinarne m.in. w Środowiskowym Domu Samopomocy w Przytocku i w Kępicach w ramach projektu „kuchenne rewolucje”.

Ponadto młodzież klas kucharzskich brała udział w propagowaniu zdrowego stylu życia i odżywiania w ramach działania projektu „Świadomy wybór pewny sukces”, podczas którego uczestniczyła w warsztatach, pokazach kulinarnych z zakresu kuchni regionalnej oraz dekoracji potraw. Jak również w projekcie „Winiary gotuj lokalnie”, kiedy to uczniowie klasy kucharz przeprowadzili pokaz sztuki carvingu, barmańskiej oraz sztuki sporządzania potraw dla klas gimnazjalnych SOSW, mając na uwadze uświadomienie znaczenia zdrowego stylu życia oraz odżywiania.

Reasumując powyższe działania, należy wyraźnie zaakcentować, że proces zdobywania wiedzy i umiejętności zawodowych przez młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim jest utrudniony. Wy-

nika to z faktu, że zarówno ich funkcjonowanie poznawcze, jak i proces myślenia oraz podejmowana działalność praktyczna są ograniczone. W tym wypadku rola nauczyciela, jego podejście do pracy, znajomość uczniów i ich możliwości jest bardzo ważna i wymaga zaangażowania, indywidualnego podejścia do każdego.

Jako nauczyciel praktycznej nauki zawodu z wieloletnim stażem, pragnę zauważyć, że w pracy z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną nie wolno zrażać się niepowodzeniami. Proces przygotowania do zawodu w przypadku tej grupy osób trwa dłużej, wymaga od nas – nauczycieli cierpliwości i zaangażowania, ale jednoznacznie stwierdzić mogę, iż praca ta daje wiele satysfakcji i radości.

Elżbieta Polenceusz

*Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
im. UNICEF w Słupsku*

PRZYPISY:

1. Wrycz I. Przygotowanie do pracy uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną na przykładzie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. UNICEF w Słupsku. Referat wygłoszony na konferencji „Różnie sprawni w przestrzeni edukacyjnej”, Słupsk, AP, 30.05.2017 r.
2. Tamże.
3. Więcej informacji o edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim w zawodzie kucharz w: Program nauczania dla zawodu kucharz 512001 o strukturze przedmiotowej, KOWEZIU, Warszawa 2012.

BIBLIOGRAFIA:

1. Program nauczania dla zawodu kucharz 512001 o strukturze przedmiotowej, KOWEZIU, Warszawa 2012
2. Wrycz I. Przygotowanie do pracy uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną na przykładzie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. UNICEF w Słupsku. Referat wygłoszony na konferencji „Różnie sprawni w przestrzeni edukacyjnej”, Słupsk, AP, 30.05.2017 r.

Europejski Tydzień Świadomości Dysleksji

W dniach 2-8 października 2017 r. w Sportowej Szkole Podstawowej Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Tczewie po raz kolejny obchodziliśmy Europejski Tydzień Świadomości Dysleksji. Co roku przebiega on pod innym hasłem i stanowi to dla nas inspirację do poszukiwania nowych sposobów upowszechniania wiedzy na temat dysleksji. Staramy się, aby zaplanowane działania trafiały do wszystkich osób, którym nieobojętne są problemy szkolne uczniów z dysleksją, a przede wszystkim do uczniów, rodziców i nauczycieli.

W obecnym roku szkolnym obchody Europejskiego Tygodnia Świadomości Dysleksji przebiegały pod hasłem: „Uczeń z dysleksją też czyta książki”. Zaplanowano szereg działań, mających na celu przybliżenie problematyki dysleksji i zwiększenie świadomości społeczności szkolnej na ten temat. Czas ten wykorzystaliśmy, aby pokazać czym jest dysleksja oraz w jaki sposób możemy działać, pracować i rozwiązywać trudne dla uczniów z dysleksją sytuacje.

Nauczyciele terapeuci przygotowali na tablicy informacyjnej w holu szkoły informacje na temat dysleksji, zawierające podstawowe informacje na temat tego zagadnienia oraz wskazówki dla uczniów, rodziców i nauczycieli jak radzić sobie z dysleksją, m.in. dekalog dla rodziców dziecka z dysleksją, zasady systematycznej pracy w szkole i w domu, abecadło ucznia z dysleksją, prawa i obowiązki ucznia z dysleksją. Nie zabrakło również sylwetek sławnych osób z dysleksją, będących przykładem tego, że dysleksja nie musi być przeszkodą, ale może stanowić szansę na sukces.

Niezbędne informacje można było uzyskać podczas spotkania, zorganizowanego przez terapeutów dla rodziców uczniów z dysleksją oraz wszystkich zainteresowanych tematem osób. Spotkanie na temat „Dysleksja nie tylko w szkole. Różne aspekty zagadnienia. Jak mogę wesprzeć moje dziecko w rozwoju” odbyło się w godzinach popołudniowych, a po nim rodzice mieli możliwość skorzystania z indywidualnych konsultacji z terapeutami, prowadzącymi zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole.

Zgodnie z hasłem tegorocznego Tygodnia Świadomości Dysleksji, zaplanowane działania dla uczniów dotyczyły przede wszystkim rozwijania zainteresowań czytelniczych. W oddziałach przedszkolnych i w klasach I-III podczas zajęć edukacyjnych nauczyciele czytali codziennie dzieciom wybrane pozycje książkowe, często były to ulubione lektury dzieci. Pod koniec tygodnia, podczas zajęć plastycznych uczniowie wykonywali ilustrację do swojej ulubionej książki. Prace wszystkich wzięły udział w konkursie. Zostały one ocenione w czterech kategoriach – grup 0, klas I, II i III. Osobną kategorię

stanowiły prace uczniów z dysleksją lub ryzykiem dysleksji. Dla uczniów klas IV-VII zorganizowano konkurs literacki, odzwierciedlający znajomość lektur. Wykonane prace plastyczne i literackie zostały wyeksponowane na tablicach w szkole, gdzie można je było je podziwiać przez kolejne tygodnie.

Szkola wobec ucznia z dysleksją

Szkola od lat prowadzi działania wspierające ucznia z dysleksją, jego rodziców i nauczycieli. Działania te prowadzone są kompleksowo.

W 2008 roku wdrożony został **Modelowy system profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z dysleksją**. Jego celem było zapewnienie specjalistycznej pomocy dzieciom ryzyka dysleksji na etapie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej oraz dzieciom i młodzieży z dysleksją rozwojową na kolejnych etapach edukacyjnych. System obejmował wszystkie niezbędne ogniwa: ucznia, jego rodziców, nauczycieli oraz poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne i specjalistyczne. Stwarzał mechanizmy, umożliwiające korzystanie uczniom ryzyka dysleksji i z dysleksją rozwojową z praw, wynikających z właściwych rozporządzeń, obejmujących wczesną diagnozę, wczesną, specjalistyczną interwencję, dostosowanie wymagań szkolnych i sposobu oceniania do możliwości ucznia, zakładał objęcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych specjalistyczną opieką w postaci zajęć korekcyjno-kompensacyjnych.

W ramach działań związanych z wdrażaniem systemu, został powołany szkolny koordynator ds. profilaktyki dysleksji i pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów z dysleksją. Podjęto wiele działań, skierowanych bezpośrednio do rodziców i nauczycieli. Postawio-

no między innymi na zaangażowanie rodziców dzieci z dysleksją w proces pomocy psychologiczno-pedagogicznej przez dostarczenie im wiedzy na temat problemu oraz sposobu radzenia sobie z nim, zaproponowano kompleksowy warsztat pracy terapeutycznej (rozwiązania organizacyjne, pomoce dydaktyczne) nauczycielom i rodzicom dziecka z dysleksją, zagwarantowano kształcenie warsztatowe nauczycieli w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom z dysleksją, a w szczególności w zakresie rozpoznawania symptomów dysleksji oraz dostosowania wymagań do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów. Wszystkim współpracującym ze sobą uczestnikom procesu – uczniom, rodzicom, nauczycielom, terapeutom, poradniom psychologiczno-pedagogicznym – zapewnione zostało wsparcie merytoryczne Polskiego Towarzystwa Dysleksji.

W 2010 r. nasza szkoła otrzymała **certyfikat „Szkoły przyjaznej uczniom z dysleksją”**. Program realizowany był w latach 2008-2010 pod patronatem Pomorskiego Kuratora Oświaty oraz Polskiego Towarzystwa Dysleksji. Wdrażając program, szkoła realizowała zadania zawarte w **Modelowym systemie profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z dysleksją** oraz wypracowała własne rozwiązania pomocowe, wdrażając projekty i przedsięwzięcia wobec ucznia z dysleksją.

Wśród działań, które podejmujemy wobec ucznia z grupy ryzyka wystąpienia dysleksji oraz ucznia z dysleksją, wymienić należy:

- objęcie dzieci grup przedszkolnych i klas I badaniami przesiewowymi w kierunku ryzyka dysleksji,
- kierowanie na pogłębione badania w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej na podstawie oceny diagnostycznej (SRD) oraz dalsze ukierunkowanie pomocy edukacyjnej i terapeutycznej,
- prowadzenie zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych (172 uczniów klas I-VII w r.szk. 2017/2018), logopedycznych, innych o charakterze terapeutycznym,
- prowadzenie zajęć wspierających: zajęcia terapeutyczne prowadzone Metodą Dobrego Startu, program „Czytamy razem”, biblioterapia,
- organizowanie zajęć pozalekcyjnych, rozwijających zainteresowania ucznia,
- wspieranie ucznia podczas zajęć edukacyjnych – dostosowanie wymagań edukacyjnych, zastosowanie odpowiednich metod i form pracy, wsparcie ucznia podczas bieżącej pracy na lekcji,
- wprowadzenie zapisów w WSO, dotyczących dostosowań wymagań edukacyjnych, kryteriów oceny dla ucznia ryzyka dysleksji w zakresie czytania, pisania, mówienia, liczenia oraz uczniów z dysleksją w zakresie poszczególnych przedmiotów,
- wprowadzenie zmian w Statucie szkoły, dotyczących ucznia z dysleksją i uwzględniających cele oraz zadania szkoły w zakresie potrzeb ucznia z dysleksją, jego praw i obowiązków.

Działania, które proponujemy rodzicom uczniów z dysleksją to przede wszystkim:

- organizowanie spotkań dla rodziców, prowadzonych przez nauczycieli, specjalistów, pracowników Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, dotyczących zagadnienia dysleksji, wspomaganie i pracy z uczniem w szkole i w domu, m.in. „Dysleksja przeszkodą czy szansą na sukces” – spotkanie dla rodziców klas III-VI, „Co rodzice powinni wiedzieć na temat wspomaganie rozwoju dziecka” – spotkanie dla rodziców grup przedszkolnych, „Dziecko ryzyka dysleksji w szkole – diagnoza, objawy i sposoby pomocy” – spotkanie dla rodziców grup przedszkolnych oraz klas I, „Jak pracować z dzieckiem z dysleksją w domu” – spotkanie dla rodziców klas III-VI;
- konsultacje z terapeutami, pedagogiem, psychologiem szkolnym, których celem jest uzyskanie informacji na temat pracy terapeutycznej prowadzonej z dzieckiem, jej skuteczności, wspierania go poprzez kierowanie pracą samokształceniową w domu,
- uwzględnienie w Statucie szkoły, zasady regulujące współpracy z rodzicami ucznia z dysleksją rozwojową w zakresie udzielania skutecznej pomocy dziecku.

Działania dotyczące problemu dysleksji, w których uczestniczą nauczyciele, to między innymi szkolenia Rady Pedagogicznej, podczas których zaprezentowano m.in. następujące tematy:

- „Uczeń z dysleksją w szkole” – V. Piasecka PTD – zapobieganie niepowodzeniom szkolnym, dostosowanie wymagań edukacyjnych do możliwości i potrzeb uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, analiza opinii psychologiczno-pedagogicznych,

- „Style uczenia się” – psycholog mgr E. Mielczarek – style i strategie uczenia się w tym uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych),
- „Dziecko ryzyka dysleksji w szkole” – wicedyrektor G. Pawłowicz – przedstawienie narzędzia badawczego SRD prof. M. Bogdanowicz, objawów, wyników badań w zakresie poszczególnych podskal oraz zaplanowanych kierunków działań i form pomocy.

Został również powołany zespół terapeutów, którego zadaniem będzie doskonalenie warsztatu i metod pracy nauczycieli terapeutów, dzielenie się wiedzą, wymiana doświadczeń, opracowanie ramowych programów dla grup terapeutycznych na każdym poziomie nauczania.

Zaplanowano też podnoszenie kwalifikacji z zakresu terapii pedagogicznej, które zostały sfinalizowane ukończeniem przez nauczycieli kursów kwalifikacyjnych i studiów podyplomowych w tym zakresie. Nauczyciele doskonalili się również podczas Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Szkoła równych szans – przyjazna uczniom z dysleksją”, konferencji „Diagnoza umiejętności matematycznych dzieci i młodzieży z trudnościami w uczeniu się”, „Do szkoły przyjaznej uczniom z dysleksją – krok po kroku”, Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Dysleksja w wieku dorosłym”, Ogólnopolskiego Zjazdu Terapeutów Pedagogicznych – „Modelowy system profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej w praktyce”, Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Metoda Dobrego Startu – 40 lat w edukacji, profilaktyce trudności szkolnych i terapii”.

W szkole realizowano również projekt „Szansa małego ucznia – indywidualizacja nauczania początkowego w Tczewie”, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach EFS oraz prowadzi się zajęcia korekcyjno-kompensacyjne. Stworzone zostały i wyposażone w pomoce dydaktyczne gabinety terapii pedagogicznej.

Szkoła od lat uczestniczy w programach wspierających ucznia z dysleksją. Oto niektóre z nich:

- **program edukacyjno-terapeutyczny „Ortografitti”** dla uczniów klas IV – VI rekomendowany przez PTD – szkoła corocznie otrzymuje certyfikat udziału w programie;
- **akcja społeczna „Czytamy razem”** oparta na pracy wolontariuszy (nauczycieli, rodziców, uczniów szkół ponadgimnazjalnych), corocznie szkoła otrzymuje podziękowanie za zaangażowanie w akcję wspomagania walki z dysleksją oraz tytuł Szkoły Przyjaznej Uczniom z Dysleksją;
- **zajęcia terapeutyczno-rozwojowe MDS** z uczniami klas I-III, zdradzającymi symptomy ryzyka dysleksji (wysokie ryzyko dysleksji w poszczególnych podskalach);
- organizacja **Europejskiego Tygodnia Świadomości Dysleksji**;
- **Wojewódzki Projekt „Ortograficzne łamigłówek”** dla uczniów z dysleksją rozwojową klas IV-VII oraz **„Ortograficzne łamigłówek. Pierwsze kroki”** dla dzieci klas I-III ryzyka dysleksji;
- **w roku szkolnym 2017/2018 szkoła przystąpiła do I edycji programu „Szkoła na miarę ucznia z dysleksją”**, w ramach którego wdrażane zostaną kolejne działania skierowane do uczniów, ich rodziców i nauczycieli w zakresie opieki psychologiczno-pedagogicznej nad uczniami ryzyka dysleksji i ze stwierdzoną dysleksją oraz dyskalkulią, a także dzieci, przejawiających symptomy specyficznych zaburzeń w uczeniu się. Program realizowany jest we współpracy z Polskim Towarzystwem Dysleksji.

Zgodnie z misją naszej szkoły „Szkoła jest przyjazna uczniowi i dobrze przygotowuje go do dalszego etapu kształcenia”, wdrażamy corocznie kolejne projekty i podejmujemy przedsięwzięcia, wspierające uczniów z dysleksją i przejawiających symptomy ryzyka dysleksji tak, by mogli oni osiągać sukcesy na kolejnych etapach edukacyjnych.

Grażyna Pawłowicz
dyrektor

*Sportowej Szkoły Podstawowej Nr 2
z Oddziałami Integracyjnymi w Tczewie*

Pikniki żeglarskie na sucho

ATRAKCYJNA FORMA PRACY Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Pierwszy Piknik żeglarski „na sucho” w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. UNICEF w Słupsku odbył 19 listopada 2016 r. Podczas tej imprezy dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną zostały wykorzystane metody oparte na działaniu praktycznym w symulowanych sytuacjach związanych z przybywaniem nad wodą i na wodzie. Uczenie się przez działanie, czyli learning by doing było głównym celem tych zajęć morsko-żeglarskich.

Cele zintegrowanych zajęć ukierunkowane były na:

- integrację dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i z zaburzeniami rozwoju,
- zapoznanie uczniów niepełnosprawnych z podstawowym sprzętem i terminami żeglarskimi stanowiącymi element terapeutyczny w ich edukacji,
- pokaz innowacyjnych metod kształcenia w edukacji dzieci niepełnosprawnych z wykorzystaniem edukacji morskiej,
- zapoznanie uczniów z dysfunkcjami z podstawowymi stopniami w Marynarce Wojennej oraz mundurem Żołnierza Wojska Polskiego.

W trakcie pikniku na sucho, który niewątpliwie był zupełną nowością nie tylko dla uczniów, ale także dla prowadzących zajęcia, uczniowie szkolili się w obrębie zorganizowanych czterech modułów tematycznych.

Na pierwszym punkcie nauczania uczniowie mieli możliwość zapoznania się z podstawami ratownictwa morskiego, głównie pod kątem identyfikacji sprzętu do

ratowania życia na morzu. Oprócz tego wykwalifikowany instruktor dokonał pokazu dzieciom podstawowych czynności udzielania pierwszej pomocy.

Drugi moduł odpowiadał za przygotowanie dzieci pod kątem wykonywania podstawowych prac bosmańskich, w tym zasady wiązania węzłów, głównie lekcja wiązania węzła ratowniczego. Omówione zostały także czynności podejmowania rozbitka na pokład jachtu.

Trzeci moduł zajęć ukierunkowany był na poznanie jednostek klasy optimist. W zajęciach wykorzystano trzy jednostki pływające, które stanowią rzeczywiste jachty, którymi można bezpośrednio pływać na akwenach wodnych. W trakcie zajęć omówione zostało omasztowanie i olinowanie oraz zasady sterowania i zachowywania się jednostki na akwenach morskich i śródlądowych.

Czwarty moduł tematyczny związany był z zaproszeniem na zajęcia żołnierzy rezerwy, którzy zaprezentowali swoje zbiory medali i orłów. Zajęcia nawiązywały do obchodów rocznicowych Święta Niepodległości oraz działalności Józefa Piłsudskiego, który 28.11.1918 r. utworzył Marynarkę Polską w rocznicę bitwy pod Oliwą.

Akcent patriotyczny oraz zróżnicowanie pokoleń na pikniku wpłynęło na osiągnięcie wysokiej oceny imprezy ze strony organizatorów i zaproszonych gości – dało to ostatecznie zadowalający poziom ewaluacji. Podczas pikniku wskazano potrzebę realizacji podobnych zajęć, które w praktyczny sposób dają możliwości wyobrażenia sobie przez młodych ludzi, na czym polega praca marynarza czy żeglarza.

Zajęcia ukazały także sieć powiązań przedmiotów, takich jak: matematyki, fizyki, geografii, które są kluczowe w edukacji morskiej. Dla takiej grupy odbiorców, tj. dzieci z dysfunkcjami, piknik był uwieńczeniem zastosowanej metody rewalidacyjnej, w której założone cele, głównie terapeutyczne, zostały osiągnięte. Dlatego, mając na uwadze powodzenie pomysłu innowacyjnych zajęć, planowana jest kolejna edycja piknikowych zmagania – tym razem w Zespole Szkół Samorządowych w Kobylnicy.

Dzieci z SOSW w Słupsku wzięły też udział w II Pikniku Żeglarskim na Sucho, zorganizowanym w ZSS w Kobylnicy 15 marca 2017 r. Mogły obejrzeć sprzęt pływacki, zapoznać się w tajemnicami Doliny Słupi i poprobować specyfiki pływania kajakiem, uczestniczyły w warsztatach szantowych, pokazie ratownictwa morskiego i innych zajęciach z zakresu edukacji morsko-żeglarskiej.

15 listopada 2017 r. w SOSW w Damnicy odbył się III Piknik Żeglarsko-Morski na Sucho pod hasłem *Szanuj moje prawa. Mam prawo do rozwijania zainteresowań*. Wzięło w nim udział około 120 uczniów, 40 nauczycieli i 20 wolontariuszy. Uczestnikami spotkania byli: uczniowie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Damnicy i Słupsku, uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Zagórzycy oraz uczniowie, przedszkolaki i nauczyciele z sieci współpracy i samokształcenia „Interdyscyplinarne możliwości edukacji morskiej”, działającej przy Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku: SP nr 4 i SP nr 9 w Słupsku, SP w Kobylnicy, SP w Gogolewie, Przedszkole nr 1 w Ustce. Wsparcia organizatorom udzieliła także młodzież z Zespołu Szkół Mechanicznych i Logistycznych w Słupsku.

Spotkanie połączono z obchodami I Ogólnopolskiego Dnia Praw Dziecka, który przypada 20 listopada 2017 r. Przyswiecały mu Korczakowskie Prawa Dziecka – prawo do radości, nauki przez zabawę, bycia sobą. Celem Pikniku była również integracja środowisk uczniowskich ze Słupska i powiatu słupskiego. Poprzez udział w zajęciach praktycznych dzieci i młodzież rozwijały swoją wiedzę z zakresu marynistyki i żeglarstwa. Na stanowiskach piknikowych uczestnicy mogli poznać budowę żaglówki, specyfikę prac bosmańskich – z pomocą kolegów i koleżanek z Międzyszkolnego Klubu Żeglarskiego Omega 9, działającego w ramach Miejskiego Centrum Edukacji Morskiej przy Szkole Podstawowej nr 9 w Słupsku, uczyli się podstawowych węzłów żeglarskich. Uczniowie poznawali zasady bezpieczeństwa na morzu, windsurfingu i survivalu.

Szczególną atrakcją Pikniku był punkt historyczny, zorganizowany przez rezerwistów z Koła Nr 21 Związku Żołnierzy Wojska Polskiego, gdzie uczestnicy mogli obejrzeć kolekcję okolicznościowych medali i ręcznie haftowane naszywki do mundurów z orzełkami.

Na zakończenie wszyscy uczestnicy niezwyklego spotkania z edukacją morską skorzystali z poczęstunku przygotowanego przez kadrę Ośrodka. Każdy uczestnik otrzymał też indywidualny certyfikat udziału w Pikniku i drobny upominek, a wolontariusze i współorganizatorzy podziękowania w formie dyplomów.

Będziemy kontynuować tego typu spotkania z edukacją morską, ponieważ oprócz tego, że są one doskonałą formą przekazywania uczestnikom tych wydarzeń wiedzy marynistycznej, Pikniki mają ogromną wartość integracyjną i poszerzają ofertę edukacyjną skierowaną do dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

*kmdr ppor. rez. dr **Dariusz Kłoskowski**
ekspert ds. edukacji morskiej
w ODN w Słupsku*

***Iwona Poźniak**
konsultant w ODN w Słupsku*

Jak pomóc uczniom efektywnie kreować własną ścieżkę edukacji i kariery zawodowej

Od kilku lat pracuję w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, a także w liceum ogólnokształcącym, jako psycholog szkolny i nauczyciel przedmiotu: podstawy psychologii. W mojej pracy zajmuję się między innymi organizowaniem i prowadzeniem zajęć z zakresu doradztwa zawodowego.

Zajęcia warsztatowe, które prowadzę, najczęściej składają się z dwóch części. Pierwsza z nich to diagnoza indywidualna, analiza sytuacji psychoemocjonalnej ucznia w kontekście wyboru zawodu. Uczeń samodzielnie wypełnia kwestionariusze, udziela odpowiedzi na pytania testowe. Na podstawie wyników, a także danych z przeprowadzonej rozmowy, określamy m.in. jego zainteresowania, które możemy odnieść do konkretnych grup zawodów.

Wyboru ścieżki edukacyjnej i kariery zawodowej oczywiście nie można podejmować jedynie na podstawie tego, co lubimy, a czego nie, co nas ciekawi i inspiruje. Niezwykle ważne są też predyspozycje, które posiadamy, między innymi stan zdrowia, ale także nasza osobowość, typ temperamentu, talenty, umiejętności społeczne, przyjmowane przez nas role zespołowe, „motywatory”, którymi się kierujemy w drodze do osiągnięcia celu i wiele innych czynników.

Kilka lat prowadzonych z uczniami zajęć z zakresu doradztwa zawodowego pokazuje mi, jak często młodzi ludzie zapominają na przykład o swojej sytuacji zdrowotnej, szczególnie o drobnych uszczerbkach na zdrowiu (np. wada wymowy, wada wzroku, odnawiające się kontuzje), które jednak będą często utrudniać, a niekiedy uniemożliwią zdobycie upragnionej profesji. Nie mówiąc już o innych, tkwiących głęboko w nas, uwarunkowaniach.

Druga część warsztatów, to zajęcia grupowe, od niedawna prowadzone przeze mnie za pomocą gier. Kilka miesięcy temu poznałam innowacyjną Metodę Gier Diagnostyczno-Symulacyjnych, służącą diagnozowaniu potencjału zawodowego. Poprzez zestaw różnorodnych gier opartych na symulacji, a także dzięki specjalnie opracowanym narzędziom do diagnozy, rozpoznajemy predyspozycje i zainteresowania zawodowe oraz uzdolnienia przedsiębiorcze uczniów. Cała metoda pozwala uczniom m.in. na lepsze poznanie siebie, czy też poznanie własnych motywów dokonywania wyborów, co niewątpliwie jest pomocne w efektywnym budowaniu własnej drogi zawodowej.

Warto zaznaczyć, że metoda ta przeznaczona jest dla osób powyżej 18 roku życia. Przyznam, że niezwykle zainteresowana MGDS, wykorzystuję wybrane gry w pracy zespołowej z młodszymi uczniami. Jednak z mojego doświadczenia wynika, że wymagają one dość znacznego dostosowania do wieku uczniów, przede wszystkim w zakresie instrukcji, czasu trwania zadania, a także – szczególnie – zasad przekazywania informacji zwrotnych pozostałym uczestnikom gry.

W doradztwie zawodowym dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych (około 18 roku życia) Metoda Gier Diagnostyczno-Symulacyjnych jest dla uczniów nową, bardzo angażującą, interesującą alternatywą zajęć dla standardowych warsztatów i konsultacji z zakresu doradztwa zawodowego.

Gry diagnostyczno-symulacyjne przeznaczone są dla grup, wymagają wzajemnej interakcji osób biorących w nich udział, dlatego istotne jest, by uczestnicy czuli się ze sobą swobodnie, bezpiecznie. W cyklu zajęć, które prowadzi, w przypadku grupy uczestników, którzy nie znają się, zajęcia oparte na scenariuszach ww. gier poprzedzam zajęciami integracyjnymi. Zależy mi, by uczestnicy jak najpełniej zaangażowali się w GRY, a do tego niezbędne jest poczucie bezpieczeństwa w grupie, swoboda wypowiedzi, otwartość, gotowość do współpracy, szczerłość. Ta ostatnia jest szczególnie ważna, gdyż istotne jest, by wszyscy uczestnicy wykonywali wszelkie powierzone im zadania w zgodzie ze sobą, ze swoimi przekonaniami, zainteresowaniami. Oczywiście jest, że brak szczerości będzie skutkować zafałszowanymi wynikami, przekłamaniem.

Podczas pracy z uczniami często wykorzystuję grę pt.: „Jakie masz spostrzeżenia?”. Umożliwia ona przyjrzenie się rolowi zespołowym, jakie przyjmujemy. Cała gra składa się z trzech zadań, które uczestnicy, podzieleni na mniejsze grupy, realizują zespołowo. Na podstawie informacji zwrotnych

otrzymanych od członków zespołu, każdy uczestnik może określić, jaką rolę grupową, zdaniem pozostałych osób, przyjmuje on najczęściej. Na koniec każdy gracz, wypełnia kwestionariusz, który umożliwi indywidualną ocenę samego siebie pod kątem przyjmowanych ról społecznych. Bardzo często okazuje się tutaj, że uczniowie mają mocno odmienne zdanie o sobie (w aspekcie ról zespołowych, które przybierają), niż są postrzegani przez innych. Kontrast w widzeniu siebie samego i odbiorze przez pozostałych uczestników interakcji, jest bardzo dobrym punktem wyjścia do analizy swoich predyspozycji i możliwości zawodowych. Uczniowie przekonują się, jak są odbierani, jakie mają mocne i słabe strony, jak mogą je wykorzystać lub nad czym powinni pracować.

Obserwując zainteresowane uczestników zajęć realizujących scenariusze gier, ich zaangażowanie, ciekawość i refleksyjne podejście do otrzymywanych informacji zwrotnych, gotowość do wyciągania wniosków, a także – co zdecydowanie mogę podkreślić – ich dobrą zabawę przy grach, uważam, że jest to metoda, która sprawdza się podczas zajęć doradztwa zawodowego. Będę wykorzystywała ją podczas kolejnych warsztatów dotyczących rozwijania zainteresowań i diagnozowania predyspozycji zawodowych. Metodę Gier Diagnostyczno-Symulacyjnych w preorientacji zawodowej gorąco polecam.

Katarzyna Mathea
psycholog w Poradni
Psychologiczno-Pedagogiczna
w Sztumie

Innowacja pedagogiczna – zajęcia praktyczne z edukacją zawodową

W roku szkolnym 2016/2017 w Gimnazjum im. Mariusz Zaruskiego w Ustce wprowadzona została innowacja pedagogiczna „Zajęcia praktyczne z edukacją zawodową”. Program objął klasę pierwszą. Zajęcia prowadzone są od września 2016 do czerwca 2018 roku przy wsparciu doradcy zawodowego. Celem programu jest zdobywanie praktycznej wiedzy poprzez realizację tematów z bloków tematycznych:

- krawiectwo (sploty, ścięgi, miara ubrania, wykrój modelu bluzki lub sukienki, wizyta w zakładzie krawieckim; szydełkowanie, hafciarstwo),
- gastronomia i hotelarstwo (zdrowe kanapki, prawidłowe nakrycie stołu, zajęcia w pracowni gastronomicznej ZSOiT w Ustce, Hotel Grand Lubicz),
- modelarstwo (szlifowanie drewna, bejcowanie/lakerowanie, łączenie drewna, posługiwanie się narzędziami, np. młotkiem, pilnikiem, wykonanie modelu latawca lub karmnika),
- rysunek techniczny (wykorzystanie rysunku złożeniowego/wykonawczego w praktyce, wycieczka edukacyjna do firmy HYDRO-NAVAL),
- planowanie pracy – proces technologiczny (wykorzystanie narzędzi w praktyce, lutowanie, zapoznanie z procesem technologicznym budowy urządzeń hydrauliczno-mechanicznych, wycieczka do firmy HYDRO-NAVAL),
- zajęcia mechaniczno-motoryzacyjne (zasady eksploatacji, konserwacja pojazdów – rower, części maszyn: wały, osie, łożyska, silnik spalinowy – zajęcia w CSSMW – dział mechaniczny),
- papieroplastyka (origami, kirigami, papier-mache, quilling, modelarstwo papierowe, itp.)
- zajęcia indywidualne i grupowe z doradcą zawodowym.

Z zakresu edukacji zawodowej natomiast priorytetem jest rozpoznawanie i określenie preferencji zawodowych (dostrzeganie przez uczniów związku między predyspozycjami, a planowaniem przyszłości zawodowej), dostrzeganie potrzeby wyboru zawodu, z uwzględnieniem potrzeb rynku oraz świadome podjęcie decyzji o swoim dalszym kształceniu na bazie swoich mocnych stron.

W bieżącym roku młodzież gimnazjum uczestniczyła w wycieczce edukacyjnej do Hotelu Grand Lubicz, gdzie poznała zawód kucharza, hotelarza i recepcjonisty. Podczas zajęć praktycznych uczniowie

przygotowywali posiłki, wzięli udział w projekcie Polskiej Akcji Humanitarnej „Świat bez Głodu”. Uczniowie sami przygotowali smakołyki na aukcję i sprzedawali swoje wyroby, wspierając w ten sposób potrzebujących z Ukrainy i Syrii.

W ramach zajęć wykonywali prace papieroplastyczne, poznali technikę decoupage. Doradca zawodowy przybliżył uczniom tę profesję, przedstawiając zapotrzebowanie zawodowe na rynku pracy oraz ścieżki kształcenia. Przeprowadził wstępne badanie predyspozycji zawodowych.

Realizacja programu zakładała podział uczniów na grupy: osobno chłopcy i osobno dziewczynki. Niestety, z przyczyn finansowych spotkania odbywały się w jednej grupie. Podczas zajęć kulinarnych dziewczęta gotowały, chłopcy uczestniczyli w zajęciach z doradcą lub pedagogiem. W kolejnym tygodniu następowała zmiana. Przede wszystkim chodziło o zapewnienie bezpieczeństwa podczas pracy i indywidualnego podejście do każdego dziecka. Utrudnieniem w realizacji zamierzeń był też plan lekcji, nie do końca dostosowany do naszych potrzeb i kłopot z dojazdem do domu uczniów z terenu gminy.

W klasie drugiej zaplanowane zostały wycieczki edukacyjne do firmy Morpol, Pierre Renne, Hydro-Naval oraz Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej, a także zajęcia praktyczne z krawiectwa i modelarstwa.

Mam nadzieję, że po zakończeniu zajęć uczniowie zdobędą potrzebną im wiedzę praktyczną i świadomie podejmą decyzję o swoim dalszym kształceniu, opierając się na swoich mocnych stronach, uzdolnieniach, zainteresowaniach i predyspozycjach.

Agnieszka Sobczuk-Skok
Gimnazjum im. Mariusza Zaruskiego
w Ustce

Droga do sukcesu ŚCIEŻKI KARIERY ABSOLWENTÓW

„Droga do sukcesu – czyli ścieżki kariery naszych absolwentów” to innowacja pedagogiczna, polegająca na promowaniu wśród młodzieży pozytywnych wzorców i postaw godnych naśladowania. Jest kontynuacją wcześniej rozpoczętych działań, opartych na tej samej idei, które realizowano pod tytułem: „Zwykli niezwykli – czyli fascynujący świat naszych absolwentów”.

Uczniowie, do których innowacja jest skierowana, uczęszczają do szkoły w Damnicy, wielu z nich dojeżdża z mniejszych miejscowości i w porównaniu ze swoimi rówieśnikami z miast, mają słabsze poczucie własnej wartości i zaniżoną ocenę swoich możliwości. Młodemu ludziom brakuje pozytywnych wzorców. Sukcesy idoli znanych z mediów wydają się odległe i nie do osiągnięcia przez absolwenta wiejskiej szkoły, toteż uczniowie zniechęcają się do pracy nad sobą, dążenia do osiągania długoterminowych celów i nie wierzą w wartość edukacji. Taki obraz środowiska uczniów wyłonił się na podstawie wieloletnich obserwacji, wywiadów i ankiet przeprowadzonych wśród uczniów starszych klas szkoły podstawowej i gimnazjum. Stąd zrodził się pomysł, by pokazać ludzi, którzy wywodzą się z tego samego środowiska, uczyli się w tej samej szkole i osiągnęli sukcesy w różnych dziedzinach.

Uczniowie mogą się przekonać, że ich środowisko lokalne tworzą wartościowi i ciekawi ludzie, mogący dla nich stanowić wzór i być źródłem inspiracji.

Podjęty system działań wśród dzieci i młodzieży, promujący pozytywne wzorce osobowe, angażuje do świadomego wyboru własnej drogi życiowej, wykształcenia, kariery zawodowej i czynnego udziału w kulturze i życiu społecznym. W ramach tych działań zorganizowano 4 spotkania z absolwentami.

19 lutego 2015 r. odwiedził nas absolwent szkoły z 2004 r. – **Seweryn Falkowski**, pasjonat podróży na własną rękę, specjalizujący się w wymagających trekkingach górskich, który propaguje wiedzę na temat bezpieczeństwa w górach i zachowań proekologicznych.

W roku 2011 samotnie wędrował przez polskie góry wzdłuż południowej granicy (980 km), w 2013 pokonał pieszo Alpy, a w 2015 wyruszył na wyprawę trekkingową, której celem było przejście trasy przez Himalaje i Karakorum (3500 km).

18 czerwca 2015 r. gościliśmy kolejnego absolwenta naszej szkoły z 2008 r. – **Aleksandra Modzelewskiego**, pasjonata historii, a w szczególności rekonstrukcji historycznych, studenta Akademii Morskiej w Szczecinie. Jego pasją jest historia II wojny światowej, praca w grupie rekonstrukcyjnej, do której należy. Formacja ta stara się odtwarzać wydarzenia sprzed ponad 60 lat metodą pokazywania historii „na żywo”. Jego ulubionym „kawałkiem historii” jest lądowanie żołnierzy amerykańskich w Normandii.

3 września 2015 r. – ponownie odwiedził nas **Seweryn Falkowski**, a 10 maja 2016 r. spotkaliśmy się z absolwentką naszej szkoły z 2012 r. – **Malgorzatą Repke**, która od zawsze interesowała się modą i wykazywała nieprzeciętne zdolności plastyczne. Po gimnazjum postanowiła rozwijać swoje pasje i zdolności, dlatego wybrała klasę o profilu technik technologii odzieży w Zespole Szkół Technicznych w Słupsku.

Czas nauki w technikum obfitował w jej życiu w ciekawe i ważne wydarzenia, między innymi jej własny wernisaż „Suknie Niewoli”, w którym uczestniczyła znana modelka Joanna Krupa i prezydent Słupska Robert Biedroń. Jej osiągnięcia w szkole pozwoliły na zakwalifikowanie się na praktyki w Hiszpanii.

Spotkania z absolwentami cieszą się wśród uczniów dużym zainteresowaniem. Młodzież chętnie poznaje dalsze losy swoich starszych kolegów, utwierdza się w przekonaniu, że to kim jesteśmy, nie zależy od pochodzenia lub miejsca zamieszkania, ale od systematycznej pracy i wytrwałości w dążeniu do celu. Spotkania te wspomagają uczniów w wyborze własnej drogi życiowej, wykształcenia i kariery zawodowej oraz przygotowują do czynnego udziału w kulturze i życiu społecznym.

Ze względu na duże zainteresowanie i efekty naszych działań innowacyjnych, w najbliższych latach planowane są kolejne spotkania.

*Anna Kubik i Danuta Kocimska
Zespół Szkół w Damnicy*

Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego

Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 3 w Kościerzynie obejmuje ogół działań podejmowanych w celu prawidłowego przygotowania uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia ponadgimnazjalnego oraz racjonalnego ko-

rzystania z oferty rynku pracy.

Koordynatorem działań podejmowanych w ramach wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego jest pedagog szkolny. Ponadto zadania z zakresu doradztwa zawodowego realizują:

- wychowawcy klas,
- nauczyciele przedmiotów (w szczególności: WOS, języka polskiego, techniki),
- nauczyciele bibliotekarze,
- osoby zaproszone i włączone do współpracy z pozaszkolnych instytucji i placówek.

1. Główne cele pracy w zakresie doradztwa zawodowego to:

- przygotowanie uczniów do świadomego i umiejętnego planowania kariery zawodowej, do podjęcia właściwej decyzji dotyczącej wyboru zawodu i szkoły,
- wyzwalanie aktywności uczniów w kierunku samopoznania i samooceny,
- pomoc uczniom w zdobywaniu i pogłębianiu wiedzy o zawodach,
- kształtowanie potrzeby konfrontowania oceny własnych możliwości z wymaganiami wybieranego zawodu,
- zapoznanie ze strukturą szkolnictwa,
- współdziałanie z rodzicami w realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego.

2. Główne zadania szkoły w zakresie doradztwa zawodowego to przede wszystkim:

- systematyczne diagnozowanie potrzeb uczniów w zakresie zapotrzebowania na informacje edukacyjne i zawodowe oraz na pomoc w planowaniu kształcenia,
- gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych,
- prowadzenie działalności informacyjno-doradczej,
- prowadzenie grupowych zajęć aktywizujących, przygotowujących uczniów do świadomego planowania kariery i podjęcia roli zawodowej,
- udzielanie indywidualnych porad uczniom i ich rodzicom,

- współpraca z instytucjami wspierającymi wewnątrzszkolny system doradztwa zawodowego, w szczególności z poradnią psychologiczno-pedagogiczną oraz innymi instytucjami świadczącymi poradnictwo i specjalistyczną pomoc uczniom i rodzicom,
- pomoc i udostępnianie informacji o szkołach ponadgimnazjalnych i systemie kształcenia ustawicznego,
- współpraca wszystkich pracowników szkoły w celu realizacji powyższych zadań.

3. Zadania szczegółowe:

a) w zakresie pracy z uczniami:

- wdrażanie uczniów do samopoznania,
- kształcenie umiejętności analizy swoich mocnych i słabych stron,
- wyzwalanie wewnętrznego potencjału uczniów,
- planowanie własnego rozwoju,
- konfrontacja samooceny z wymaganiami szkół i zawodów,
- poznanie możliwych form zatrudnienia,
- zdobycie umiejętności przygotowania i pisania dokumentów, towarzyszących poszukiwaniu pracy,
- zdobycie umiejętności pozytywnej autoprezentacji,
- poszerzenie zasobu informacji na temat sposobów poszukiwania pracy,
- poznanie lokalnego rynku pracy,
- poznanie możliwości dalszego kształcenia i doskonalenia zawodowego;

b) w zakresie pracy z rodzicami:

- podniesienie umiejętności komunikowania się z własnymi dziećmi,
- wypracowanie form wspierania dzieci w wyborze ich dalszej drogi życiowej;

c) w zakresie współpracy z nauczycielami:

- lepsze rozpoznanie potrzeb uczniów, ich poglądów, oczekiwań wobec szkoły i rynku pracy,
- określenie dalszego kierunku pracy z rodzicami i młodzieżą.

Doradztwo zawodowe w gimnazjum i obecnie w siódmej klasie szkoły podstawowej, realizowane jest w oparciu o model modułowy, co oznacza, że na wszystkich poziomach kształcenia, ale w różnym zakresie, realizowana jest tematyka uwzględniająca:

1. Poznawanie siebie, badanie preferencji – zbieranie informacji o sobie:

- uczenie się podstawą zdobywania wiedzy (style poznawcze, techniki uczenia się),
- komunikacja interpersonalna,
- samopoznanie: mocne i słabe strony, zainteresowania, zdolności, wartości, cechy osobowości.

2. Poznawanie zawodów i rynku pracy – zbieranie informacji o zawodach:

- świat zawodów (wymagania, kwalifikacje, charakterystyka, możliwości kształcenia),
- charakterystyka rynku pracy, zawody przyszłości,
- planowanie ścieżki kariery zawodowej,
- preferencje zawodowe.

3. Podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych – zbieranie informacji o ścieżkach edukacyjnych i o rynku pracy:

- planowanie dalszej ścieżki edukacyjnej,
- poznawanie oferty szkół ponadgimnazjalnych.

Treści z zakresu doradztwa zawodowego planowane do realizacji w ramach godzin wychowawczych i godzin przeznaczonych na zajęcia doradztwa zawodowego (SP = szkoła podstawowa, G = gimnazjum):

Klasa 7 SP	Odkrywamy swoje zainteresowania. Poznajemy swoje uzdolnienia. Kim chciałbym zostać – zawód o jakim marzę. Praca zawodowa naszych rodziców. Zawód – nauczyciel. Poznajemy świat zawodów.
Klasa 2 G	Samocena – umiejętność refleksyjnego spojrzenia na siebie. Zainteresowania i uzdolnienia jako wskazówka wyboru zawodu. Moje plany edukacyjno-zawodowe. Nauczyciel i inne zawody związane ze szkołą. Poznajemy świat zawodów. Gromadzimy informacje o wybranych zawodach. System szkolnictwa ponadgimnazjalnego w Polsce.
Klasa 3 G	Moje mocne i słabe strony. Autoprezentacja. Co to znaczy dobrze i źle wybrany zawód? Podsumowanie wiedzy o sobie – wskazówki do wyboru zawodu. Gromadzimy informacje o wybranych zawodach. Mój wybór – moja przyszłość. Zawody przyszłości. Gdzie i jak poszukiwać informacji o możliwościach dalszego kształcenia. Zapoznanie z ofertą szkół ponadgimnazjalnych w powiecie. Zasady rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych.

Treści z zakresu doradztwa zawodowego realizowane w ramach poszczególnych przedmiotów nauczania, w tym w szczególności (SP = szkoła podstawowa, G = gimnazjum):

Lp.	Przedmiot nauczania	Realizowana tematyka, kształtowane umiejętności	Poziom nauczania (klasa)
1.	Język polski	1. Kształtowanie umiejętności współpracy w zespole. 2. Wyrabianie umiejętności prezentacji wytworów własnej pracy na lekcjach realizowanych metodą pracy w grupie. 3. Nabywanie umiejętności posługiwania się TIK przy tworzeniu prezentacji multimedialnych. 4. Autoprezentacja. 5. Redagowanie podania. 6. Redagowanie życiorysu. 7. Wypełnianie CV. 8. Jak przekonać pracodawcę, czyli list motywacyjny.	Klasy 7 SP i 2-3 G

Lp.	Przedmiot nauczania	Realizowana tematyka, kształtowane umiejętności	Poziom nauczania (klasa)
2.	Wiedza o społeczeństwie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy warto być przedsiębiorczym? 2. Jak się stawać przedsiębiorczym? 3. Czy więcej zawsze znaczy lepiej? 4. Budżet domowy – co kupić, a na czym zaoszczędzić? 5. Działać z głową – podstawowe zasady organizacji pracy. 6. U podstaw kariery. 7. Jak się znaleźć na rynku pracy? 8. Jak zdobyć pracę i uchronić się przed bezrobociem. 9. Zakładamy własną firmę. 10. Płacimy podatki, jakie i dlaczego? 11. Do czego służą pieniądze? 12. Dobry szef, dobry pracownik – etyczne państwo. 13. Jak państwo chroni pracowników i pracodawców. 	Klasa 3
3.	Zajęcia techniczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poznajemy rodzaje dokumentacji technicznej – konstrukcyjna, warsztatowa, technologiczna. 2. Przewodniki, półprzewodniki i izolatory. Z czego są wykonane i gdzie je stosujemy? 3. Praca z tkaniną. Do czego służy Modelko i jak zrobić wykroj? 4. Praca w drewnie. Wykonujemy otwór i łączymy elementy drewniane. 5. Montaż elektronicznych elementów owada. Proste układy elektryczne. 6. Układ zawodów według rodzaju i zakresu działań. 7. Zawody kiedyś i dziś. Moja przyszła praca. 8. Budowa i działanie silnika spalinowego. 	Klasa 7 SP Klasa 2 G

W realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego szkoła nawiązuje współpracę m.in. z:

- Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Kościerzynie,
- Powiatowym Urzędem Pracy,
- szkołami ponadgimnazjalnymi,
- uczelniami wyższymi.

W realizacji zadań wykorzystywane są zasoby internetu, w tym m.in. strony www:

- Krajowego Ośrodka Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej – KOWEziU,
- Ministerstwa Edukacji Narodowej,
- Kuratorium Oświaty w Gdańsku,
- Ośrodka Rozwoju Edukacji,
- Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Przewidywane efekty działań doradczych to:

- utworzenie na terenie szkoły bazy informacji edukacyjnej i zawodowej,
- zwiększony dostęp do informacji zawodowej dla uczniów, rodziców i nauczycieli,

- świadome i trafne podejmowanie decyzji przez uczniów przy wyborze szkoły ponadgimnazjalnej oraz przyszłej aktywności zawodowej,
- mniej niepowodzeń szkolnych oraz rezygnowania z nauki na dalszym etapie kształcenia jako konsekwencji niewłaściwych wyborów,
- kształtowanie aktywności zawodowej młodzieży,
- pomoc rodzicom przy podejmowaniu decyzji związanych z planowaniem kariery zawodowej dzieci.

Orientacja zawodowa to bardzo ważne działania wychowawcze szkoły, rodziców, innych osób, grup i instytucji – mające na celu przygotowanie młodzieży do planowania kariery zawodowej. To przede wszystkim uświadamianie młodzieży, jak ważne jest właściwe podejmowanie decyzji o wyborze zawodu i szkoły.

Marzena Tybora
pedagog i doradca zawodowy
w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 3
w Kościerzynie

Diagnoza umiejętności praktycznych

W dniach 22-24 września 2017 r. w Łodzi odbyła się **XXIII Krajowa Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej nt. „Diagnozowanie umiejętności praktycznych w toku kształcenia i egzaminowania”**. Gospodarzem konferencji był Wydział Chemii Uniwersytetu Łódzkiego, a patronatem objęli ją Minister Edukacji Narodowej, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Wojewoda Łódzki, Łódzki Kurator Oświaty, Prezydent Miasta Łodzi i Rektor Uniwersytetu Łódzkiego. Wybór miejsca konferencji – przypadkowy, jednak doskonale wpisujący się w założone cele konferencji – jakby nawiązywał do wielkoprzemysłowej tradycji Łodzi, jak również do wieloletnich działań krajowego centrum kształcenia zawodowego.

W pierwotnych zamysłach tematyka konferencji miała skupić się na kształtującym i sumującym ocenianiu umiejętności praktycznych (wewnątrzszkolnym i zewnętrznym) oraz na umiejętnościach nauczycieli w zakresie organizacji kształcenia praktycznego. Należało więc oczekiwać znaczącej liczby wystąpień i doniesień, dotyczących szkolnictwa zawodowego – zarówno z obszaru nauczania-uczenia się, oceniania i egzaminowania, jak też kompatybilności i współzależności kształcenia ogólnego i praktycznego (od teorii do praktyki lub od praktyki do teorii). Zwłaszcza, że w ostatnich latach obserwuje się rosnące zainteresowanie młodzieży kształceniem zawodowym na poziomie średnim technikalnym, wdrażana jest reforma szkolnictwa zawodowego, jak również rośnie zapotrzebowanie dynamicznie rozwijającego się rynku pracy na młodą kadrę techniczną. Tymczasem na 42 wystąpienia tylko 7 wystąpień dot. szkolnictwa zawodowego, a 8 dot. kształcenia lub sprawdzania umiejętności praktycznych na przedmiotach ogólnokształcących. Niepokoić może również nieliczny udział w konferencji przedstawicieli szkolnictwa zawodowego.

Niemniej jednak, idea współzależności kształcenia ogólnego i praktycznego, powiązania teorii z praktyką, wieloaspektowego sprawdzania umiejętności teoretycznych i praktycznych wielokrotnie przewijała się w wystąpieniach na sesji plenarnej i obradach w sekcjach.

Sesje plenarne i obrady w sekcjach

Po raz drugi w programie konferencji zaplanowano pierwszy dzień na spotkania warsztatowe. Dotyczyły one problematyki diagnozowania umiejętności (w tym praktycznych) i tworzenia testów, wykorzystania smartfona i komputera w edukacji szkolnej oraz nauczania chemii i jej obecności w życiu codziennym – w sumie 9 różnych tematycznie warsztatów. Zajęcia prowadzili pracownicy Uniwersytetu Łódzkiego, pracownicy OKE, członkowie PTDE i nauczyciele

W kolejnych dwóch dniach miały miejsce **2 sesje plenarne**: „Autentyzm egzaminów” i „O jakość diagnozy umie-

jętności” oraz spotkania w **5 równoległych sekcjach**:

- psychologia uczenia się,
- ewaluacja w edukacji,
- humanistyka,
- matematyka,
- przyroda.

Ponadto odbyły się **4 panele dyskusyjne**:

- Jak zapewnić równowagę funkcji rozwojowej (naturalnej) oceniania szkolnego i jego funkcji ewaluacyjnej (regulacyjnej)?
- Czy student i uczeń mogą być analitykami wyników sprawdzania osiągnięć i twórcami zadań?
- Jak wykorzystywać centrum nauki, park nauki, muzeum, zoo, ogród botaniczny itp. w budowaniu otwartej szkoły?
- Jaki wpływ może mieć kształcenie ogólne na kształcenie zawodowe i kształcenie zawodowe na kształcenie ogólne w zakresie kształtowania umiejętności praktycznych i oceniania osiągnięć uczniów?

Znaczące dla tematyki konferencji było **wystąpienie na sesji plenarnej Profesora Bolesława Niemierki nt. „Ocenianie naturalne umiejętności praktycznych”**.¹ Odwołując się do badań w zakresie oceniania szkolnego, jak też do postępów w dziedzinie psychologii i dydaktyki, sformułował on **dwa paradygmaty oceniania w edukacji**. Ocenianie postrzegane jest tu w dwóch płaszczyznach odniesienia:

- ocenianie naturalne – jako obraz osiągnięć ucznia w celu wspierania jego rozwoju,
- ocenianie regulowane – jako poziom osiągnięć ucznia wg norm, umożliwiających porównania.

Te dwa podejścia stanowią odrębne paradygmaty naukowe, na które składają się zbiory założeń, pojęć i metod. B. Niemierko zestawia tabelarycznie te zbiory cech, charakterystyczne dla oceniania naturalnego i regulowanego, przyjmując następujące podejście: A. metodologiczne, B. psychologiczne, C. dydaktyczne, D. pomiarowe, E. interpretacyjne.²

Te dwa rodzaje oceniania szkolnego w ujęciu typologicznym przedstawione są w formie odcinka (kontinuum), którego krańce stanowią: ocenianie naturalne i ocenianie regulowane. Między nimi znajdują się umieszczone są znane formy oceniania. Krańcom tego odcinka odpowiadają – praktyki zawodowe (bliskie ocenianiu naturalnemu) oraz badanie klasycznym testem inteligencji logiczno-matematycznej, przy pomocy symboli i figur geometrycznych (bliskie ocenianiu regulowanemu). Mniej więcej pośrodku odcinka, ale bliżej oceniania regulowanego jest badanie wiedzy i umiejętności uczniów przy pomocy arkuszy egzaminacyjnych CKE. Również w połowie odcinka, ale bliżej oceniania naturalnego mieści się praktyczna część egzaminu zawodowego.³

Swój referat Profesor B. Niemierko skończył przytoczeniem fragmentu z amerykańskiej publikacji sprzed pół wieku *Pomiar dydaktyczny dla nauczyciela w klasie*:

*Stopnie są przyznawane na podstawie jednego lub więcej z następujących rozważań: (1) osiągnięcia ucznia w stosunku do reszty klasy, (2) osiągnięcia każdego ucznia w stosunku do jego zdolności, (3) osiągnięcia każdego ucznia w stosunku do przyjętego standardu osiągnięć. Zauważcie, że w każdym przypadku osiągnięcia są oceniane przez porównanie z czymś innym. Te podstawy nie wykluczają się nawzajem, a przesadne poleganie na którymkolwiek z nich, może prowadzić do śmiesznych praktyk.*⁴

Nic dodać, nic ująć – problem w ocenianiu jakże powszechnie znany (czy aby na pewno?), wymagający jednak dystansu i równowagi między płaszczyznami odniesienia.

W wystąpieniach dotyczących oceniania umiejętności praktycznych ich autorzy skupili się na aspektach związanych z samym procesem kształcenia praktycznego i zewnętrznym diagnozowaniem tych umiejętności.

Henryk Szaleniec i Krystyna Szmigiel w swoim wystąpieniu nt. *Bliżej realnego świata w kształceniu i na egzaminie* zwrócili uwagę na warunki sprzyjające takiemu kształceniu: „[...] żeby kształcić umiejętności praktyczne, bardzo ważne są takie czynniki, jak: (1) kompetencje edukacyjne i diagnostyczne nauczyciela, stosowne do działań edukacyjnych zapisanych w podstawie programowej, (2) wyposażenie środowiska uczenia się i (3) czas.” [numeracja – J.P.].⁵

Autorzy przedstawili w formie piramidy 4-poziomowy model konceptualny uczenia się w praktyce. Podstawą konstrukcji jest tu poziom najniższy, tzw. **potencjał edukacyjny**, stanowiący bazę dalszego kształcenia umiejętności praktycznych – składają się na nią m.in. osobowościowe i fizyczne cechy uczniów, rozpoczynających naukę w szkołach zawodowych i ich umiejętności wyniesione z edukacji w szkole podstawowej i gimnazjum. Poziom drugi to **umiejętności i wiedza, kompetencje społeczne i personalne**, rozwinięte przez poszczególne osoby w działaniu podczas szkolnych i pozaszkolnych, indywidualnych lub zespołowych doświadczeń edukacyjnych. Na tym poziomie znaczącą rolę odgrywa ocenianie wewnątrzszkolne. Poziom trzeci uczniowie osiągają poprzez **integrację wiedzy i umiejętności w praktycznym działaniu** w szkolnym laboratorium, wykonując realne projekty, w warsztatach szkolnych, ale także w zakładach pracy (zajęcia, praktyki, staże). Wreszcie najwyższy, czwarty poziom piramidy, na którym prezentowane są **kompetencje w trakcie działania**: zrealizowany projekt, egzamin praktyczny. Poziom osiągniętych kompetencji weryfikowany jest podczas egzaminu zawodowego (teoretycznego i praktycznego). Na wszystkich poziomach rozwoju ucznia obecne jest ocenianie – w szkolnictwie zawodowym z każdym poziomem coraz bliższe ocenianiu naturalnemu.⁶

A co poza konferencją?

Łódź w okresie trwania konferencji nie dopieszczała pogodą – było deszczowo i zimno. Jednak pogoda nieco poprawiła się na czas imprez towarzyszących konferencji.

Niepowtarzalną okazją była wizyta w nowoczesnym Centrum Nauki i Techniki EC1. Budynki z początku XX wieku starej Elektrociepłowni nr 1 zostały zaadaptowane na potrzeby Centrum. W pomieszczeniach o nowoczesnej aranżacji wystroju mieszczą się: najnowocześniejsze w Polsce planetarium, centrum nauki i techniki z zachowanymi częściowo maszynami elektrociepłowni i z multimedialnym ciągiem ciepłowniczo-energetycznym, centrum komiksu. Ten multimedialny ciąg – miał być otwarty dopiero kilka dni po konferencji – tworzą potężne piece i turbiny, efekty dźwiękowe i wizualne. Miało się wrażenie, że elektrociepłownia działa! Natomiast w planetarium można było obejrzeć na kopulastej powierzchni film o życiu Charlesa Darwina, którego podróże geologiczne i badania nad skamieniałościami doprowadziły do sformułowania przez niego teorii doboru naturalnego.

Drugą taką ciekawą imprezą była wieczorna wyprawa do słynnego już Centrum Handlowo-Rozrywkowego „Manufaktura” – na powierzchni blisko 27 ha dawnej fabryki Izraela Poznańskiego mieści się kilkanaście odrestaurowanych i zaadoptowanych obiektów pofabrycznych z czerwonej cegły, w których znajdują się sklepy, restauracje, kawiarnie, galerie sztuki i muzea, kino. Ogrom centrum robi wrażenie, klimat i różnorodność obiektów zachęca i przyciąga.

Ostatniego dnia – już po zakończeniu konferencji – przy nieco słonecznej i bezwietrznej pogodzie miałem okazję przespacerować się długą ulicą Piotrkowską, z licznymi pałacami łódzkich fabrykantów. Też robią wrażenie!

Kolejna konferencja diagnostyki edukacyjnej odbędzie się w Katowicach.

Jerzy Paczkowski

*konsultant ds. wspomagania
nauczycieli szkół i placówek w zakresie matematyki
oraz ewaluacji jakości pracy przedszkoli, szkół
i placówek oświatowych w ODN w Słupsku*

PRZYPISY:

1. Niemierko B., Ocenianie naturalne umiejętności praktycznych, [w] *Diagnozowanie umiejętności praktycznych w toku kształcenia i egzaminowania*, Red. B. Niemierko, K. M. Szmigiel, Łódź 2017 PTDE, ss.25-36
2. Tamże, ss. 31-32
3. Szaleniec H., Szmigiel M.K., *Bliżej realnego świata w kształceniu i na egzaminie*, [w] *Diagnozowanie...*, s.51
4. Niemierko B., tamże, s.35
5. Szaleniec H., Szmigiel M.K., tamże, s. 38
6. Tamże, ss. 41-42

Skutki pomagania – ochrona nauczyciela

12 października 2017 roku byłam uczestnikiem *XVII Ogólnopolskiej Konferencji dotyczącej Nauczania i Wychowania Integracyjnego pt. Skutki pomagania – ochrona nauczyciela*. Organizatorem przedsięwzięcia była Szkoła Podstawowa nr 44 im. Adama Mickiewicza w Gdańsku oraz Stowarzyszenie *Szkoła dla wszystkich*.

Pierwszą część spotkania stanowiło sześć otwartych zajęć terapeutycznych:

- *Kule do kuli dorzucić, wcale niełatwa sprawa, lecz po ćwiczeniach wielu, przychodzi wreszcie praca* – to gra Boccia, którą poprowadziły z dziećmi **A. Burczyk** i **A. Malinowska**,
- *Stymulacja bazowych układów sensorycznych w zakresie terapii SI* przeprowadziła **B. Zachodny**,
- *Rehabilitację z elementami Integracji Sensorycznej* poprowadziła **J. Kaczyńska**,
- *Myśli odbite w zwierciadle – czy to, co myślisz zawsze okazuje się prawdą* to temat zajęć socjoterapeutycznych, przeprowadzonych przez K. Zdrojewską i **K. Dąbrowską**,
- *Utrwalanie zasad pisowni -ów, -ówka, -ówny na końcu wyrazu na zajęciach terapii pedagogicznej* przeprowadziła **B. Lińska**,
- *Prezentację terapii uwagi słuchowej Metodą A. Tomatisa* przedstawiły **D. Dunajska** i **J. Kochanek**.

Po omówieniu poszczególnych zajęć wszyscy uczestnicy konferencji wrócili do głównej sali, gdzie rozpoczęły się wykłady i panel dyskusyjny.

Kontakt z uczuciami i potrzebami, jako sposób ochrony dla osób wspierających w oparciu o Porozumienie bez Przemocy – omówiła **Dominika Jasińska**, trenerka rozwoju osobistego, mediator i coach. Mówiła o relacjach z samym sobą, o tym jak bardzo jest nam potrzebna wiara w siebie i poczucie własnej wartości. W kontaktach z nauczycielami zauważa szczególnie silną potrzebę wpływu, wkładu własnego, sensu działania, ale zaraz za nimi potrzebę doceniania całego ich wysiłku. Świadomość własnych potrzeb uruchamia w nas mechanizm zadbania o ich spełnienie. Ludzie nie chcą działać pod przymusem czy nakazem, lubią być proszeni. Bycie w zgodzie z samym sobą i zaspokajanie własnych potrzeb służy naszemu zdrowiu oraz budowa-

niu poczucia szczęścia i spełnienia. *Porozumienie bez Przemocy* to metoda komunikacji, która oparta jest na wzajemnym szacunku, zbliża ludzi, za najważniejszy cel stawiając sobie kontakt – kontakt z innymi i z samym sobą. To bardzo dobry, bo sprawdzony sposób komunikowania, unikający słownej agresji, opierający się na obserwacji, kontakcie z własnymi uczuciami, wyrażaniu potrzeb i formułowaniu prośby. Uczy nas docierania do najważniejszych ludzkich potrzeb, traktowania je jako piękne i wartościowe.

Szczególnie ciekawym i cennym było dla mnie wystąpienie wybitnego polskiego specjalisty z zakresu profilaktyki i terapii stresu **Wojciecha Eichelbergera** nt. *Stres w szkole*. Stres jest dziś wszechobecny, dotyka zarówno dzieci, jak i dorosłych, bez względu na styl życia, wykształcenie czy też pozycję społeczną. Przejawia się w różnym natężeniu i różnymi negatywnymi skutkami dla naszego zdrowia. Wciąż rośnie tempo naszego życia oraz wymagania, jakie stawiane są przed współczesnym człowiekiem, rośnie też problem naszego funkcjonowania w ciągłym stresie. Im większą czujemy odpowiedzialność, presję otoczenia, nagromadzenie problemów do rozwiązania – tym większe odczuwamy napięcie, które nie mając ujścia, wpływa destrukcyjnie na nasz organizm i psychikę. Stres stał się czymś tak powszechnym, jak tlen, którym oddychamy. Odczuwamy jego skutki m.in. w postaci bólu głowy, kręgosłupa, skoków ciśnienia, bezsenności, pogorszenia nastroju oraz wiele innych dolegliwości, które nie zawsze łączymy ze stresem. Zdaniem Wojciecha Eichelbergera w swoim życiu mamy tyle stresu, na ile sami sobie pozwolimy. Istotne są jednak proporcje między ilością stresu „zdrowego” a „niezdrowego”. „Zdrowy” stres jest zgodny z naszym programem fizjologicznym – to prawidłowa, biologiczna reakcja na realne zagrożenie, takie jak np. atak dzikiego zwierzęcia. Taki stres powoduje bardzo silną mobilizację, która po chwili, zgodnie z biologicznym prawem, powinna przejść w gwałtowną akcję: ucieczkę lub atak. W czasie takiej akcji organizm bardzo się zużywa, ale chwilę później zaczyna się równie mocno regenerować. „Dobry” stres działa na nas jak peeling na skórę. „Zły” stres – to stres przeżywany na siedząco, bez ruchu, gdy po fazie mobilizacji nie mamy możliwości uruchomienia akcji. Zamiast eksplozji energii doświadczamy wtedy implozji. Powstrzymujemy akcję, a w rezultacie wyzwolona już energia, zamiast napędzać walkę lub ucieczkę, uderza w nasz własny organizm. Brak zrozumienia oraz wglądu w sytuację nauczyciela stymuluje powstawanie

poczucia bezradności, opuszczenia, lęku i stresu. Co w wielu przypadkach negatywnie procentuje w przyszłości.

W kontekście pracy nauczyciela W. Eichelberg dużo mówił o efektywnej komunikacji, wywieraniu wpływu na innych, tak by osiągnąć zamierzone cele. Współczesne warunki życia, pośpiech, narastająca liczba spraw i problemów, wielkie tempo zmian sprawiają, że większość z nas poddana jest działaniu stresu i odczuwa jego negatywne skutki. Na szczęście poprzez oddziaływanie na psychikę i wprowadzanie odpowiednich korekt w naszym trybie życia możemy skutecznie zapobiegać przeciążeniu stresem, a także usuwać jego skutki. Istotnym źródłem stresu jesteśmy bowiem my sami. Kiedy stan braku równowagi robi się długotrwały (miesiące lub lata), wtedy nasze reakcje stresowe stają się groźne dla nas samych, naszych relacji zawodowych i osobistych. Pojawiają się symptomy wypalenia zawodowego: poczucie monotonii, brak zaangażowania, zniechęcenie i brak energii.

Ostatnią częścią konferencji były **zajęcia warsztatowe w sześciu grupach tematycznych** – moderowane przez nauczycieli Szkoły Podstawowej Nr 44 w Gdańsku tj.:

- *Praca z konfliktem – wzmocnienie kompetencji* – **K. Stryjek**
- *Jak zadbać o siebie w rzeczywistości szkolnej oraz pozaszkolnej. Trening osobisty dla nauczycieli* – **E. Czapiewska**
- *Zadowolenie z pracy w kontekście potrzeb* – **M. Mętkowska-Walewska**
- *Trudne wybory już za nami. Wymiana doświadczeń rodziców niepełnosprawnych* – **A. Kleinschmidt**
- *Ochrona prawna nauczyciela w kontekście ryzykownych zachowań uczniów* – **D. Pulsakiewicz**
- *Sprawiedliwość naprawcza* – **M. Garwin**.

Konferencja była dobrze zorganizowana i ciekawa. Wystąpienie Wojciecha Eichelbergera zainspirowało mnie do poszukania informacji nt. jego codziennej pracy zawodowej oraz jej efektów, wynikiem czego dowiedziałam się, że opracował kompleksowy program zarządzania energią życiową w stresie, mający na celu podniesienie oraz ochronę odporności ciała i umysłu na stres i generowane przez niego choroby (<http://wojciecheichelberger.pl/metoda-8xo/>).

Na zakończenie wszystkim zestresowanym przekazuję osiem rad **metody 8 x O** Wojciecha Eichelbergera:

1. **Oddech przeponowy**, który pod obciążeniem i w stresie pomaga sprostać zwiększonemu zapotrzebowaniu na energię oraz powstrzymuje przedwczesne reakcje stresowe typu walka – ucieczka.
2. **Obecność**, czyli umiejętność urealniania się, optymalnej koncentracji na zadaniu, kontrolowania negatywnych myśli i fantazji oraz efektywnego oszczędzania energii.
3. **Oparcie w sobie**, czyli umiejętność rozpoznawania sygnałów przeciążenia, bieżące monitorowanie poziomu energii życiowej, uświadamianie sobie oddechu, budowanie poczucia ugruntowania i równowagi psychofizycznej.
4. **Odreagowanie**, które umożliwia odróżnianie stanu emocjonalnej implozji od rzeczywistego zmęczenia oraz skutecznego i nieobciążającego innych odreagowywania stresu przed wejściem w fazę regeneracji.
5. **Odpooczywanie**, czyli umiejętność szybkiego przełączania organizmu w tryb regeneracja – asymilacja, szybkiej i skutecznej regeneracji w warunkach obciążenia i stresu oraz zasypiania.
6. **Odmawianie i odpuszczanie**, czyli niedopuszczanie do sytuacji przeciążenia zadaniami delegowanymi przez innych, niebranie na siebie zbyt wielkich obciążeń i odpuszczanie zadań dodatkowych, niezwiązanych z priorytetami.
7. **Odżywianie**, czyli optymalne wykorzystywanie generatora pokarmowego oraz energii pokarmowej w celu poprawienia ogólnego bilansu energii życiowej dzięki codziennej diecie.
8. **Opiekowanie się sobą**, czyli umiejętność rozróżniania tego, co nam służy, i tego, co nam szkodzi, rozpoznawania i unikania sytuacji nawykowego nadużywania siebie, a także nawykowej bezradności i nadmiernego asekuractwa.

Władysława Hanuszewicz

*konsultant ds. wspomagania nauczycieli
w zakresie pracy z dziećmi młodszymi
i uczniami niepełnosprawnymi
i z zaburzeniami rozwoju
w ODN w Słupsku*

5. Konferencja z cyklu Zdrowy Pomorzanie „E-uzależnienia, czyli uwięzieni w sieci...”

Urządzenia elektroniczne na stałe zagościły w życiu człowieka. Spójrzmy na współczesne dzieci, które spędzają dużo czasu, oglądając telewizję, grając w gry komputerowe, czy „skacząc” po stronach internetowych. Smartfony, iPhone’y, tablety – to sprzęt, z którego dzieci i młodzież korzystają dziś niemal bez przerwy. Służą one nie tylko do komunikowania się z innymi, ale dają nieograniczony dostęp do filmików i gier w internecie. Wpływowi telewizji i gier komputerowych trudno zapobiec, dlatego wskazane jest podjęcie działań dydaktycznych w celu zminimalizowania ich negatywnych skutków. Wiadomo, że to, jak spędza się wolny czas, wpływa na osobowość, na wartość uczenia się czy jakość wykonywanej pracy. Jak działają na młodego człowieka pokazywane nadmiernie agresywne obrazy czy reklamy? Jaki wpływ mają środki masowego przekazu na kształtowanie postaw moralnych i estetycznych? Poprzez telewizję i reklamę oraz internet młodzi ludzie często uczą się pewnych zwrotów językowych, zachowań, które odbiegają od kanonów poprawnego funkcjonowania. Podsuwane są pewne „kultowe” postawy, którym niedojrzała jednostka często się poddaje i zaczyna naśladować jako dobre wzorce.

Należy pamiętać, że jeśli dziecko spędza przed telewizorem i komputerem czy ze smartfonem dużo czasu, a treści, które odbiera są przeznaczone dla widza nie w jego wieku, skutki procesu wychowania mogą być katastrofalne. Nastolatki pochłania świat wirtualnej rzeczywistości. Godzinami potrafią grać w ulubione gry, czy oglądać bezmyślnie telewizję. Jak to wpływa na ich psychikę, zachowanie i rozwój? Czy właściwie kształtuje się ich postawa społeczna?

Liczne badania dowodzą że ponad 90 procent dzieci i młodzieży codziennie korzysta z komputera. Te i podobne zagadnienia były tematem 5 konferencji z cyklu Zdrowy Pomorzanie pt. *E-uzależnienia, czyli uwięzieni w sieci... Czy komputer, komórka i internet mogą być groźne dla człowieka?*

Organizatorami konferencji, która odbyła się 18 października 2017 r., byli Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego oraz Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Spotkanie adresowane było do dyrektorów, nauczycieli, pedagogów, psychologów, pielęgniarek szkolnych pomorskich placówek oświatowych,

pracowników samorządów lokalnych, odpowiedzialnych za edukację, politykę społeczną i zdrowotną oraz rodziców i wszystkich osób zainteresowanych profilaktyką zdrowia.

Konferencja miała na celu zwrócenie uwagi na zagrożenia związane z problemem nadużywania mediów elektronicznych. Ponieważ zjawisko e-uzależnień nasila się i dotyka coraz młodszych użytkowników nowoczesnych technologii.

Psychologiczny kontekst korzystania z nowych mediów przez młodzież przedstawiła prof. **Wioletta Radziwilowicz** w swoim wystąpieniu pt. *Czy życie jest warte życia?* Do symptomów, mogących świadczyć o uzależnieniu od telefonu komórkowego Pani Profesor (zgodnie z wynikami swoich badań) zaliczyła m.in. nierozstawanie się z telefonem, bycie w ciągłej gotowości na kontakt, przeżywanie określonych stanów emocjonalnych, zmęczenie fizyczne, zaniedbywanie obowiązków z powodu nadmiernego korzystania z telefonu komórkowego, chęć odpoczynku, chęć bycia off-line. Z badań ankietowych, oceniających poziom uzależnienia od telefonu komórkowego, wprost wynikają wnioski:

- im wyższy indywidualizm i izolowanie się oraz mniejsze poczucie samotności (brak satysfakcji z relacji), tym większe uzależnienie od telefonu,
- być może powodem izolowania się od rodziny czy rówieśników jest spędzanie dużej ilości czasu w wirtualnym świecie; jest to egosyntoniczne (!),
- wzmożona aktywność w wirtualnym świecie może wynikać z osłabienia więzi w realnym świecie?

Głos zabrał również prof. **Mariusz Jędrzejko**, przedstawiając wykład pt. *Dzieci i młodzież w świecie nowych technologii cyfrowych. Mechanizm cyberburzeń i ich konsekwencje*. Już we wstępie prelegent tak scharakteryzował współczesne nastolatki: *są zafascynowane smartfonami, pożądamy nowości, trudno je oderwać od ekranu i komórki, bezgranicznie wierzą w e-wiedzę*. Następnie postawił tezę: *nie ma żadnego empirycznego dowodu na to, że telefon, komputer, TV, video games (gry) uzależniają!*, na poparcie której przytoczył wiele argumentów. Uczestnicy spotkania dzięki sugestywnemu i pełnemu ekspresji wystąpieniu mogli wzbogacić swoją wiedzę na temat e-uzależnień, a przede wszystkim skłonieni zostali do głę-

szego zastanowienia nad zagrożeniami, jakie czyhają na młodych ludzi we współczesnym świecie.

Gry komputerowe stały się nieodłącznym elementem świata rozrywki – tak rozpoczęła swoje wystąpienie *Gry komputerowe i sieciowe – co powinni wiedzieć pedagodzy i rodzice*, **Agnieszka Taper**. Jednak najmłodszy gracz nie zawsze są przygotowani na treści, które pojawiają się w grach. Prelegentka dokonała szerokiej charakterystyki gier dostępnych na rynku, wskazała ich pozytywne i negatywne oddziaływania na młodych ludzi. Odpowiedziała również na pytanie, dlaczego dzieci uciekają w gry, wskazując głównie na środowisko szkolne i rodzinne.

Co w takim razie mogą zrobić rodzice?

Kupujmy dzieciom tylko te gry, których treść sprawdził – **DOBIERAMY GRY ODPOWIEDNIE DLA WIEKU I POTRZEB DZIECKA!**

- Nie kupujmy dzieciom gier, w których motywem są zbrodnie i przestępstwa – tłumaczymy dzieciom dlaczego podjęliśmy taką decyzję.
- Weryfikujemy zasoby komputerowe dziecka pod względem treści dla niego niebezpiecznych i niepożądanych.
- Ograniczamy czas grania.
- Znajdujemy dziecku alternatywne aktywności.

***

Po zakończeniu części wykładowej organizatorzy konferencji zaproponowali uczestnikom udział w dwóch panelach dyskusyjnych z udziałem ekspertów.

Pierwszy panel: *Strategie farmakologicznych i pozafarmakologicznych oddziaływań w e-uzależnieniach. Studium przypadku*, moderowany przez lek. med. **Jarosława Kaczmarka** – psychiatrę dzieci i młodzieży, dotyczył aspektów medycznych i społecznych tego zagadnienia. Ekspertami w dyskusji byli: mgr **Danuta Górka** – specjalista terapii uzależnień, dr **Paweł Kozłowski** – kurator rodzinny sądu rejonowego.

W panelu drugim pt. *E-uzależnienia. O czym warto pamiętać kształtując nowy wymiar szkolnej profilaktyki uzależnień* dyskusję prowadził dr **Maciej Dębski**, natomiast jej uczestnikami były: **Marzanna Mróz** – dyrektor poradni psychologiczno-pedagogicznej, **Oktawia Gorzeńska** – nauczycielka oraz **Marta Laskowska** – uczennica liceum ogólnokształcącego. Uczestnicy panelu skupili się na odpowiedzialnym korzystaniu z mediów cyfrowych w placówkach oświatowych oraz na rekomendacjach dla systemu wsparcia.

Podczas tej części konferencji wywiązała się niezwykle ożywiona dyskusja, obejmująca wiele aspektów, związanych ze specyfiką e-uzależnień. Pytania dotyczyły

zagadnień medycznych, psychologicznych jak również kwestii prawnych.

5. konferencja z cyklu *Zdrowy Pomorzanie E-uzależnienia, czyli uwięzieni w sieci... Czy komputer, komórka i internet mogą być groźne dla człowieka?* spotkała się z dużym zainteresowaniem, potwierdzonym uczestnictwem 150 osób.

Z wystąpień prelegentów wynikają pewne konkluzje. Uzależnienie od komputera zaczyna się wtedy, kiedy zaczynamy nieprawidłowo korzystać z internetu, czyli spędzamy przed komputerem coraz więcej czasu, nawet kilkanaście godzin i zapominamy o codziennych obowiązkach. Nie oznacza to, że każda osoba, która pracuje codziennie wiele godzin z wykorzystaniem internetu, jest od niego uzależniona. O uzależnieniu od komputera mówi się, gdy człowiek korzysta z sieci kompulsywnie – czuje ciągłą potrzebę używania internetu do różnych celów, a jego samopoczucie uzależnione jest od czasu spędzonego w sieci. Co więcej, uzależniony, korzystając z internetu, często traci poczucie czasu.

Konferencję podsumowała **Hanna Zych-Cisoń** – członek Zarządu Województwa Pomorskiego. Podkreśliła, że wraz z szybkim rozwojem nowoczesnych technologii uzależnienie od komputera staje się coraz powszechniejszym problemem. Często dotyczy ono ludzi młodych, którzy od najmłodszych lat posługują się komputerem i nie wyobrażają sobie życia bez niego. Internet jest zdobyczą cywilizacyjną, która znacznie rozszerzyła możliwości człowieka. Problem pojawia się w chwili, gdy internet zajmuje najważniejsze miejsce w naszym życiu, przez co zaniedbujemy jego inne sfery.

W przyszłym roku planowana jest kolejna konferencja z cyklu *Zdrowy Pomorzanie*. Osoby zainteresowane podobną problematyką zapraszamy na jej kolejną edycję. Informacje o planowanym wydarzeniu w 2018 roku zostaną zamieszczone na stronie internetowej Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku (www.odn.slupsk.pl) oraz pozostałych organizatorów.

Irena Czyż

*konsultant ds. wspomagania pracy nauczycieli
w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki
zdrowotnej i aktywności sportowej
oraz przedmiotów przyrodniczych
w ODN w Słupsku*

O kompetencjach kluczowych – czyli jak to się robi?

Gdyby dzisiaj policzyć, ile ustaw i rozporządzeń musi znać nauczyciel, ile musi znać i przestrzegać obowiązujących w szkole procedur, wreszcie ile powinien znać dokumentów, tworzonych na użytek wewnątrzszkolny, i stosować się do nich – wtedy ma się wrażenie, że nauczyciel porusza się między paragrafami i artykułami, z rozwinięciem w postaci ustępów i punktów/podpunktów.¹

Szkoła (sens jej istnienia) i proces nauczania-uczenia się, ukierunkowane na ucznia i dla ucznia, stanowią przestrzeń, wypełnioną wyżej wspomnianymi dokumentami i procedurami, w której zachodzą relacje między nauczycielem/wychowawcą i uczniem. W perspektywie „uczenia się przez całe życie” relacje te ulegają rozszerzeniu na inne przestrzenie – wtedy mówimy o relacjach szkoła-środowisko, uczeń-szkoła-środowisko, pracownik-instytucja-środowisko, a nawet uczeń/pracownik-rodzina-środowisko. Układy te można pomnażać na różne sposoby – pod warunkiem zachowania ich kompatybilności, zarówno w zakresie wymiany informacji, przekazu wiedzy i umiejętności, czy kształtowania postaw i zachowań.

Sens istnienia szkoły możemy doceniać, dokonując przeglądu form i metod kształcenia formalnego, pozaformalnego i nieformalnego. Priorytetem działania szkoły jest wyposażenie ucznia w kompetencje, które umożliwią jego dalszy rozwój, dokonywanie wyboru kierunków tego rozwoju i pozwolą odnaleźć się na rynku pracy.

Europejskie kompetencje kluczowe

Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej w 2006 roku wydali Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. *w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie*² – kompetencje te często nazywane są kompetencjami lizbońskimi i są kolejnymi po wcześniejszych: bremeńskich. Intencją zaleceń było: *sformułowanie europejskich ram określających nowe umiejętności podstawowe uzyskiwane w procesie uczenia się przez całe życie, stanowiących główny element działania Europy w obliczu globalizacji oraz przejścia do modelu gospodarki opartej na wiedzy.*

Ustanowiono osiem kompetencji kluczowych:

- 1) porozumiewanie się w języku ojczystym,
- 2) porozumiewanie się w językach obcych,
- 3) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne,
- 4) kompetencje informatyczne,
- 5) umiejętność uczenia się,
- 6) kompetencje społeczne i obywatelskie,
- 7) inicjatywność i przedsiębiorczość,
- 8) świadomość i ekspresja kulturalna.

Kompetencje są definiowane jako **połączenie wiedzy, umiejętności i postaw** odpowiednich do sytuacji. Kompetencje kluczowe to te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia.³ Tak więc każda z tych kompetencji przedstawiana jest wg tego samego schematu: (1) definicja kompetencji, (2) niezbędna wiedza, (3) nabyte umiejętności, (4) ukształtowane postawy i zachowania.

Konsekwencją podjętych ustaleń, nawiązujących do idei uczenia się przez całe życie, było kolejne Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady dnia 23.04.2008 r. *w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie*.⁴ Warto odnotowania są sformułowania zawarte w załączniku nr 1 do ww. zalecenia, w którym wyjaśnione są używane definicje – przynajmniej niektóre z nich:

- **efekty uczenia się** – oznaczają określenie tego, co uczący się wie, rozumie i potrafi wykonać po ukończeniu procesu uczenia się, które dokonywane jest w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji;
- **wiedza** – oznacza efekt przyswajania informacji poprzez uczenie się. Wiedza jest zbiorem faktów, zasad, teorii i praktyk powiązanych z dziedziną pracy lub nauki. W kontekście europejskich ram kwalifikacji wiedzę opisuje się jako teoretyczną lub faktograficzną;
- **umiejętności** – oznaczają zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z know-how w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów. W kontekście europejskich ram kwalifikacji umiejętności określa się jako kognitywne (obejmujące myślenie logiczne, intuicyjne i kreatywne) oraz praktyczne (obejmujące sprawność i korzystanie z metod, materiałów, narzędzi i instrumentów);
- **kompetencje** – oznaczają udowodnioną zdolność stosowania wiedzy, umiejętności i zdolności osobistych, społecznych lub metodologicznych ukazywaną w pracy lub nauce oraz w karierze zawodowej i osobistej; w europejskich ramach kwalifikacji, kompetencje określane są w kategoriach odpowiedzialności i autonomii.

Która z kompetencji kluczowych jest najważniejsza? Tego nie sposób określić – każda z nich jest jednakowo ważna. Kompetencje wzajemnie się uzupełniają, często są konsekwencją innych działań kompetencyjnych. Są bardziej eksponowane w zależności od realizowanych zajęć formalnych i pozaformalnych, także zajęć nieformalnych.

UMIEJĘTNOŚCI KLUCZOWE 8-letnia szkoła podstawowa <i>Rozporządzenie MEN 2017</i>	UMIEJĘTNOŚCI KLUCZOWE 6-letnia szkoła podstawowa <i>Rozporządzenie MEN, 2008/2012</i>
[Z wprowadzenia – Cele i zadania szkoły] Czytanie jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, to jedna z najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w procesie kształcenia. [KE-1]	1) czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność, jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa; [KE-1]
1) sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych; [KE-1] [KE-2]	4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie; [KE-1] [KE-2]
2) sprawne wykorzystywanie narzędzi matematyki w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego; [KE-3]	2) myślenie matematyczne – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych; [KE-3]
3) poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł; [KE-3]	3) myślenie naukowe – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa; [KE-3]
4) kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie; [KE-4]	5) umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji; [KE-4]
5) rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych; [KE-6]	
6) praca w zespole i społeczna aktywność; [KE-6] [KE-7]	7) umiejętność pracy zespołowej; [KE-6] [KE-7]
7) aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju [KE-6] [KE-7] [KE-8]	
[Z wprowadzenia – Cele i zadania szkoły] <i>Szkoła oraz poszczególni nauczyciele podejmują działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości</i> [KE-5]	6) umiejętność uczenia się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji [KE-5]

Kompetencje kluczowe w polskiej szkole

Konsekwencją zaleceń Parlamentu Europejskiego były zapisy w podstawach programowych kształcenia ogólnego w polskim systemie edukacji – rozporządzenia MEN z 2012 r. z późniejszymi zmianami i z 2017 r.⁵ W obu rozporządzeniach kompetencje kluczowe, rozumiane jako umiejętności, nawiązywały do sformułowań europejskich, a ewentualne różnice wyjaśniane i uzupełniane były w komentarzach.

W powyższej tabeli przedstawione zostały oba zestawy umiejętności, bezpośrednio związanych z edukacją na I i II etapie kształcenia – wytłuszczony zapis do poszczególnych umiejętności typu [KE-1] stanowi odnie-

sienie do europejskich kompetencji kluczowych. W lewej kolumnie wypisane są umiejętności kluczowe, jakie należy kształcić u uczniów w 8-letniej szkole podstawowej, które wymieniono w preambule podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (rozporządzenie MEN z 2017 roku), a w prawej kolumnie przedstawiono umiejętności kluczowe, które należało kształcić u uczniów w 6-letniej szkole podstawowej (rozporządzenie MEN z 2012 roku).

Czytając podstawę programową, najczęściej skupiamy się na treściach bliskich nauczanego przedmiotu – **wymagania ogólne czyli cele kształcenia, wymagania szczegółowe czyli treści nauczania**, ewentualne **warunki i sposób realizacji treści**, zawartych w pod-

stawie oraz komentarz. Wymagania szczegółowe najczęściej rozpisane są w formie programu nauczania czy nauczycielskiego planu dydaktycznego. Natomiast wymagania ogólne najczęściej odnosi się do obszarów umiejętności, badanych podczas egzaminów zewnętrznych, w części przydatne są także przy projektowaniu wewnątrzszkolnego badania umiejętności uczniów. Z kolei umiejętności kluczowe postrzegane są bardziej jako dodatkowa płaszczyzna odniesienia dla planowanych zajęć dydaktycznych.

Znów pojawia się pytanie o to, które umiejętności są ważniejsze... O tym raczej decyduje tematyka i forma prowadzonych zajęć edukacyjnych. Łatwiej jest sformułować cele dydaktyczne i wychowawcze, natomiast samo kształtowanie nawyków, postaw i zachowań wymaga długofalowego planowania pracy z uczniami. W miarę często daje się zaobserwować tego rodzaju planowanie w działaniach nauczycielskich. Trudność pojawia się wtedy, kiedy trzeba zbadać te **niemierzalne umiejętności kluczowe** – formą ankietową czy w działaniu, w edukacji formalnej czy pozaformalnej (zajęcia lekcyjne i pozalekcyjne)? A co wtedy z edukacją nieformalną czyli pozaszkolną (różnego rodzaju kursy, udział w zajęciach centrów kultury, wolontariat itp.)?

W wielu projektach edukacyjnych uwzględnia się umiejętności kluczowe jako płaszczyznę rozwoju ucznia. Jak to się robi?

Dobrym przykładem może być m.in. projekt „**Gimnazjalny Program Kształtowania Kompetencji Kluczowych**”, realizowany w latach 2009-2013 z udziałem nauczycieli i uczniów 200 gimnazjów, wdrażany przez Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.⁶ W publikacjach udostępnionych po realizacji projektu możemy znaleźć liczne przykłady powiązania umiejętności kluczowych z ogólnymi celami kształcenia w odniesieniu do konkretnych tematów, scenariusze zajęć lekcyjnych. W tym projekcie znaczącym było wykorzystanie w kształceniu dostępu uczniów do platformy e-learningowej. Informację, jak wykorzystywano platformę e-learningową, możemy odnaleźć m.in. w dwumiesięczniku Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie „e-mentor”.⁷

Wystarczy wpisać w przeglądarce internetowej „kształtowanie kompetencji kluczowych”, czy nawet „Gimnazjalny Program Kształtowania Kompetencji Kluczowych”, a pojawią się różne publikacje i artykuły dotyczące samych kompetencji, jak też projektów związanych z wdrażaniem ich w praktyce szkolnej. Pozostaje tylko podejść krytycznie i z dystansem do uzyskanych efektów poszukiwać, zweryfikować je (zbadać źródło informacji, porównać z innymi publikacjami) – i można

wykorzystać doświadczenie innych do realizacji własnych pomysłów na skuteczne i efektywne nauczanie-uczenie się.

Jerzy Paczkowski

konsultant ds. wspomagania nauczycieli szkół i placówek w zakresie matematyki oraz ewaluacji jakości pracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych w ODN w Słupsku

PRZYPISY:

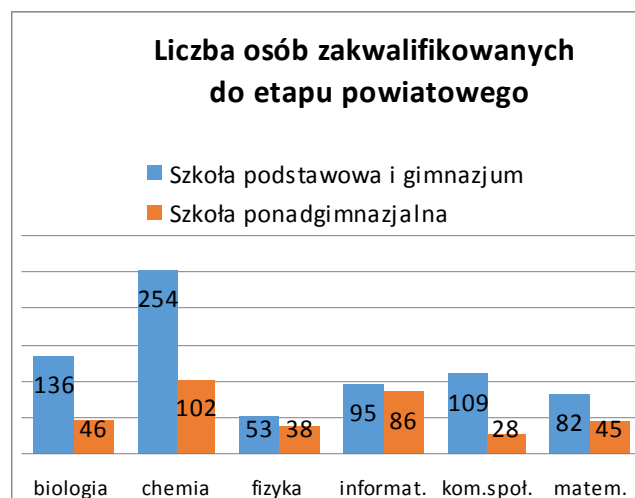
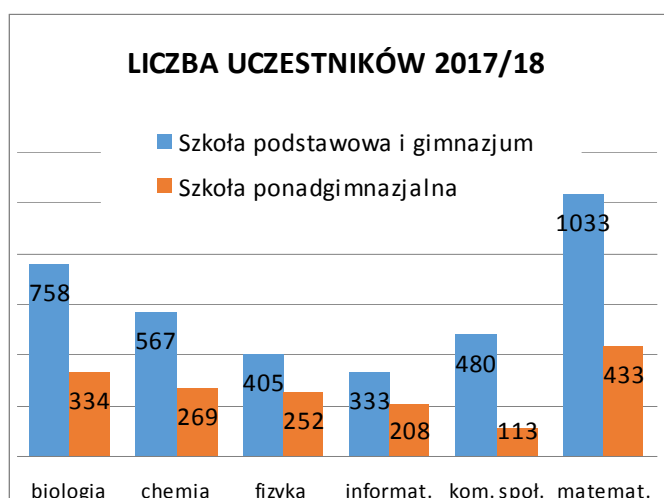
1. Ustawy dotyczące systemu oświaty (4), przepisy dotyczące klasyfikacji i oceniania oraz świadectw i wpisów na świadectwach (3), przepisy dotyczące nadzoru pedagogicznego i wymagań wobec szkoły, doskonalenia nauczycieli oraz statutu szkoły (4), podstawy programowe oraz przepisy dotyczące programów i podręczników szkolnych (3), statut szkoły wraz z dołączonymi regulaminami oraz wewnątrzszkolne regulacje dotyczące planowania nadzoru pedagogicznego, planów dydaktycznych i profilaktyczno-wychowawczych, wewnątrzszkolnego i przedmiotowego systemu oceniania, zachowania w sytuacji kryzysowej, kontaktów i współpracy z rodzicami (6).
2. Opublikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej z dnia 30.12.2006 r. (2006/962/WE) - http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/pl/oj/2006/l_394/l_39420061230p100100018.pdf
3. Pełny tekst kompetencji znajdziemy także w publikacji: Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie. Europejskie Ramy Odniesienia, Luksemburg 2007, Urząd Oficjalnych Publikacji UE
4. Treść zalecenia wraz z załącznikami można znaleźć w publikacji: Europejskie Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (ERK), Luksemburg 2009, Urząd Oficjalnych Publikacji UE
5. Rozporządzenie MEN z dnia 27.08.2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz.U. 2012 r. poz. 977 [z późn. zmianami] – dot. starego systemu edukacji w szkole podstawowej, gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej; Rozporządzenie MEN z dnia 14.02.2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz.U. 2017r. poz.356 - dot. wdrażanego systemu edukacji w szkole podstawowej i w szkole średniej
6. Pełna informacja o założeniach projektu, jego realizacji i osiągniętych efektach w publikacjach: Gimnazjalny Program Kształtowania Kompetencji Kluczowych. Wersja po wdrożeniu, WSiP Warszawa 2013; Jak wdrażano Gimnazjalny Program Kształtowania Kompetencji Kluczowych, WSiP Warszawa 2013 także: Okońska-Walkowicz A., Plebańska M., Szalaniec H., O kompetencjach kluczowych, e-learningu i metodzie projektów, WSiP Warszawa 2009
7. Plebańska M., Kołodziejczyk I., Kula I., Wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych u gimnazjalistów - projekt e-Akademia Przyszłości, „E-mentor” nr 1(38)/2011; dostęp: <http://www.e-mentor.edu.pl/arttykul/index/numer/38/id/813>

Pomorska Liga Zadaniowa **jest częścią projektu** „Zdolni z Pomorza” i zakłada popularyzację przedmiotów ścisłych oraz tych, które rozwijają kompetencje społeczne. Konkurs przebiega w trzech etapach na dwóch poziomach edukacyjnych: **gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym** i obejmuje przedmioty:

- ➔ FIZYKA
- ➔ INFORMATYKA
- ➔ MATEMATYKA
- ➔ PRZEDMIOTY ROZWIJAJĄCE KOMPETENCJE SPOŁECZNE
- ➔ BIOLOGIA
- ➔ CHEMIA

Znamy już wyniki I etapu kwalifikacyjnego Pomorskiej Ligi Zadaniowej Zdolni z Pomorza. W zmaganiach konkursowych wzięła udział rekordowa liczba uczniów – **5185 osób**. Z klas VII szkół podstawowych oraz gimnazjów była to grupa 3576 uczniów, natomiast ze szkół ponadgimnazjalnych 1609. Do kolejnego etapu zakwalifikowanych zostało ponad 1074 uczniów, odpowiednio 729 osób ze szkół podstawowych i gimnazjów oraz 345 osób ze szkół ponadgimnazjalnych.

Bardzo dziękujemy za tak liczny udział w Pomorskiej Lidze Zadaniowej Zdolni z Pomorza. Szczególne podziękowania kierujemy do Dyrektorów i Nauczycieli zaangażowanych w organizację poszczególnych konkursów oraz sprawdzanie prac uczniów. Wszystkim uczestnikom gratulujemy udziału, szczególnie tym Uczniom, którzy zakwalifikowali się do kolejnego etapu.

Kolejne etapy PLZ odbędą się w następujących terminach:

- ➔ **II Etap – powiatowy – 5-19.02.2018**
- ➔ **III Etap – wojewódzki – 7.04.2018**

Laureaci etapu wojewódzkiego Pomorskiej Ligi Zadaniowej każdego z konkursów otrzymają nagrody Marszałka Województwa Pomorskiego i mogą ubiegać się w następnym roku szkolnym o zakwalifikowanie do projektu Zdolni z Pomorza w trybie „Otwartych drzwi”.

Regulamin PLZ i szczegółowe informacje dostępne są na stronach: ➔ www.zdolnizpomorza.pomorskie.eu, ➔ www.odn.slupsk.pl

Anna Kreft

koordynator PLZ w ODN w Słupsku

Nauczyciel Pomorza 2017

Podczas VI Forum Edukacji Pomorskiej, które odbyło się 27 października, rozstrzygnięta została II edycja konkursu Nauczyciel Pomorza. Mieczysław Struk – Marszałek Województwa Pomorskiego przyznał ten zaszczytny tytuł Marii Gajewskiej, nauczycielce języka polskiego z Czerska.

Konkurs Nauczyciel Pomorza odbył się po raz drugi. Jego celem było wyróżnienie i nagrodzenie najlepszych nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych, zatrudnionych w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych województwa pomorskiego, którzy poprzez swą pedagogiczną pasję nie tylko uczą i codzienną pracą podnoszą jakość pomorskiej edukacji, ale też wpływają na kształtowanie postaw, rozwijanie zainteresowań i sukces edukacyjny młodych mieszkańców Pomorza.

W tym roku na konkurs wpłynęło 37 wniosków. W skład komisji konkursowej weszli przedstawiciele: Sejmiku Województwa Pomorskiego, Pomorskiej Rady Oświatowej, Pomorskiego Kuratora Oświaty, nauczycielskich związków zawodowych, rodziców oraz środowiska akademickiego, organizacji pracodawców, a także mediów.

Laureatka tegorocznej edycji konkursu Nauczyciel Pomorza – **Maria Gajewska** uczy języka polskiego w Szkole Podstawowej nr 1 im. Janusza Korczaka w Czersku. Pracuje w zawodzie od 14 lat, jest autorką wielu publikacji, ale przede wszystkim wyróżnia się umiejętnością nawiązywania pozytywnych relacji z uczniami. Jest dla swoich wychowanków prawdziwą duchową

przewodniczką, która dba o bardzo wszechstronny rozwój młodzieży, poprzez różnorodne działania: harcerstwo, turystykę, debaty historyczne, szkolny dyskusyjny klub filmowy.

W tegorocznym konkursie wyróżniono jeszcze czterech nauczycieli. Wyróżnienie oraz nagrody pieniężne w konkursie otrzymali:

- **Agnieszka Helena Predygiel** – nauczycielka bibliotekarka w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Malborku. Pracuje w zawodzie od 14 lat.
- **Stanisław Klimowicz** – nauczyciel przyrody i geografii z 35-letnim stażem pracy z Zespołu Szkół w Chmielnie (Szkoła Podstawowa i Gimnazjum).
- **Sławomir Krzysztof Tyborski** – nauczyciel języka francuskiego z 24-letnim stażem pracy z Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 2 z Oddziałami Dwujęzycznymi w Gdyni.
- **Aleksandra Miczek** – nauczycielka języka polskiego i nauczyciel wspomagający w Publicznej Szkole Podstawowej nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi im. Juliusza Słowackiego w Starogardzie Gdańskim, pracuje w zawodzie od 21 lat.

Laureatce konkursu Nauczyciel Pomorza 2017 i wyróżnionym nauczycielom gratulujemy i życzymy kolejnych sukcesów w pracy zawodowej oraz satysfakcji z pracy w dziećmi i młodzieżą pomorskich szkół. Dziękujemy Pani Marii Gajewskiej i Pani Agnieszce Helenie Predygiel za to, że zechciały podzielić się z Czytelnikami „Informatora Oświatowego” refleksjami na temat swojej codziennej pracy.

Iwona Poźniak
konsultant w ODN w Słupsku

Nauczycielu! Chcesz mieć efekty, stwarzaj więzi

Maria Gajewska – nauczycielka języka polskiego i wychowawczyni w Szkole Podstawowej nr 1 w Czersku, certyfikowana tutorka i glottodydaktyczka, pasjonatka neuroedukacji i nieustającego rozwoju osobistego.

Jaki jest Nauczyciel Pomorza 2017? Jak wyzwała w uczniach aktywność i inicjatywę? Z jakich filozofii pedagogicznych czerpie inspiracje? Te pytania zadaje sobie dziś większość nauczycieli województwa pomorskiego. W tym artykule oddajemy zatem głos Marii Gajewskiej laureatce konkursu Nauczyciel Pomorza 2017.

Jak uczyć?

Odpowiedzi szukam w różnych filozofiach pedagogicznych. Znajomość teorii pomaga, ale odpowiedź musi każdy sam sobie uświadomić. Nie można realizować cudzego programu. Trzeba za każdym razem indywidualnie ustosunkować się do powierzonego ucznia.

Kieruję się słowami Marvy Collins „*Jestem nauczycielem. Nauczyciel to ktoś, kto prowadzi. Nie ma w tym żadnej magii. Nie chodzę po wodzie. Nie każe rozstępować się morzu. Po prostu kocham dzieci*”¹. Uczę je i uczę się od nich. Staram się prowadzić ucznia tak, aby podejmował wysiłek, trud działania, tworzenia. Próbuję organizować lekcje języka polskiego czy lekcje wychowawcze w taki sposób (techniki uczenia i aranżacja sali lekcyjnej), aby miały szansę ujawnić się i zrealizować pomysły oraz talenty uczniowskie. Stosuję interdyscyplinarność. Obok dostarczania informacji na temat literatury i języka polskiego, skupiam uwagę na szeroko pojętej kulturze. Uczniowie obcuja z muzyką, dziełem malarskim czy filmowym jako kontekstem.

Wprowadzam różne metodologie, zawsze troszcząc się, by uczeń zrozumiał i włączył się w dociekania nad językiem czy intencją tekstu. Np. wychodząc naprzeciw zainteresowaniom uczniowskim, wraz z animatorami edukacji medialnej założyłam m.in. internetową szkolną telewizję TVSP1 Czersk, zainicjowałam tzw. „nauczanie w drodze” czy e-learning ortograficzny.

Wiedza przedmiotowa zharmonizowana z wiedzą o świecie (kontakty z organizacjami kultury, nauki, sportu, turystyki) i działaniem praktycznym (aktywność w środowisku szkolnym i lokalnym, przygotowanie do konkursów) sprzyja doskonale kształtowaniu postaw i wartości. Rzetelna praca z uczniem, w tym ze SPE (w czasie lekcji i poza lekcjami) oraz nieustanne poszukiwanie sposobu na bycie z nim (współpraca z rodzicami, wdrażanie innowacji/eksperymentów, permanentne doskonalenie się) oraz cieszenie się z każdego najdrobniejszego jego osiągnięcia gwarantuje sukces uczniowi i nauczycielowi.

Jedynie poprzez Pasję, Pracowitość osiąga się efekty/wyniki i akceptacja z Pokorą tego, co przynosi życie.

Drogowskaz dla nauczycieli

„*Poznaje się tylko to, co się oswaja. – rzekł lis. (...)*

– *Co mam robić? – zapytał Mały Książę.*

– *Musisz mieć dużo cierpliwości – odpowiedział lis. –*

Najpierw usiądź trochę dalej, ot tak, na trawie. Będę spoglądać na ciebie spod oka i nie będziesz nic mówić. Mowa jest źródłem nieporozumień. Ale każdego dnia będziesz mógł się trochę przysunąć. (...) Im więcej czasu upłynie, tym będę szczęśliwszy. (...) O czwartej będę już niespokojny, wzruszony: Odkryję cenę szczęścia!”²

Podziękowanie

Dedykuję tę statuetkę Nauczyciela Pomorza 2017 tym wszystkim, którzy nieustająco ze mną współpracują. Jestem wdzięczna Rodzicom, Nauczycielom, Dyrekcji, Mieszkańcom i Władzom Czerska za poświęcenie, zaangażowanie i profesjonalizm. Razem udaje się nam zrealizować wiele przedsięwzięć na rzecz dzieci.

Dedykują tę statuetkę przede wszystkim moim Uczniom na pamiątkę naszych spotkań. Blasku Waszych oczu nie sposób zapomnieć.

Maria Gajewska

Laureatka Tytułu Nauczyciel Pomorza 2017

PRZYPISY:

1. J.Canfield, M. V. Hansen, Balsam dla Duszy nauczyciela, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2010, s. 91.

2. A.de Saint –Exupery, Mały Książę, wyd. Siedmioróg, Wrocław 2017, s. 57 i 59.

Nie próbuję zmienić świata Chcę wskazać inną drogę do celu

Nazywam się Agnieszka Predygiel. Mam 38 lat. Prywatnie jestem matką dwójki dzieci (Wiktora 10 lat i Gabrysi 7 lat) i od 14 lat żoną inżyniera Tomasza.

Od 10 lat pracuję w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Malborku. Swoją karierę zawodową zaczynałam jako nauczycielka języka angielskiego w gimnazjum w Nowym Stawie, jednocześnie kończąc studia w zakresie resocjalizacji.

Swoją pracę w MOW w pierwszych latach skoncentrowałam na edukacji ekologicznej podopiecznych. Wspólnie troszczyliśmy się o teren przyległy do placówki. Z biegiem lat w ramach działań koła ekologicznego, dzięki dofinansowaniu ze Starostwa Powiatowego, powstał pierwszy w Malborku ogród dendrologiczny.

Wraz z wychowankami MOW prowadzę zajęcia skierowane do dzieci z malborskich przedszkoli, w trakcie których dzieci uczą się rozpoznawać gatunki drzew. Podjęcie takich działań spowodowało wśród wychowanków wzrost poczucia odpowiedzialności za powierzone zadanie, dało im poczucie wyróżnienia spośród kolegów i możliwość zdobywania pierwszych sukcesów.

W związku z dużym zainteresowaniem pracą koła, nasze działania zostały poszerzone o projekty, utrwalające wiedzę dendrologiczną. Grupa najbardziej aktywnych chłopców wyjeżdżała na liczne wycieczki np. do Arboretum w Wirtach, wyluszcarni nasion w Klosnowie oraz na zielone szkoły. Podczas takich wyjazdów budują się pozytywne relacje dzieci z wychowawcami, ale również w innych kolegam.

Szereg działań ekologicznych zmobilizował mnie do podjęcia kursu polsko-rosyjskiego, który ukończyłam z tytułem „Trener edukacji ekologicznej”. Dzięki temu powstał kolejny projekt – „Z lotu ptaka...”, którego celem było zdobywanie wiedzy ornitologicznej.

Praktyka w pisaniu projektów i chęć pozyskiwania funduszy na działania dla podopiecznych, zaowocowały założeniem 2009 roku Stowarzyszenia „Latorośl”. Od tego czasu oferta działań znacznie się rozwinęła. Wraz z współpracownikami pisaliśmy projekty i pozyskiwaliśmy fundusze. Najważniejszą inicjatywą było organizowanie imprezy integrującej młodzież zagrożoną wykluczeniem społecznym ze środowiskiem lokalnym. W tym przedsięwzięciu w zajęciach przygotowanych przez podopiecznych MOW uczestniczy ok. 500 dzieci z malborskich przedszkoli, szkół podstawowych lub specjalnych.

Projekt ten otrzymał wyróżnienie „Projekt roku 2014”, przyznawane w ramach konkursu „Baszty Maślankowej” przez kapitułę oraz Burmistrza Miasta Malborka, a rok później ja otrzymałam tytuł „Osobowość Roku” za całokształt działań prowadzonych w ramach Stowarzyszenia „Latorośl”. W tym samym roku wraz z doradcą burmistrza zorganizowałam pierwszy w Malborku „Dzień Organizacji Pozarządowych”, w trakcie którego wybrano Malborską Radę Organizacji Pozarządowych. Biorę również udział w pracach komisji tworzącej Roczny i Wieloletni Plan Współpracy NGO z Urzędem Miasta Malborka.

W ubiegłym roku bardzo dużym zainteresowaniem wśród wychowanków cieszył się projekt finansowany przez WBK Bank Dziecięcych Uśmiechów pt. „Dobre maniere drogą do kariery”. Skierowany był on do wychowanków usamodzielnianych. Miał na celu wskazanie im podstawowych zasad *savoir-vivre* osób pracujących, uczył jak przygotować się do rozmowy z pracodawcą, jak zachować się w różnych sytuacjach życia społecznego (spotkań służbowych lub koleżeńskich tj. kino, teatr, kregle itp.).

Projekt „Czym skorupka za młodu nasiąknie...” to kontynuacja działań projektu „Dobrych manier...”. Przedsięwzięcie to było finansowane przez Urząd Miasta Malborka i skierowany zostało do młodszych podopiecznych placówki. Tematykę projektu poszerzono o zachowanie w środkach transportu publicznego. W ramach zaplanowanych działań wychowankowie MOW mieli możliwość uczestniczenia w trzydniowym wyjeździe do

Torunia, w trakcie którego brali udział w zajęciach w planetarium, orbitarium, teatrze i kinie. Wspólnie planowaliśmy trasy przejazdów i przebieg wycieczek po mieście. Założeniem tego projektu było kształtowanie umiejętności w bezpośrednim działaniu. Podczas wyjazdu wychowankowie uczyli się kupowania biletów, planowania trasy itd.

Ważnym aspektem wspierania resocjalizacji nieletnich i chłopców zagrożonych wykluczeniem społecznym jest wspieranie i organizacja wypoczynku letniego dla podopiecznych MOW. W roku 2015 jeden z wychowanków, po śmieci swojego ojca, pojechał ze mną na obóz harcerski do Lipusza. W roku 2017 wychowanek z domu dziecka brał wraz ze mną udział w zajęciach Euroweek w Długopolu Zdroju.

Od roku 2012 objęłam stanowisko w bibliotece przy MOW. Dało mi to możliwość większego zaangażowania się w realizację działań Stowarzyszenia „Latorośl”. Dzięki temu mogłam prowadzić zajęcia indywidualne z wychowankami, mającymi trudności w czytaniu i grafomotoryce. W ramach zajęć bibliotecznych napisałam dwie innowacje pedagogiczne z elementami biblioterapii.

Innowacja „Przyjazna lektura – czyli wspomaganie procesu czytania lektur uczniom w trudnościami w czytaniu z wykorzystaniem środków multimedialnych” skierowany był do 24 uczniów klas 2. Wychowankowie MOW mają duże problemy z koncentracją uwagi, potrzebują dodatkowej motywacji do czytania. Lepiej zapamiętują treści, gdy proponowane działania pobudzają więcej zmysłów. Dlatego wychowankowie sprawdzali treść lektury z audiobookiem. Dodatkowo po każdym rozdziale rozwiązywali zadania związane z treścią lektury np. krzyżówki, rysowali ilustracja, przygotowywali

plakaty.... Zajęcia te cieszą się dużym uznaniem nauczycieli języka polskiego, gdyż wspomagają ich pracę związaną na czytaniem, pisaniem, poznawaniem świata literatury.

„Bajkoterapia – czyli wskazanie zachowań społecznie akceptowanych młodzieży przebywającej w MOW w Malborku” to program innowacyjnych działań, który skierowany był do 12 wychowanków klasy 1. Celem tej innowacji było wskazanie właściwych zachowań, na podstawie analizy postaw bohaterów filmów animowanych. Praca na zajęciach skupiała się na rozwiązywaniu problemów wychowawczych, takich jak: toksyczna miłość, tolerancja wobec innych kultur i zwyczajów, znaczenia pracy w życiu człowieka, prawdziwa miłość, relacje rodzinne.

Jestem koordynatorką współpracy z Mediateką w Malborku i z malborskimi przedszkolami. Celem tych działań jest podniesienie umiejętności czytania ze zrozumieniem moich podopiecznych. Cyklicznie przygotowuję wychowanków, mających trudności w czytaniu, do przygotowania bajek dla dzieci z przedszkoli. Raz w miesiącu grupa chłopców czyta bajkę lub wybrany fragment dzieciom. Daje to dużą motywację moim podopiecznym i chętniej przychodzą na zajęcia z czytania, wiedząc, że służy to nie tylko im, ale że mogą też podzielić się zdobytymi umiejętnościami z innymi.

W pracy codziennej często organizuję i realizuję wycieczki oraz wyjazdy, rozwijające zainteresowania wychowanków i wyrównujące ich braki edukacyjne. Ścisłe współpracuję z instytucjami i organizacjami na terenie miasta i powiatu. Organizuję żywe lekcje historii z przewodnikami zamkowymi, z żołnierzem AK z Sopotu, panem Włodzimierzem Mikuś. W zakresie organiza-

cji zajęć i realizacji projektów edukacyjnych współpracuję z Muzeum Zamkowym, Archiwum Państwowym, Wojewódzką Biblioteką Pedagogiczną w Malborku, Mediateką, Malborskim Centrum Kultury i Edukacji, z malborskimi przedsiębiorcami i bankami.

Jako nauczyciel bibliotekarz prowadzę liczne zajęcia z elementami biblioterapii, dzięki którym integruję grupy wychowawcze – z wykorzystaniem treści różnorodnych książek, pomagam w rozwiązywaniu konfliktów i problemów wychowawczych. Realizuję program „Książki naszych marzeń” oraz „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa”, dzięki czemu znacznie wzrosło zainteresowa-

nie czytelnictwem wśród moich podopiecznych. Wychowankowie chętnie biorą udział w organizowanych zajęciach, angażują się w prace biblioteczne i spędzają czas na rozmowie ze mną, podczas omawiania przygód bohaterów książek i doboru literatury.

Często zdarza się, że biblioteka staje się miejscem odreagowania negatywnych emocji i wyciszenia wychowanka poprzez wspólne granie w gry planszowe, układanie obrazków z koralików, kolorowanie mandali lub rozwiązywania rebusów. Dlatego dzięki działalności w Stowarzyszeniu „Latorośl” napisałam projekt „Wieczór gier planszowych”. Poprzez gry wskazuję wychowankom alternatywne formy spędzania czasu wolnego bez używek, wspólnie z kolegami lub rodziną. Gry uczą logicznego myślenia, koncentracji uwagi, spostrzegawczości, cierpliwości oraz zachowania fair play i przestrzegania ustalonych reguł. Wraz z wychowankami współorganizowałam Noc Bibliotek w Wojewódzkiej Bibliotece Pedagogicznej w Gdańsku, prowadząc część z wykorzystaniem gier planszowych. Uczestniczący w tym wydarzeniu wychowankowie MOW byli odbierani jako „Specjaliści” od danej gry, dzięki czemu znacznie wzrosło ich poczucie wartości.

Razem z wychowankami w ramach akcji Narodowe Czytanie przygotowaliśmy się też do czytania tekstu dzieła pt. „Wesele” S. Wyspiańskiego.

Od roku 2010 realizuję przy współpracy z Narodowym Bankiem Polskim i Fundacją Młodzieżowej Przedsiębiorczości program „Ekonomia na co dzień”. uczestniczący uczniowie zrealizowali projekt edukacyjny, promujący edukację ekonomiczną w środowiska Ośrodka i w środowisku lokalnym. Dużym sukcesem okazało się przeprowadzenie zajęć w SP w Malborku pt. „Wy-

prawka pierwszoklasisty”. Dzięki temu programowi przeszliśmy do finału trzyetapowego Ogólnopolskiego Konkursu Gimnazjalne Potyczki, który odbył się w Warszawie. Moi podopieczni stanęli do rywalizacji o zwycięstwo z 12 drużynami ze szkół masowych.

Kontynuacją tych działań było przygotowanie wychowanków do ogólnopolskiego konkursu internetowego „Racjonalne gospodarowanie zasobami” i „Bezpieczne korzystanie z usług bankowych”. Jeden z uczniów został laureatem i znalazł się wśród 20 nagrodzonych uczniów reprezentujących całą Polskę. Jednocześnie w 2017 roku zostałam nagrodzona w tym konkursie jako nauczyciel, który przygotował do udziału w nim największą liczbę uczniów swojej szkoły.

Obecnie przygotowuję wieczornicę pod hasłem „...Kiedy Rzeczpospolita jako ustrój mogła o sobie powiedzieć JESTEM...” z okazji 100 rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę. Działanie współorganizuje wraz z Wojewódzką Biblioteką Pedagogiczną w Gdańsku – filią w Malborku. Działanie to jest skierowane jest do seniorów miasta i powiatu malborskiego. Wiersze i pieśni patriotyczne wykonane będą przez uczniów malborskich szkół podstawowych i gimnazjalnych oraz wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego. W ramach tych obchodów przygotowuję konkurs radiowy dla słuchaczy Radia Malbork, promujący wiedzę z zakresu znajomości kraju, ojczystego języka oraz literatury okresu odzyskania niepodległości do dnia dzisiejszego.

W swojej pracy nie próbuję zmienić świata, chcę tylko wskazać swoim podopiecznym inną drogę do celu, ale to od nich zależy którądy pójdą.

Agnieszka Predygier
nauczyciel bibliotekarz
w Młodzieżowym Ośrodku
Wychowawczym
w Malborku

60-lecie słupskiej Dziewiątki

Urodziny to wyjątkowy dzień w życiu każdego z nas. To czas radosnych spotkań, wspomnień oraz życzeń tego, co najlepsze. Chwile te spędzane są w gronie najbliższych osób, tych, z którymi dzielimy się radością i troskami.

W bieżącym roku kalendarzowym Szkoła Podstawowa nr 9 w Słupsku obchodzi 60-lecie istnienia – swoje 60. urodziny, które należało uczcić w wyjątkowy sposób. W tym roku zdecydowaliśmy się odejść od tradycyjnej formuły tego rodzaju obchodów i postanowiliśmy zorganizować jubileusz placówki w taki sposób, aby wszystkie osoby związane ze Szkołą – uczniowie, pracownicy, emeryci, absolwenci – mogli wziąć w nim udział.

W Słupskiej Dziewiątce działa Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne PTTK, którego członkowie (i nie tylko) biorą udział w rajdach pieszych, organizowanych przez słupski oddział PTTK. Rajdy te cieszą się dużą popularnością wśród uczniów placówki i są także mile wspomniane przez absolwentów Dziewiątki.

To wieloletnie doświadczenie spowodowało, że zaproponowałam, by uczcić 60. urodziny naszej Szkoły w dość nietypowy sposób – rajdem pieszym.

O pomoc w organizacji naszej jubileuszowej wyprawy poprosiliśmy szefa słupskiego oddziału PTTK – Janusza Grabowskiego, który podzielił się z nami swoim doświadczeniem i udzielił niezbędnych wskazówek. Przygotowania przebiegały w radosnej atmosferze. Jednak gdzieś tliła się niepewność, czy nasz pomysł na szkolny jubileusz spodoba się tym, których zaprosiliśmy.

Rajd z okazji 60-lecia Szkoły odbył się 12 października i długo pozostanie w pamięci wszystkich tych, którzy brali w nim udział. Poprowadzeni przez doświadczonych

przewodników PTTK dotarliśmy do Parku im. Józefa Trendla, gdzie czekało na nas ognisko. Wspólne pieczenie kiełbasek, konkursy wiedzy o Szkole, rozmowy, wspomnienia, zabawy, przeglądanie Księgi Pamiątkowej, to wszystko sprawiło, że ten dzień i to wydarzenie na długo zostanie w naszej pamięci. A co z naszymi obawami...? Entuzjastyczne opinie naszych gości całkowicie je rozwiały. Ciepłe słowa wyrażone przez prezydent Słupska – Krystynę Danilecką-Wojewódzką, która doceniła innowacyjność tego przedsięwzięcia i pogratulowała organizatorom pomysłu na nietypowe świętowanie, sprawiły nam ogromną radość i dodały energii do dalszej pracy. Pani prezydent zwróciła również uwagę na marynistyczne tradycje „Dziewiątki” oraz wkład Szkoły w propagowanie edukacji morskiej nie tylko w naszym mieście, ale i subregionie słupskim.

Oczywiście, to nie koniec atrakcji związanych w naszymi urodzinami. W planach mamy konkurs plastyczny „Dziewiątka w przyszłości”, konkurs wiedzy o patronie Szkoły kmdr. Stanisławie Hryniewieckim oraz jubileuszowe wydanie gazetki festiwalowej „Lajba”. P.S. Naszych absolwentów zapraszamy do podzielenia się z nami swoimi wspomnieniami dotyczącymi czasu spędzonego w murach Dziewiątki. A innym szkołom, które stoją przed dylematem – jak zorganizować jubileusz, radzimy: Warto zaryzykować i spróbować czegoś innego. Odwagi i powodzenia!

dr Dagmara Grajczak
nauczyciel j. angielskiego
w Szkole Podstawowej nr 9 w Słupsku

MARINA 2017

IV Pomorski Festiwal Piosenki Marynistycznej

„Wydaje się nam, że to co robimy jest tylko kroplą w morzu. Ale morze byłoby mniejsze, gdyby tej kropli zabrakło”. *Matka Teresa z Kalkuty*

24 listopada 2017 r. w Sali Widowiskowej „Forum” w Kobylnicy po raz czwarty odbył się finał Pomorskiego Festiwalu Piosenki Marynistycznej *MARINA 2017*. Od dwóch lat impreza jest wpisana na listę konkursów artystycznych Pomorskiego Kuratora Oświaty w Gdańsku. Organizatorem konkursu jest Zarząd Oddziału Ligi Morskiej i Rzecznej w Słupsku.

Tradycją stało się, że współorganizatorami wydarzenia są: Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Kobylnicy, Urząd Morski w Słupsku, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku i Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej w Ustce. Zaproszenie do współpracy przyjęły również instytucje partnerskie: Gminne Centrum Kultury i Promocji w Kobylnicy, Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct Słupsk oraz Centrum Usług Wspólnych w Kobylnicy. Cenne nagrody m.in.: rejs na Borholm, tablety, słuchawki, radiomagnetofony, powerbanki i książki sponsorowali: Zdzisław Kołodziej-ski – Starosta Słupski, Leszek Kuliński – Wójt Gminy Kobylnica, gen. Jarosław Mika – Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych, kmdr Artur Kołaczyński – Dowódca Morskiej Jednostki Rakietowej w Siemierowicach, Mirosław Balicki i Krzysztof Kozieł – Prezesi Kołobrzeskiej Żeglugi Pasażerskiej, Piotr Witkowski – Prezes Stowarzyszenia „Latarnik” w Ustce, firma Jantar, Sp. z o.o. w Słupsku oraz firma Euroindustry, Sp. z o.o. w Słupsku.

Od początku powstania konkursu organizatorom przyświecał cel propagowania tradycji morskiej w piosenkach, rozwijanie zainteresowań muzycznych oraz stworzenie współzawodnictwa artystycznego wśród dzieci i młodzieży. Konkurs obejmował dwie kategorie wykonawców: soliści i zespoły oraz przedziały wiekowe: kl. 1-6 SP oraz kl. 7 SP i kl. 2-3 gimnazjum. Jury w składzie: Maciej Kozakiewicz z Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej w Ustce, Ewa Misiewicz – konsultantka ds. muzyki, muzykoterapii i dydaktyki sztuki w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku oraz Beata Kamińska-Mikiciuk – pianistka, wokalistka, instruktor wokalny, absolwentka wokalistyki wydziału jazzu Akademii Muzycznej w Gdańsku, II dyrygent chóru „Fantazja”, zakwalifikowało do finału łącznie 13 solistów i 11 zespołów. Ocenie podlegały: dobór repertuaru, in-

terpretacja, technika wykonania, emisja głosu oraz ogólne wrażenia artystyczne.

W kategorii solistów klas 1-6 SP wyróżniono Sareę Stolarek z SP w Słonowicach (opiekun: Jolanta Majerowska). III miejsce zajęła Amelia Borowska z SP 9 w Rumii (Ewa Wodniczak), II miejsce – Karolina Leszczyńska z SP Kobylnica (opiekun: Joanna Janulewicz-Nyc), a I miejsce przypadło Roksanie Garbolińskiej (SP Zaleskie – opiekun: Mariola Wólczyńska).

W kategorii zespołów klas 1-6 SP jury przyznało dwa wyróżnienia: dla Zespołu *Antrip I* (Zespół Szkolno-Przedszkolny w Smołdzinie – opiekun: Ryszard Pałucki) oraz dla zespołu *Nutki* (SP 9 w Rumii – opiekun: Ewa Wodniczak). Nie przyznano III miejsca, ale dwa zespoły zajęły ex aequo II miejsce: Zespół *DO-RE-MI* z SP 3 Słupsk (opiekunowie: Alicja Skrzypińska i Monika Muszyńska) oraz Zespół *Wiolinki* – SP Zaleskie (opiekun: Mariola Wólczyńska). Najwyżej jury festiwalowe oceniło Zespół *Batutki* z ZSP w Głównycach (opiekun: Jonasz Mrozik).

W kategorii soliści kl. 7 SP i gimnazjum III miejsce zajęła Julia Wałcz, która reprezentowała Gminny Ośrodek Kultury w Głównycach (opiekun: Rafał Przybyło), II miejsce – Julia Kuśmierk z SP Kobylnica (opiekun: Joanna Janulewicz-Nyc), a I miejsce – Karolina Roman – SP 59 Szczecin (opiekun: Agata Kuźbik).

W kategorii: zespołów kl. 7 SP i gimnazjum III miejsce zajęł Zespół *Antrip II* ze ZSP w Smołdzinie (opiekun: Ryszard Pałucki), a I miejsce: Zespół *Ostinato* – SP 10 Słupsk (Grzegorz Uszkiewicz). Nie przyznano II miejsca.

Jury doceniło również wysiłek i starania opiekunów. Nagrody specjalne Prezydenta Miasta Słupska Roberta Biedronia dla najbardziej zaangażowanych otrzymali: Mariola Wólczyńska ze SP w Zaleskich oraz Grzegorz Uszkiewicz z SP 10 w Słupsku.

Na spokojnym morzu nie staniemy się doświadczonymi żeglarzami, dlatego nasza Marina nie była portem spokojnym. Zaczumowały tu emocje, marzenia, uczucia i tęsknoty.

Do zobaczenia za rok.

Anna Bielecka
nauczyciel języka niemieckiego,
wicedyrektor
Szkoły Podstawowej w Kobylnicy

Biblioteka ODN poleca...

Paszkowska-Rogacz A., **Psychologiczne podstawy wyboru zawodu.**

Przegląd koncepcji teoretycznych,

Warszawa: Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, 2003.

Tematem książki są koncepcje teoretyczne, które wpłynęły na rozwój doradztwa zawodowego na świecie oraz stały się podstawą działań praktycznych doradców zawodowych. Przedstawione w niej analizy różnorodnych nurtów naukowych zakładają realizację trzech celów: rozwijanie mitu o istnieniu jednego, najlepszego sposobu objaśniania zjawiska wyboru zawodu, danie czytelnikom możliwości lepszego zrozumienia różnorodnych teorii poprzez umiejętność ich poznawania i stosowania w pracy zawodowej oraz zaprezentowanie nowego podejścia do dylematu „dopasowywać czy ułatwiać” w sytuacji pomagania ludziom. Praca jest próbą syntezy i kompleksowego podejścia teoretycznego do doradztwa zawodowego. Korzysta z oryginalnych tekstów źródłowych oraz opracowań i komentarzy autorów polskich, często rozproszonych w literaturze psychologicznej i trudno dostępnych dla czytelnika.

Kargulowa A., **O teorii i praktyce poradnictwa,** Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 2010.

Pierwszy polski podręcznik dla studentów pedagogiki, pedagogiki specjalnej, psychologii i socjologii przygotowujących się do pracy zawodowej w zakresie doradztwa i poradnictwa psychologicznego, rodzinnego, szkolnego lub zawodowego. Przydatny również dla specjalistów zawodowo zajmujących się poradnictwem, doradztwem lub terapią. Książka wyjaśnia podstawy teoretyczne i najważniejsze pojęcia z zakresu poradnictwa i poradoznawstwa. Przedstawia główne kierunki badań nad poradnictwem w ujęciu humanistycznym i społeczno-ekonomicznym, omawia metody i formy pomocy doradczej. Autorka zaprezentowała scenariusze działań współczesnych doradców, praktyczne przykłady rozwiązywania sytuacji problemowych oraz pokazała złożoność praktyki poradniczej i jej wieloaspektowość.

Doradztwo edukacyjno zawodowe. Przykładowe rozwiązania, Warsza-

wa: Krajowy Ośrodek Wspierania Edu-

kacji Zawodowej i Ustawicznej, 2014. Książka wpisuje się znacząco w nurt dyskusji nad teoretycznymi, empirycznymi i praktycznymi problemami rozwoju zawodowego dzieci i młodzieży. Jej celem jest przybliżenie szko-

łom i placówkom systemu oświaty oraz ich organom prowadzącym przykładowo realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego. Pierwsza część publikacji ma charakter ogólny. Omówiono w niej m.in. akty prawne regulujące organizację doradztwa zawodowego w systemie oświaty. W drugiej części zgromadzono przykłady dobrych praktyk w zakresie realizacji doradztwa zawodowego na poziomie gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych. Oprócz rzetelnego warsztatu i realistycznego podejścia, widać w niej wyraźnie piętno osobistych przemyśleń autorów oraz poszukiwań nowego spojrzenia na pozornie dość dobrze znane kwestie. Dzięki temu publikacja przedstawia oryginalne ujęcie poruszanych tematów, a jednocześnie pokazuje w przystępny sposób zagadnienia, które w większości są intuicyjnie znane, wyczuwane lub bliskie. Na polskim rynku wydawniczym oraz wśród polskich opracowań naukowych jest stosunkowo mało prac, które w tak szerokim zakresie obejmowałyby psychologiczne problemy wspomagania rozwoju zawodowego dzieci i młodzieży. Autorzy książki są pracownikami Zakładu Psychologii Pracy i Organizacji w Instytucie Psychologii UAM w Poznaniu. W centrum ich naukowych zainteresowań znajduje się funkcjonowanie człowieka w pracy i zagadnienia dotyczące doradztwa karier.

Lis-Kujawski A., **Moje „ja” i szkoła integracyjna: zjawiska ukrytego programu w nauczaniu uczniów niepełnosprawnych,** Kraków: Wydaw. Impuls, 2010.

Książka przedstawia problematykę ukrytego programu szkoły integracyjnej z perspektywy interakcyjnej. W kontekście rozwoju i coraz większego znaczenia szkolnictwa integracyjnego w Polsce opracowanie naświetla ten słabo zbadany do tej pory aspekt jego funkcjonowania. Publikacja konsekwentnie stara się powiązać problematykę ukrytego programu szkoły z zagadnieniami psychologicznego wpływu, jaki wywiera on na uczniów z niepełnosprawnościami oraz na ich myślenie o sobie oraz własnej niepełnosprawności. Wnioski i diagnoza sytuacji opierają się na bezpośrednich relacjach osób zaangażowanych w realizację edukacji integracyjnej – nauczycieli szkoły integracyjnej oraz uczących się w niej niepełnosprawnych uczniów (czyli odbiorców ukrytego programu) oraz badaniach dotyczących ich percepcji zjawisk oraz reakcji psychologicznych.

Wybrała: Grażyna Wieczorek

konsultant ds. informacji pedagogicznej
i wydawnictw w ODN w Słupsku

Przedia³ I itera(t)ki

Podróż muzycznych i literackich wzruszeń

„Mamo, przyjdź posłuchać, jak śpiewamy” – dostałam pewnej soboty październikowej takie zaproszenie od córki. Widząc jej radość zaproszenia, nie mogłam odmówić, choć łatwo znalazłabym inne sposoby na spędzenie jesiennego, sobotniego popołudnia. Coś czułam jednak, że nie byłyby to lepsze sposoby. Do zaproszenia córka dodała: „to rocznica mojego chóru, pani Jola Otwinowska zaprasza”.

Już w drodze, pomyślałam... a może to będzie wielka uroczystość, a ja bez sukni wieczorowej na sobie? Tak, to była uroczystość, były nawet suknie wieczorowe, ale nie one były najważniejsze. Najważniejsze były „dzieciaki”, głównie nasto-, ale też trzydziesto- i czterdziestoletnie!

I wspaniała pani dyrygent, Jolanta Otwinowska. Bynajmniej nie tylko wspaniała dlatego, że chór Kantele zdobył pod jej kierownictwem mnóstwo nagród (co najmniej 10 złotych medali! A nie pamiętam, ile srebrnych, ile wyróżnień, ile nominacji i w jak wielu różnorodnych konkursach!). Wspaniała dlatego, że widziałam na scenie i na widowni dziesiątki przejętych, zaangażowanych, wzruszonych dzieciaków, starszych i młodszych. Tych, którzy uczęszczają i tych, którzy dawno ukończyli ogólniak „Jedynkę” na „Szarych” w Słupsku.

To, co się działo tego dnia na scenie, a więc także to, co się działo na próbach przed tym i każdym innym występem chóru, świadczyło o tym, jak prawdziwie żyli chóralnym życiem Kanteli, jak bardzo śpiewanie w tym chórze było lub/i jest częścią ich życia, nie tylko szkolnego. To nie żadne kółko zainteresowań, miejsce rozwijania pasji... Owszem, to też, ale to przede wszystkim znacząca bardzo wiele część ich całego młodego życia. Najlepsza szkoła pracy nad sobą i współpracy między sobą. Prawdziwa radość z miłości do muzyki i wspólnego jej tworzenia i przeżywania.

Obok mnie, na widowni, siedziała była chórzystka, uśmiechnięta i wyraźnie wzruszona, jeszcze dalej kilka innych wzruszonych chórzystek, wpatrzonych w scenę, na której stał, dłuuuuż bardzo chwilę, kilkudziesięciosobowy obecny młody skład Kanteli. Przede mną siedziało kilku przystojnych basów lub/i barytonów, pod którymi drżała podłoga, gdy śpiewali czy mruczelili razem z chórem śpiewającym na scenie. Wszyscy oni śpiewali, gdy tylko znali słowa, nucili i mruczelili, gdy nie mogli się powstrzymać od śpiewania, kołysali się, uśmiechali, niemal wycierali łzy wzruszenia przy dźwiękach utworów, które z niegdysiejszym składem, którego byli

częścią, odśpiewywali pod okiem dyrygentów Kanteli na różnych scenach.

Po wspólnym odśpiewaniu jednej z piosenek Jola Otwinowska powiedziała: „jak dobrze wbiłam wam do głowy wszystko, bo prawie bez próby, wszyscy razem pięknie zaśpiewaliście”. Ach, jaki to był dla wszystkich komplement, choć w zasadzie największym komplementem był on dla niej samej.

A ja, z tej cichej części widowni, okrutnie żałowałam, że skończyłam ogólniak rok przed powstaniem chóru Kantele. Że ominęło mnie wspólne śpiewanie, rozwijanie tej pasji, jakaś istotna część życia obokszkolnego, która tak wciąga do dzisiaj „jedynkowych” chórzystów. Z niewiele mniejszym jednak wzruszeniem oglądałam i słuchałam słów, wśród których przewijały się dobrze znane mi nazwiska, a z nimi twarze nauczycieli, którzy także mnie lub moje koleżanki i kolegów w równoległych klasach uczyli i towarzyszyli nam w życiu szkolnym „Jedynki”.

Jeśli ktoś z Państwa nie ma dość relacji w z muzycznych wzruszeń i chciałby dowiedzieć się czegoś więcej na temat fenomenu emocji i wzruszeń inspirowanych muzyką, zapraszam do lektury. Lektury, która pokazuje, dlaczego odczuwamy więź emocjonalną z muzyką, której słuchaliśmy, będąc nastolatkami, analizuje związki między „muzyką – jej wykonaniami, kompozycją, sposobami słuchania i tym, co sprawia, że się nam podoba – a mózgiem człowieka”. Fascynująca, także według Stinga – niewątpliwego autorytetu muzycznego, podróż w wyjaśnienia muzycznych wzruszeń to książka Daniela J. Levitina „Zasłuchany mózg. Co dzieje się w głowie, gdy słuchasz muzyki”. Zapraszam do „Pedagogicznej na Jaracza” po lekturę.

Zapraszam także po kolejne wzruszenia, jakie przynosi nie tylko jubileusz, ale też finał każdego konkursu. Tygodnie, w tym wypadku nawet miesiące oczekiwania na prace i werdykt jury. Tym razem rozsypały się nie dźwięki, a słowa. Dobięł finału V Pomorski Konkurs Literacki dla Nauczycieli.

„Zakręcę słoik z wierszami” – pisze autorka wyróżnionego w Konkursie wiersza. „Może przetrzyma do lata” – zadaje retoryczne pytanie. Jak dobrze, że Konkurs uchwycił ten słoik i wypuścił wiersz. Przetrwa znacznie dłużej! Tak, wiem, w tym wierszu chodzi o coś innego, śmiem domyślać się fragmentu intencji, choć mogę się też mylić. Nie znam się na poezji, czasem ją tylko czuję. Tak, jak nie znam się na muzyce, czasem ją tylko czuję i lubię pod wieloma postaciami.

W V Pomorskim Konkursie Literackim dla Nauczycieli wyróżnionych zostało przez Jurorów czworo autorów tekstów poetyckich i prozatorskich: za wiersz „Słoik z poezją” – Magdalena Kubiak z Wicka oraz prozę: „Zasady zdrowego żywienia” – Konrad Karpowicz ze Słupska, „Cienie” – Barbara Pieślak z Jezierzyc i „5.50” – Krzysztof Surowiec ze Słupska.

Sprowokowaliśmy odkręcenie słoików słów, odeknięcie szuflad z tekstami. Konkurs, organizowany po raz kolejny przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Słupsku oraz Stowarzyszenie Edukacyjne Volumin, to już ósmy rok inspirowania nauczycieli do twórczości literackiej. Prace konkursowe spłynęły z różnych zakątków województwa pomorskiego, tj. z: Prabut, Debrzna, Kościerzyny, Malborka, Gdyni, Ustki, Wicka, Jezierzyc, Gościcina i innych miejscowości. Wszędzie są nauczyciele, którzy tworzą i jesteśmy im wdzięczni, że zechcieli się z nami i z Wami tą twórczością podzielić.

Laureatami poprzednich edycji konkursu byli uznani już twórcy, jak Jerzy Fryckowski, a także ci, którzy, jak mówi Agata Marzec, zachęteni wyróżnieniem naszego konkursowego jury, rozwinęli skrzydła, startują i zdobywają laury w kolejnych konkursach, wydają kolejne swoje utwory w kolejnych publikacjach.

V Pomorski Konkurs Literacki dla Nauczycieli odbywa się pod honorowym patronatem Pomorskiego Kuratora Oświaty, Marszałka Województwa Pomorskiego, Starosty Powiatu Słupskiego oraz pod medialnym patronatem Radia Gdańsk. Wyróżnione prace wybrało znakomite jury konkursu: red. Jolanta Nitkowska-Węglarz, red. Zbigniew Babiarz-Zych, prof. Sławomir Rzepczyński i Jolanta Betkowska – przedstawiciel organizatora.

Serdecznie zapraszam także do tej lektury. Publikacja wyróżnionych tekstów „w drodze”.

Agata Szklarkowska

dyrektor PBW w Słupsku

Magdalena Kubiak – Wyróżnienie

„Słoik z poezją”

wycisnę karmazyn soku
z żalu za tobą
dodam nieco uśmiechu
skrzywdzonego tęsknotą
podeprę go żerdzią pamięci
tego na zawsze co było
zakręcę słoik z wierszami
może przetrzyma do lata

Konrad Karpowicz – Wyróżnienie

„Zasady zdrowego żywienia” [fragment]

Obudzić się w takim właśnie miejscu, pozwalając oczom, aby pohasały sobie po lekko zachmurzonym niebie, zaczęły się swobodnie o gładkie grzbiety ptaków i pozwoliły się przez nie wynieść wysoko w chmury, gdzie niewidoczne dla mnie, a oczywiście dla nich silne prądy powietrza tyranizują przestrzeń, dając nam – istotom naziemnym – złudne uczucie spokoju zamkniętego w tym pozornym bezruchu. Obudzić się na tej smolisto-czarnej, tłustej glebie, w każdym centymetrze obficie wypełnionej najróżniejszymi formami dopiero co powstającego oraz przekwitającego już życia, którego głównym i chyba jedynym celem jest możliwie jak najdłuższe przetrwanie w symbiozie z otaczającym je światem lub też bez owej fenomenalnej zależności... nieważne, byle tylko do przodu. Przypominało mi to budzące się właśnie ze snu delikatnie kreślące w nasiąkniętym mżawką powietrzu kontury pobliskiego miasta, które zapewne, gdyby oglądać je z grzbietu jednego z krążących nade mną ptaków, okazałyby się osadzone pośrodku owej smakowitej gleby jak tandetny jarmarczny obraz w fikuśnej barokowej ramie.

Na liściach niewielkiego drzewa, pod którym zasnąłem i którego korzeni użyłem jako nadzwyczaj niewygodnej poduszki, mżawka zaczęła łączyć się w krople, a krople w strumyczki spływające środkową krawędzią liścia wprost na mnie. Było ciepło. Usadawiłem się wygodnie pod drzewem, nie przejmując się prze-moczonymi ciuchami. Coś uwierało mnie w przedniej kieszeni dzinsów. Powoli wsunąłem do niej rękę i wyciągnąłem niedbale włożony portfel. O cholera, wygląda na to, że wydałem wczoraj sporo kasy, poza tym dokumenty były w porządku i do tego jakimś cudem były suche. Posiedzę jeszcze trochę i popatrzę na deszcz. Piękno owej chwili pozwoliło zapomnieć czającą się gdzieś w zanadrzu obolałej czaszki myśl o nieuniknionej wizycie w banku. Chodziłem tam jeszcze nie tak dawno temu z rodzicami.

Bez troski, radosny stan umysłu zamienił się nagle w smutek, straszliwe szarpanie w sercu. Deszcz, z miękiego przyjaznego prysznica, przeistoczył się w płacz, w żalobną pieśń o dwóch istotach kiedyś tam na niedługą chwilę odwiedzających tą dziwną planetę, pieśń o tym, jak się odnalazły, zauroczyły, zakochały, jak dały początek nowemu życiu, o które przepięknie dbały i chroniły od zła; jak czas niszczący kamienie i serca ludzkie nie odjął nawet najmniejszej znanej nam miary od ich miłości; pieśń o ich nagłym zejściu tego przekłętą dnia, kiedy to podczas podobnego jak dzisiaj poranka ciągle

się śmiali, pełni życia, a późnym popołudniem już ich nie było; o tym, jak przyniesiono chłopcu wiadomość, że to, co było, już nie powróci i że on, ten młody chłopiec nie zgodził się, aby zapomnieć; pieśń o tym, jak chłopiec podrósł i zagubił się na tej drodze, o tym, jak siedzi teraz pod drzewem i nie wie, czy to deszcz, czy łzy spływają mu po lekko napuchniętej twarzy. Trzeba się wziąć do kupy, nie pozwolić na ten spacer na krawędzi czarnej dziury, bo gdy już wchłonie człowieka, nie można się z niej dniami wygramolić.

Bolesny żal, czyli szarpanie w sercu można czasami przezwyciężyć, można oszukać siebie samego mózgiem-pasożytem. On wyciąga z mojego organizmu najlepsze soki, żyje sobie jak pączek w maśle, ja natomiast zbieram pozostałe resztki oraz cały ból, gdyż mózg nie posiada własnych nerwów, on jedynie zarządza moimi, co daje mu nade mną olbrzymią przewagę; jestem po prostu najzwyklejszą marionetką, której setki cienkich, prawie niewidocznych sznureczków pociągają hormony, enzymy, witaminy, minerały, tłuszcze, węglowodany, proteiny oraz kilka innych substancji, którymi zarządza właśnie on. Wybaczam mu więc to, że okrada mnie z najlepszych substancji, on z wdzięczności lub też z najnormalniejszego pospolitego strachu wybawia mnie logiczną analizą sytuacji z wszelkiego rodzaju bólów egzystencjonalnych, jak i czarnych dziur.

Wstałem, otrzępiałem ubranie z przyklepionej do niego trawy, i ruszyłem w stronę miasta. Rozkopany, popękany chodnik ciągnął się wzdłuż najruchliwszej, a przez to najbardziej hałaśliwej ulicy, która niejednego delikwenta z rozstrojeniem nerwowym, niedoborem magnezu lub też po prostu czułym słuchem, doprowadzała do wrzenia. Zabawny jest fakt (równie dobrze można powiedzieć: okrutny jest fakt), że obok najgłośniejszej ulicy, gdzie dwie dodatkowe jezdnie łączyły się w skrzyżowanie, usytuowana została szkoła muzyczna z wybudowanym obok parkiem w stylu orientalnym. Ogród wybudowano w szesnaście dni. Zakończono go postawieniem przysłowiowej kropki nad i, czyli wybudowaniem małej stylowej muszli koncertowej z uprzednio przygotowanych elementów w celu szybkiego montażu. W sobotę zadowolony z siebie projektant uściskał rękę dyrektora szkoły, zainkasował kopertę z zawartą w niej sporą gotówką niewiadomego pochodzenia, jak głosi plotka, była to pomoc od zamożnych rodziców mało utalentowanych uczniów, i odjechał, pozostawiając po sobie jedynie butelki po wykwinnych likierach.

W poniedziałek odbyło się oficjalne otwarcie nowego przybytku. Przypadek lub też celowe destrukcyjne działanie sił ciemności unoszących się od wieków nad miastem sprawiło, że w tym samym czasie otwarto pobliskie, świeżo wyremontowane skrzyżowanie. Samochody zdawały się być niezmiernie szczęśliwe z powodu odzyskania ulubionego kawałka asfaltu. Rozdrażnione długim uwięzieniem decybele w końcu mogły od nowa poszu-

mieć. Łatwo sobie wyobrazić takie otwarcie, gdzie muszla koncertowa, zamiast nagłaśniać instrumenty, idealnie nagłaśnia hałas z naprzeciwnika.

W tym momencie przypomina mi się historia Jasia, absolwenta szkoły muzycznej. Otóż młody Jasio był jednym z wielu wybitnie nieutalentowanych uczniów. Nie był obdarzony ani wiedzą, ani mądrością, ani też specjalnie wyróżniającą się inteligencją. Nie mówię, że był głupi, stwierdzam jedynie, że zdecydowanie nie był błyskotliwym przedstawicielem swojej płci. Natura jednak, aby wyrównać nieprawidłowy balans, obdarzyła go niesamowitym uporem. Każdego wieczoru oddawał się bezmyślnym wędrówkom pilotem po kilkuset kanałach, będącym jego jedyną pasją. Przeciętą fascynacją programem trwała około 20 sekund, co po przebiegnięciu wszystkich, dawało ponad godzinę rozrywki tak intensywnie przeładowanej danymi, że biedaczek zasypiał z przemęczenia. Pewnej pamiętnej nocy zmęczone od ciągłego przełączania programów palce odmówiły posłuszeństwa. Na ekranie pojawił się napis „Clint Eastwood”, co przyciągnęło uwagę Jasia i zachęciło do dalszego oglądania filmu pod tytułem „Bird” – westernu, jak się spodziewał. Po godzinie oglądania, co zresztą było absolutnym rekordem, zorientował się, że skoro do tej pory nie ma strzelania, to chyba już nie będzie. Nieważne, w końcu zrozumiał lub też zostało mu objawione, nie o to chodziło. Muzyka: tak, to było to. Chociaż od początku spragnionym wzrokiem wyszukiwał nieobecnej według niego akcji, coś go intrygowało, coś nie pozwalało przełączyć pomimo dawno wypoczętych palców. Muzyka: tak, to było to, czego poszukiwał. Przedtem, to znaczy godzinę temu, nawet nie wiedział, że czegokolwiek poszukiwał. Teraz już wiedział, był pewien swego powołania, przepadł dla jazzu. Postanowił, jak Charlie Parker, zostać wielkim pianistą, gdyż tak właśnie wywnioskował z filmu. Od owego pamiętnego momentu Jasio zmienił się nie do poznania. Zaczął słuchać jazzu, zmienił styl rozmowy, co zaowocowało niewielkim, aczkolwiek widocznym, wzrostem inteligencji; po kryjomu szeptał coś do siebie, chodził wolniej i dostojniej, trzymając za sobą dłonie złączone w tajemniczym splocie.

Rodzice Jasia byli na owe miasto przyzwoitym, średnio zamożnym małżeństwem. Dorobili się minifortuny, składając z części sprowadzonych nie wiadomo skąd niskiej jakości kasety magnetofonowe o równie niskiej cenie, co było ich największym atrybutem. Zbigniew i Zofia Zupa, gdyż tak się nazywali, jak większość ssa-ków nienagannie dbali o swoje potomstwo: myli, karmili, w ciężkich chwilach dodawali otuchy, a nawet śpiewali do snu przekazywane z pokolenia na pokolenie lub zasłyszane w radiu piosenki. (...)

Literacki Słupsk

Czołowi przedstawiciele życia literackiego w Słupsku w latach 2000-2015

Współczesnym pisarzem, który urodził się w Słupsku w roku 1974 jest **Daniel Odija**. Studia polonistyczne ukończył na Uniwersytecie Gdańskim, a następnie rozpoczął pracę w słupskim oddziale Telewizji Polskiej. Odija jest autorem wielu utworów literackich. W roku 2000 ukazał się, nakładem słupskiego oddziału Związku Literatów Polskich, zbiór jego opowiadań pt. *Podróże w miejscu*¹. W swoich utworach Odija maluje realistyczny obraz „Polski B”, a akcja jego opowiadań i powieści rozgrywa się w podupadających miasteczkach oraz na popegeerowskiej wsi (*Ulica, Tartak*).

Bohaterami tych utworów są osoby bezrobotne, bezdomne, robotnicy, a także drobni rzeźmieszkowie (złodzieje i oszuści) oraz młodzi ludzie wkraczający w dorosłość. To, co charakteryzuje te postacie to utrzymywanie się na tzw. „powierzchni”, żyją z dnia na dzień, bez nadziei na lepszy los. Odija w swoich dziełach nie szczędzi czytelnikom naturalistycznych obrazów, które przedstawiają degradację moralną bohaterów, ukazują upadek moralny i egzystencjalny zamkniętej społeczności.

Powieść *Tartak*² w roku 2004 znalazła się wśród finalistów Nagrody Literackiej Nike, a *Kronika umarłych*³ została nominowana do tej nagrody w roku 2011. Od 2012 roku Odija publikuje swoje felietony w magazynie *Pragnienie Piękna*.

Jolanta Nitkowska-Weglarz urodziła się 8 maja 1952 roku w Słupsku. Jest absolwentką polonistyki Uniwersytetu Gdańskiego i dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Dziennikarką, pisarką, pasjonatką tajemnic naszego regionu, autorką baśni dla dzieci, na podstawie których przygotowywane są przedstawienia teatralne z udziałem najmłodszych. Pełniła funkcję rzeczniczki Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku. Przez wiele lat współpracowała z tygodnikiem regionalnym *Zbliżenia*, drukowała również w *Polityce*, *Przeglądzie Tygodniowym*, *Prawie i Życiu*, *Głosie Słupskim*. Specjalizuje się w historii Pomorza oraz problematyce stosunków polsko-niemieckich. Z pasją ukazuje nieznaną fakty i tajemnice związane z Pomorzem. Przedstawia losy ludzi, którzy zapisali się w historii naszego regionu. Napisała m.in.: *Baśnie regionu słupskiego*⁴, *Tajemnicze Pomorze*⁵, *Szukajcie pomorskich skarbów*⁶, *Słupsk – miasto niezwykle*⁷.

Teksty Nitkowskiej określane jako reportaże historyczne, obejmują historię ziemi słupskiej oraz biografie ludzi ważnych dla regionu, dziedzictwa kulturowego i walorów turystycznych. To dzięki Nitkowskiej odbiorcy jej prozy poznają sylwetkę słynnego słupszczyzanina Heinricha von Stephana – twórcy kartki pocztowej. W „historii prawdziwej o latających cygarach” opisuje ona olbrzymi sterowiec, stacjonujący na początku XX w. w podślupskich Jezierzycach. Opisuje również elektrownie wodną usytuowaną nad Słupią. W tekście *Ratowanie zaginionego świata* zamieszczono bardzo ciekawą historię tworzenia skansenu w Klukach, dokąd w majówce pielgrzymują tłumy na *Czarne wesele*. Autorka snuje opowieści o ziemi słupskiej, ukazując czytelnikom „świat pełen tajemnic, zagadek, skomplikowanej przeszłości i utajonego piękna”, prezentując obraz ziemi, gdzie „malownicze lasy sąsiadują z pagórkami, dolinami, krainami pełnymi jezior o kryształowej toni, wiekowymi torfowiskami i bagnami, gdzie nieskażona ręką człowieka przyroda nadal rządzi się własnymi prawami”⁸.

Jolanta Nitkowska sama siebie określa jako „Pomorzanę z krwi i kości”, która ożywia w swoich książkach ziemię słupską. Tę niezwykłość regionu Nitkowska ujmuje nie tylko w formie „reportaży historycznych”, ale i w baśni. To ubieranie Słupsk w strój baśniowy rozpoczęła Jolanta Nitkowska w roku 2000, kiedy zaczęła zapoznawać się z baśniami z terenu Pomorza Środkowego. Autorka wybrała z tej „bajkowej skarbnicy pomorskiej” najbardziej popularne baśnie, takie jak opowieść o oszukanych diablach i płonących skarbach oraz te, które pojawiały się pojedynczo, np. baśń o smoku z nadlebskich bagien. Nitkowska postrzega baśnie pomorskie jako ważny element kultury Kaszubskiej i jej dziedzictwa. To te magiczne opowieści przyniosły pisarce sławę wśród mieszkańców regionu słupskiego.

Tak powstały *Baśnie regionu słupskiego* (2002), w których prezentowany świat jest bardzo bliski mieszkańcom regionu. Dzięki *Czerwonym trzewikom zakłętej kasztelanki* czytelnicy poznają młodego żołnierza, wędrującego nad Słupią, przechodzącym obok kościoła Mariackiego, zagląającym na targ. Natomiast „Kamien na wyspa” to opowieść na temat jeziora Gardno. W *Przeklętym zamku* czytelnik poznaje magiczną hi-

storię o wzgórzu rozciągającym się pomiędzy Słupskiem a Łosinem. *Umowa z leniwym diabłem* została zawarta przez sprytnego chłopca w Krepie Słupskiej. W ten sposób pisarka ożywiła ziemię słupską, nadała jej przy tym baśniowy wymiar. W efekcie *Baśnie regionu słupskiego* stały się bardzo popularne, a dzieci w słupskich szkołach czytały je na lekcjach.

Również w 2002 roku Nitkowska opublikowała kolejne baśnie osławiające znane miejsca, tj. *O słupskich wiedźmach i dzielnym szewczyku* oraz *O pięknej korsarce i skarbach Rowokołu: legenda pomorska*. Natomiast w roku 2003 wydała baśń *Niedźwiadek szczęścia: legenda słupska*. Następnie ukazała się *Bursztynowa wróżka. Moje ulubione baśnie morskie i pomorskie dla dzieci i dla dorosłych* i *Niezwykła historia kwiatowego kalendarza* oraz w roku 2010 *Nowa legenda słupska* i w roku 2012 *Dwanaście tańczących księżniczek. Słupskie bajki, baśnie i legendy*.

Baśń *Dwanaście tańczących księżniczek* to niezwykła książka, z kart której wylaniają się opowieści na temat zmieniającej się ziemi słupskiej. Książkę otwiera cykl *O czym niegdyś opowiadali słupszczanie?* bazująca na pracach Otto Knopa, Wilhelma Eisermanna oraz kronikarzy i badaczy ziemi słupskiej. Zamieszczono tam legendę o wykupieniu Słupska od Krzyżaków. W drugim w książce *Bajki i bajeczki* Nitkowska oprowadza czytelników po słupskich ulicach. Cykl trzeci stanowią *Baśnie*, gdzie autorka zamieściła *Czerwone trzewiki zakłętej kasztelanki*, *Miejsce szczęśliwego*, *Dwanaście tańczących księżniczek*.

Zofia M. Smalewska, to kolejna słupska pisarka, która od 2011 roku publikuje swoje wiersze na łamach *Wsi Tworzącej*. Jej wiersze prezentowane były w antologiach poezji z roku 2011 i 2012 wydanych przez Starostwo Powiatowe w Słupsku. Smalewska publikowała również w *Szpecie Postomina* i *Obserwatorze Lokalnym*. Po wyróżnieniu w 2012 roku w ogólnopolskim konkursie organizowanym przez krakowskie Centrum Doradztwa Rolniczego na pamiętniki agroturystyki, Smalewska zajmuje się agroturystyką w Naćmierzu, przyszedł czas na wydanie samodzielnej książki. W swoim tomiku opublikowała także wiersz o matce, który w maju 2013 zaprezentował portal *www.pisarze.pl*. W większości jednak jej wiersze są poświęcone wsi. W tomiku *Ja kobieta* wydanym w dobry sposób w twardej, kolorowej okładce, który liczył 80 stron nie zabrakło miejsca na podziękowanie dla małżonka Jana Stanisława, który jest literatem i poetą.

O swojej motywacji do pisania autorka pisze w ten sposób: „pisanie dla mnie jest łatwiejsze niż niepisanie, pokonuje nieśmiałość. Czuję, pisząc, jak coś ze mnie przeciska się przez martwą skorupę, dając z siebie coś

dla innych. Piszę wiersze i opowiadania, bo nie mogę być filozofem. Zwykła zazdrość płacze moje myśli. Bez znajomości greki nie mogę przekazać sedna filozoficznych rozważań, a piszę o tym co mi bliskie i co kocham. Piszę o wsi, przyrodzie, o życiu. Piszę wiersze, aby nie kłamać. Nie nadaję się, by rozprawiać o polityce, ale proszę o deszcz, o słońce i o miłość”⁹. Nieprzypadkowa jest przy tym nazwa *Ja Kobieta*, gdyż zawarta tam poezja dotyka nie tylko okolic Słupska, w których żyje ale również jej kobiecości.

Barbara Kosmowska urodziła się w 1958 roku w Bytowie. Debiutowała już w liceum, publikując wiersze w czasopiśmie *Na przelaj*. Ukończyła filologię polską na Uniwersytecie Gdańskim. Po studiach powróciła do Bytowa, gdzie pracowała w Zespole Szkół Ogólnokształcących. W 1996 roku podjęła studia doktoranckie na Uniwersytecie Gdańskim pod kierunkiem prof. Jana Daty. Dysertację zatytułowaną *Pomiędzy dzieciństwem a dorosłością: o pisarstwie Zofii Urbanowskiej* ukończyła w roku 2000 i otrzymała za nią wyróżnienie. Następnie rozpoczęła pracę w Akademii Pomorskiej w Słupsku, na wydziale filologiczno-historycznym.

Nakładem wydawnictwa *Twój Styl* w roku 2000 ukazała się jej pierwsza powieść *Głodna kotka*, która jednak nie została dystrybuowana w księgarniach. W 2001 roku zdobyła pierwszą nagrodę w ogólnopolskim konkursie literackim Wydawnictwa Zysk i S-ka pt. *Dziennik polskiej Bridget Jones* za powieść *Teren prywatny*¹⁰, o której autorka mówi, że „wyrosła z ironicznej opozycji do angielskiego pierwowzoru”¹¹. W 2002 roku za powieść *Buba*¹² zdobyła I nagrodę w ogólnopolskim konkursie na powieść dla dzieci i młodzieży pt. *Uwierz w siłę wyobraźni* ogłoszonym przez Wydawnictwa Muza i Media Rodzina. Książka została nominowana do konkursu *O pióro Fredry* na najlepszą książkę 2002 roku za pomysł na współczesną książkę dla młodzieży. Ponadto wydała m.in. głośne powieści *Gobelin*¹³ (2002), *Prowincja*¹⁴ (2002), *W górę rzeki*¹⁵ (2003), *Niebieski autobus*¹⁶ (2004). *Myślinki*¹⁷ (2005).

Wkraczając w świat jej ostatniej powieści *Myślinki*, który znajduje się w sąsiedztwie naszego, ludzkiego świata, czytelnicy wkraczają w niezwykle piękną krajinę. Jej piękność nie jest pięknnością w dosłownym tego słowa znaczeniu, bo świat to taki sam jak nasz. To piękno istnieje w sposobie życia małych bohaterów, w ich postrzeganiu swego istnienia i najbliższego otoczenia, w ich traktowaniu rodziny i przyjaciół. Myślinkowy świat, to świat taki, jakiego wielu z nas poszukuje w swoim najbliższym otoczeniu, to świat, jaki sami wielokrotnie próbowaliśmy stworzyć. *Myślinki* to przepiękna opowieść o życiu jednej Myślinkowej rodziny, jej najbliższych

sąsiadów i znajomych. Pozycja ta jest ponadto znakomitą powieścią do tego, by wytłumaczyć dziecku wiele bardzo ważnych rzeczy. Można bowiem dzięki niej dokładnie zobrazować na czym polega ważność uczuć.

Barbara Kosmowska weszła przebojem do popularnej literatury kobiecej, jako „polska Bridget Jones”. Jednak jej inne powieści, jak np. *W górę rzeki* już nie przystaje do książek wcześniejszych. Chociaż książka zawiera szereg stron pełnych dawnego humoru opisów różnych etapów życia, „stara”, oswojona, poddaje czytelniczki łagodnej psychoterapii. Jest to literatura przede wszystkim o kobietach, ale chyba nie tylko dla kobiet. A literatury „środka”, bo Kosmowska wcale nie chce dla odmiany zacząć tworzyć książek hermetycznych, zaszyfrowanych, których sens i przesłanie dostępne byłyby jedynie niewielu wtajemniczonym¹⁸.

Mariusz Domański

dyrektor

II Liceum Ogólnokształcącego
w Słupsku

PRZYPISY:

1. Słupsk, Agora, 2000
2. Wołowiec, Czarne, 2003
3. Warszawa, W.A.B., 2010
4. Słupsk, LenART, 2002
5. Słupsk, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Zarząd Okręgu, 1998
6. Słupsk, Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, 1998
7. Słupsk, Wydawnictwo Ośrodka Informacji Turystycznej i Promocji Miasta, 2001
8. J. Betkowska, Słupska baśniarka, *Wiś Tworząca* 2013, nr 6, Dodatek literacki do „Powiatu Słupskiego”, s. 1.
9. J. Wierzbowski, Ja kobieta, *Wiś Tworząca* 2013, nr 6, Dodatek literacki do „Powiatu Słupskiego”, s. 12.
10. Teren prywatny, Poznań 2001
11. A. Świetlicka, Barbara Kosmowska: bio-bibliografia, Słupsk 2005, s. 3.
12. Buba, Warszawa 2002 (wyd. 2 - 2003).
13. Gobelin. Warszawa 2002; Poznań 2005.
14. Prowincja. Poznań 2002.
15. W górę rzeki. Poznań 2003
16. Niebieski autobus. Poznań 2004
17. Myślinski. Poznań: 2005
18. L. Mergler, *Magazyn Literacki Książki* 2003, nr 7, s. 38.

PBW w Słupsku poleca WYBÓR NOWOŚCI KSIĄŻKOWYCH

Arnwine Bonnie *Rozpoczynanie terapii integracji sensorycznej*

Zaburzenia przetwarzania sensorycznego (sensory processing disorder – SPD) mają podłoże neurologiczne i powodują, że mózg źle odczytuje informacje dostarczane przez zmysły. W rezultacie osoby z tymi zaburzeniami niewłaściwie reagują na zwyczajne doświadczenia sensoryczne. Normalne doświadczenia zmysłowe mogą być dla nich bolesne lub przerażające. Osoby z SPD często mają trudności ze swoim ciałem, które odmawia im posłuszeństwa. Trudności sensoryczne często zakłócają życie codzienne i mogą sprawiać problemy dla całej rodziny. Książka ta zawiera wiele opisów wesołych i niedrogich zabaw sensorycznych, które można szybko przygotować i po których można szybko posprzątać w domu lub w ośrodku. W każdym rozdziale przedstawiono ćwiczenia oparte na danej potrzebie sensorycznej. Do przeprowadzenia wszystkich wystarczą zwykle domowe przedmioty. Załączone są także rozszerzenia, które mają na celu utrzymanie zainteresowania. Nie ma bowiem nic gorszego od przygotowania projektu, którym dziecko zainteresuje się na dwie lub trzy minuty!

Jówko Ewa *Kultura nauczycieli a kultura uczniów: implikacje wychowawcze*

Publikacja przedstawia nowe spojrzenie na kulturę szkoły poprzez kulturę człowieka (nauczyciela i ucznia), a nie tylko kulturę organizacji. W prezentowanej monografii ukazano, że aspekt dotyczący kultury uczniów i nauczycieli stanowi podwalinę dla kultury każdej szkoły. Autorka jest przekonana, że to właśnie ostatni z wymienionych czynników, głównie jednak kultura nauczycieli, ma decydujące znaczenie w kształtowaniu kultury pracy szkoły: klimatu społecznego, stylu kierowania, oraz stosunków interpersonalnych pomiędzy wszystkimi podmiotami edukacyjnymi. Weryfikacja wiedzy o kulturze szkoły (szczególnie kulturze osobistej i osobowej nauczycieli oraz uczniów) i jej bogacenie wydaje się konieczna.

Dorota Czapiewska

Wydział Informacyjno-Bibliograficzny
PBW w Słupsku

** TEMATYCZNE ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE **

na podstawie kartoteki zagadnieniowej PBW w Słupsku

POKONYWANIE BARIER EDUKACYJNYCH

Wydawnictwa zwarte

- Edukacja małego dziecka : praca zbiorowa. T. 10, Wychowanie i kształcenie - kierunki i perspektywy zmian / pod redakcją Ewy Ogrodzkiej-Mazur, Urszuli Szuścik, Beaty Oelszlaeger-Kosturek. - Cieszyn : Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego ; Kraków : „Impuls”, 2017. - 272 s.
- Mitchell David. Sprawdzone metody w edukacji specjalnej i włączającej : strategie nauczania poparte badaniami / przekł. Juliusz Okuniewski. - Gdańsk : Harmonia Universalis - Grupa Wydawnicza Harmonia, 2016. - 406 s.
- Naprawa Renata, Tanajewska Alicja, Mach Cecylia, Szczyńska Krystyna. Dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i możliwości psychofizycznych uczniów : realizowanych w ramach prowadzonych zajęć edukacyjnych z podziałem na poszczególne edukacje oraz na zajęciach specjalistycznych : II etap edukacyjny. - Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2017. - 104 s.
- Naprawa Renata, Tanajewska Alicja, Mach Cecylia, Szczyńska Krystyna. Dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i możliwości psychofizycznych uczniów : realizowanych w ramach prowadzonych zajęć edukacyjnych z podziałem na poszczególne edukacje oraz na zajęciach specjalistycznych : I etap edukacyjny. - Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2017. - 168 s.
- Plichta Piotr [i in.]. Specjalne potrzeby edukacyjne uczniów z niepełnosprawnościami : charakterystyka, specyfika edukacji i wsparcie. - Kraków : „Impuls”, 2017. - 194 s.
- Plichta Piotr [i in.]. Wspieranie i edukacja dziecka z chorobą przewlekłą. W: Specjalne potrzeby edukacyjne uczniów z niepełnosprawnościami : charakterystyka, specyfika edukacji i wsparcie. - Kraków : „Impuls”, 2017. - 157-174 s

Artykuły z czasopism

- Autorefleksje z pracy na stanowisku pomocy nauczyciela w klasie integracyjnej / Kozyra Agnieszka // Nauczanie Początkowe. Kształcenie zintegrowane. - 2016, nr 3, s.70-80
- Biblioterapia dziecka ze specjalnymi potrzebami / Kożuchowska Maria // Remedium. - 2017, nr 1, s.10
- Bycie razem mimo różnic. Rozmowa z doktorem Radosławem Piotrowiczem o pracy z dzieckiem niepełnosprawnym w przedszkolu masowym i o sposobach włączenia dzieci w środowisko przedszkolne // Wychowanie w Przedszkolu. - 2016, nr 1, s.14-18
- Co się zmieni, a co nie? Uczniowie z niepełnosprawnościami / Skura Piotr // Głos Nauczycielski. - 2017, nr 9, s.11
- Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb dzieci z autyzmem // Głos Pedagogiczny. - 2017, nr 89, s.41-42
- Dziecko autystyczne w szkole a praca asystenta osoby niepełnosprawnej - studium przypadku / Gagolewska Magdalena, Lejzerowicz Magda // Wychowanie na co dzień. - 2016, nr 1, s.22-29
- Edukacja włączająca uczniów z dysfunkcją wzroku w Polsce - wdrażanie zobowiązań i analiza wątków zaniedbanych / Dycht Marzena // Niepełnosprawność i Rehabilitacja. - 2015, nr 2, s.34-49
- Edukacja włączająca, czyli inkluzja w edukacji / Łoskot Małgorzata // Głos Pedagogiczny. - 2015, nr 72, s.4-7
- Gry i zabawy teambuildingowe w świetlicy / Kulka Monika // Świetlica w Szkole. - 2017, nr 5, s.16-18
- Inny nie znaczy gorszy - zabawy uczące tolerancji i integrujące dzieci z różnych krajów / Jankowska Anna // Bliżej Przedszkola. - 2017, nr 4, s.22-25
- uczniach z SPE i szkole. Osoby z niepełnosprawnością - droga do samodzielności / Trzciniński Krzysztof // Głos Nauczycielski. - 2016, nr 10, s.18
- Pedagog wspomagający w edukacji włączającej / Mróz Małgorzata // Wychowawca. - 2015, nr 3, s.12
- Po pierwsze, nie izolować. Edukacja włączająca i nauczanie indywidualne - zmiany, byle nie na gorsze / Drachal Halina // Głos Nauczycielski. - 2017, nr 21, s.8
- Pokonać bariery. Niepełnosprawność utrudnia wielu osobom dostęp do edukacji / Dobrowolska Monika // Głos Nauczycielski. - 2015, nr 23, s.15
- Propozycje zabaw integrujących zróżnicowaną grupę dzieci / Piwowarczyk Julia // Nauczanie Początkowe. Kształcenie zintegrowane. - 2016, nr 3, s.81-92
- Przykładowy dokument dostosowania wymagań edukacyjnych // Głos Pedagogiczny. - 2017, nr 89, s.43
- Syrenie siostry. Bajka o tolerancji / Gawlik Karolina // Bliżej Przedszkola. - 2017, nr 2, s.20-21
- Trudny wybór rodzica. Czy edukacja włączająca to zawsze dobry pomysł? / Pouch Monika // Głos Pedagogiczny. - 2016, nr 81, s.54-55
- Uczeń z niepełnosprawnością w systemie oświaty / Krzymowska Ewelina // Wychowawca. - 2015, nr 3.
- Uczeń z uszkodzonym wzrokiem w szkole ogólnodostępnej / Łoskot Małgorzata // Głos Pedagogiczny. - 2017, nr 88, s.45-48
- Uczeń z zespołem Aspergera w klasie / Łucjanek Agnieszka // Dyrektor Szkoły. - 2015, nr 7, s.50-53
- Wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych/Appelt Karolina // Remedium. - 2017, nr 1.
- Wspomaganie komunikacji językowej i interakcji społecznych ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego / Pardej Katarzyna // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2017, nr 4, s.8-15
- Wybrane instytucjonalne oraz prawno-administracyjne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych intelektualnie w Polsce / Niedbalski Jakub // Praca Socjalna. - 2017, nr 1, s.95-112

*Wybór i opracowanie: Jolanta Janonis
Wydział Informacyjno-Bibliograficzny
PBW w Słupsku*

DORADZTWO ZAWODOWE, PREORIENTACJA ZAWODOWA

Wydawnictwa zwarte

- Górka Barbara. Poradnictwo edukacyjno-zawodowe dla dzieci i młodzieży w szkołach i ośrodkach specjalnych / Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej. - Warszawa : Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, 2015. - 128 s.
- Jaskulska Anna. Pomaganie z pasją : poradnictwo edukacyjno-zawodowe w poradni psychologiczno-pedagogicznej / Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej. - Warszawa : Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej, 2015.
- Poradnictwo zawodowe : rozwój zawodowy w ujęciu przekrojowym / (red.) Daniel Kukła, Wioleta Duda. - Warszawa : Difin, 2016, 2016. - 492 s.
- Struck-Peregończyk Monika. Młode osoby niepełnosprawne na rynku pracy; Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie. - Warszawa ; Rzeszów : Oficyna Wydawnicza ASPRA : Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, 2015. - 332 s.

Artykuły z czasopism

- Aspiracje edukacyjne i zawodowe podopiecznych różnych form opieki / Ruskowska Marzena // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2016, nr 5, s.51-56
- Aspiracje zawodowe rodziców wobec synów i córek / Koźłowski Waldemar, Matczak Ewa // Edukacja. - 2016, nr 3, s.98-108
- Cykl spotkań z młodzieżą. Wybieraj mądrze - podsumowanie / Kuklińska-Nowak Barbara // Pomorskie. - 2017, nr 3, s.7
- Dojrzewanie do zawodu / Gołębiewska Ilona // Wychowawca. - 2016, nr 6, s.22-24
- Doradco, gdzie jesteś? Kto pomaga młodzieży w wyborze dalszej drogi kształcenia / Drachal Halina // Głos Nauczycielski. - 2015, nr 28-29, s.13
- Gimnazjaliści na rozdrożu edukacyjno-zawodowych wyborów-cz. I / Kozielska Joanna // Remedium. - 2017, nr 5, s.8-9

- Gimnazjaliści na rozdrożu edukacyjno-zawodowych wyborów-cz. II / Kozielska Joanna // Remedium. -2017, nr 6,s.6-7
- Nadażyć za zmieniającym się rynkiem pracy / Frankowska Renata, Dapłun Zyta // Przegląd Oświatowy. - 2016, nr 8, s.17-19
- Nauczyciel bibliotekarz jako doradca zawodowy / Falborska Joanna // Biblioteka w Szkole. - 2017, nr 1.
- Poradnictwo zawodowe / Chojnowska-Rejmer Małgorzata, Bacic-Saliszewska Alina // Informator Oświatowy. - 2015, nr 1, s.17-20
- Projekty edukacyjno-zawodowe w Technikum Ekonomicznym nr 5 w Warszawie w ramach doradztwa zawodowego / Ojrzyńska Anna // Meritum. - 2017, nr 1, s.82-85
- Przed wyborem zawodu / Golba Lidia // Psychologia w Szkole. - 2015, nr 3, s.74-79
- Rola i kompetencje doradcy edukacyjno-zawodowego w świetle teorii naukowych i europejskich standardów / Dobrzyński Marta // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2017, nr 1, s.93-102
- Umiejętności dla rynku pracy jutra / Fazłagić Jan // Dyrektor Szkoły. - 2017, nr 10, s.28-31
- Wybór zawodu a okres adolescencji - proces przejścia z dzieciństwa w dorosłość / Bielecki Jerzy // Meritum. - 2017, nr 1, s.24-28
- Zawody priorytetowe dla szkolnictwa zawodowego, wykorzystanie danych o ofertach pracy i bezrobotnych / Maleszyk Piotr // Polityka Społeczna. - 2017, nr 4, s.20-27
- Zawód: informatyk / Kędracka-Feldman Ewa // Meritum. - 2017, nr 1, s.105-111

*Wybór i opracowanie: Anna Żuk
Wydział Udostępniania
PBW w Słupsku*

INFORMATOR OŚWIATOWY NR 4/17 ISSN 1505-0904

ZESPÓŁ REDAKCYJNY: Dorota Iwanowicz, Jerzy Paczkowski, Iwona Poźniak, Bożena Żuk

WSPÓŁPRACA: Dorota Czapiewska, Irena Czyż, Irena Drozd, Władysława Hanuszewicz, Jolanta Janonis, Joanna Kierul-Cieślak, Renata Kolosowska, Anna Kreft, Maciej Maraszewicz, Ewa Misiewicz, Wioletta Pająk, Grażyna Przybylak, Agata Szklarkowska, Marzena Tuliszka, Grażyna Wieczorek, Elżbieta Wild, Dorota Werbińska, Marek Wróblewski

SKŁAD KOMPUTEROWY: Grzegorz Szuleta, Dorota Iwanowicz **KOREKTA:** Iwona Poźniak, Jerzy Paczkowski

DRUK: Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku

WYDAWCA: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, ul. Poniatowskiego 4a, tel/fax sekretariat: 59 84-23-567, doskonalenie: 502 644 975, www.odn.slupsk.pl; e-mail: wydawnictwo@odn.slupsk.pl; kursy@odn.slupsk.pl; sekretariat@odn.slupsk.pl **NAKLAD:** 300 egz.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za poglądy i opinie autorów zamieszczonych tekstów. Zastrzegamy sobie prawo do skracania tekstów i do nadawania im własnych tytułów. Materiały prosimy dostarczać na nośnikach elektronicznych lub e-mailem: wydawnictwo@odn.slupsk.pl Numer zamknięto 31.12.2017 r.